

Ekonomski doprinos
djelatnosti
temeljenih na
autorskom pravu
u gospodarstvu
Republike Hrvatske

DRŽAVNI
ZAVOD ZA
INTELEKTUALNO
VLASNIŠTVO
REPUBLIKE
HRVATSKE

Studija je izrađena prema metodologiji i uz odobrenje i potporu
Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo.

Ekonomski doprinos djelatnosti temeljenih na
autorskom pravu u gospodarstvu Republike Hrvatske

Izdavač:

Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske
Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb, Hrvatska

Autori studije:

Mr.sc. Željko Topić, dipl.oec, Državni zavod za intelektualno vlasništvo
Romana Matanovac, dipl.iur., Državni zavod za intelektualno vlasništvo
Mr.sc. Maja Bregeš-Gorjan, dipl.oec., Državni zavod za statistiku
Matija Škegro-Vdović, dipl.oec., Državni zavod za statistiku

Za izdavača:

mr.sc. Željko Topić, dipl. oec.

Tisak:

BAUER GRUPA, Zagreb

Naklada:

300 primjeraka

ISBN 978-953-6513-55-0

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 650216

SAŽETAK

U proteklim su godinama mnoge zemlje poduzele istraživanja u cilju jasnijeg određivanja i boljeg razumijevanja ekonomskih aktivnosti unutar nacionalnog gospodarstva koje su u većoj ili manjoj mjeri povezane s autorskim i srodnim pravima, te u cilju procjene njihovog ukupnog ekonomskog doprinosa u gospodarstvima tih zemalja.

Takvo je istraživanje u Republici Hrvatskoj provedeno kao realizacija jedne od srednjoročnih mjera iz Nacionalne strategije razvoja sustava intelektualnog vlasništva i to kao zajednička aktivnost Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo (DZIV) i Državnog zavoda za statistiku (DZS) uz tehničku pomoć Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (dalje WIPO od *World Intellectual Property Organization*). U istraživanju je primijenjena metodologija koju je razvio WIPO i objavio u vidu metodološkog vodiča.¹ Time su otklonjeni nedostaci u smislu metodoloških neujednačenosti u provedbi ovakvih studija koji su onemogućavali usporedbu njihovih rezultata. U Studiji su odabrani indikatori procijenjeni za dvije godine i to 2002. i 2004. godinu.

Valja naglasiti da je metodologija utvrđena u Vodiču dizajnirana za procjenu ekonomskog doprinosa djelatnosti temeljenih na autorskom pravu mjenjenog vrijednostima odabranih ekonomskih pokazatelja. Metodologija se ne bavi pitanjima procjene vrijednosti objekata autorskog prava, nije usredotočena na utvrđivanje striktnog ekonomskog utjecaja zakona o autorskom pravu niti na utvrđivanje udjela krivotvorenih i piratskih proizvoda na tržištu.

Istraživanjem je utvrđeno da su u Republici Hrvatskoj industrije temeljene na autorskom pravu² generirale u 2002 godini 15,74 milijardi kuna vrijednosti bruto proizvodnje/outputa (BVP) što je činilo 4,8% BVP-a nacionalnog gospodarstva odnosno 8,02 milijarde kuna bruto domaćeg proizvoda (BDP) što je činilo 4,4 % BDP-a gospodarstva Republike Hrvatske, pri čemu je u ovim djelatnostima bilo 54.485 zaposlenih odnosno 4,2% ukupnog broja zaposlenih u Republici Hrvatskoj u 2002. godini.

Uspoređujući primjerice udio ovih djelatnosti u BDP-u (4,42%) s drugim sektorima vidimo da je on usporediv s primjerice obrazovanjem (4,52%) ili zdravstvenom zaštitom i socijalnom skrbi (5,18%), odnosno da je veći od doprinosa djelatnosti kao što su hoteli i restorani (3,61%) ili primjerice gotovo četiri puta veći od zbroja ukupnih udjela u BDP-u, ribarstva (0,26%), rudarstva i vađenja (0,69%) i djelatnosti kućanstava (0,31%).

Pokazatelji za 2004. godinu, unatoč apsolutnom porastu, pokazuju nešto smanjene relativne vrijednosti izuzev kod broja zaposlenih koji je porastao i u apsolutnoj vrijednosti i u relativnom udjelu.

¹ Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries, WIPO publication No. 893/E

² Za detaljno određenje pojma "industrije temeljene na autorskom pravu" vidjeti poglavlje IV.

U 2004. godini su industrije temeljene na autorskom pravu u Republici Hrvatskoj generirale u 19,18 milijardi kuna bruto vrijednosti proizvodnje što je činilo 4,7% BVP-a nacionalnog gospodarstva odnosno 9,18 milijardi kuna bruto domaćeg proizvoda (BDP) što je činilo 4,3 % BDP-a gospodarstva Republike Hrvatske. Broj zaposlenih bio je 62.936 odnosno 4,65% ukupnog broja zaposlenih u Republici Hrvatskoj u 2004. godini.

Rezultati ove studije, koja je u Republici Hrvatskoj provedena po prvi put, vrlo su vrijedan input svim donositeljima odluka i nositeljima politika na makroekonomskoj razini. Posebno vrijednim smatramo što su dobiveni rezultati usporedivi s rezultatima drugih nacionalnih studija temeljenih na istom metodološkom okviru (među koje spadaju i zemlje tako bliske kao što je Mađarska i tako daleke kao što je Singapur), ali su i dinamički usporedivi sa budućim istraživanjima iste vrste u Republici Hrvatskoj. Ovo će omogućiti mjerenje ekonomskih rezultata odabranih nacionalnih politika i njihove implementacije na planu gospodarenja intelektualnim vlasništvom.

Tablica 1: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u 2002. i 2004. godini

KATEGORIJA ASP INDUSTRIJA	BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE, u tisućama kn	%	BDP u tisućama kn	%	Broj zaposlenih	%
2002. godina						
OSNOVNE	10 789 712	3,290	5 686 752	3,138	36 054	2,797
MEĐUOVISNE	3 364 555	1,026	1 579 157	0,871	12 661	0,982
DJELOMIČNE	1 434 747	0,437	658 015	0,363	5 049	0,392
NEIZRAVNE	154 159	0,047	93 748	0,052	721	0,056
UKUPNO ASP IND.	15 743 172	4,800	8 017 672	4,424	54 485	4,227
Ukupno RH	327 966 373	100,000	181 230 888	100,000	1 288 902	100,000
2004. godina						
OSNOVNE	13 432 681	3,312	6 436 405	2,994	43 641	3,221
MEĐUOVISNE	3 676 824	0,907	1 900 623	0,884	12 710	0,938
DJELOMIČNE	1 802 993	0,445	689 457	0,321	5 546	0,409
NEIZRAVNE	268 757	0,066	156 901	0,073	1 039	0,077
UKUPNO ASP IND.	19 181 254	4,729	9 183 386	4,272	62 936	4,645
Ukupno RH	405 576 439	100,000	214 983 101	100,000	1 355 000	100,000

SADRŽAJ

1. UVODNA RAZMATRANJA	7
1.1. Uvod.....	7
1.2. Motivi izrade Studije	8
1.3. Ciljevi studije	10
1.4. Provedba studije	11
1.4.1. Organizacijski aspekti	11
1.4.2. Metodološki aspekti	11
1.4.3. Struktura studije.....	12
1.4.4. Plan rada po etapama provedbe studije	13
2. EKONOMIKA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA	14
2.1. Filozofsko ekonomski aspekti intelektualnog vlasništva	14
2.2. Ekonomski i intelektualno vlasništvo	16
2.3. Glavne ekonomske odlike autorskog prava.....	16
2.4. Ekonomske funkcije i posljedice Zakona o autorskom pravu	18
3. ZAKONODAVNI SUSTAV AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA	19
3.1. Pravni izvori autorskog prava u Republici Hrvatskoj	19
3.2. Razvoj sustava autorskog i srodnih prava	21
3.3. Autor i autorsko djelo	21
3.4. Autorsko pravo	22
3.4.1. Načelo privatnopravnosti jedinstvenog autorskog prava	22
3.4.2. Autorova imovinska prava.....	22
3.4.2.1 Pravo reproduciranja	23
3.4.2.2 Pravo distribucije	23
3.4.2.3 Pravo priopćavanja autorskog djela javnosti	24
3.4.2.4 Pravo prerade	24
3.4.3. Autorova moralna prava	24
3.4.4. Autorova druga prava	24
3.4.4.1 Pravo na naknadu za reproduciranje autorskog djela za privatno ili drugo vlastito korištenje	25
3.4.4.2 Pravo na naknadu za javnu posudbu	25
3.4.4.3 Pravo slijeđenja	25
3.4.4.4 Pravo pristupa autorskom djelu i pravo zabrane javnog izlaganja djela	25
3.5. Srodna prava.....	25
3.6. Raspolaganje autorskim i srodnim pravima	26
3.7. Sadržajna ograničenja autorskog prava i srodnih prava	26
3.8. Ostvarivanje (izvršavanje) autorskog prava	26
3.9. Zaštita autorskog i srodnih prava u slučaju povrede.....	28

4.	IDENTIFIKACIJA INDUSTRIJA TEMELJENIH NA AUTORSKOM PRAVU I PRIMIJENJENA METODOLOGIJA.....	29
4.1.	Terminologija	29
4.2.	Opći prikaz tržišne strukture i lanca vrijednosti za ASP industrije	30
4.3.	Kategorizacija industrija temeljenih na autorskom pravu	33
4.3.1.	Osnovne industrije temeljene na autorskom pravu	33
4.3.2.	Industrije međuovisne s autorskim pravom	33
4.3.3.	Industrije djelomično povezane s autorskim pravom.....	34
4.3.4.	Industrije koje nisu izravno povezane s autorskim pravom	34
4.4.	Identifikacija i klasifikacija djelatnosti temeljenih na autorskom pravu u Republici Hrvatskoj	35
4.5.	Metodološke osnove za izračun ključnih ekonomskih pokazatelja	39
4.5.1.	Bruto proizvodnja i bruto dodana vrijednost industrija temeljenih na autorskom pravu.....	39
4.5.2.	Broj zaposlenih u industriji temeljenoj na autorskom pravu	41
4.5.3.	Vanjska trgovina u industriji temeljenoj na autorskom pravu	43
4.6.	Copyright faktor.....	45
5.	EKONOMSKI DOPRINOS DJELATNOSTI TEMELJENIH NA AUTORSKOM PRAVU U REPUBLICI HRVATSKOJ U 2002. I 2004.....	48
5.1.	Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa djelatnosti temeljenih na autorskom pravu u 2002. i 2004. godini	48
5.2.	Usporedba s drugim sektorima gospodarstva	54
5.3.	Ekonomski doprinos osnovnih ASP industrija.....	56
5.3.1.	Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa osnovnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini	57
5.3.2.	Ekonomski doprinos po djelatnostima unutar osnovnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini	58
5.3.2.1	Bruto vrijednost proizvodnje	58
5.3.2.2	Bruto domaći proizvod	59
5.3.2.3	Broj zaposlenih	61
5.4.	Ekonomski doprinos industrija međuovisnih s autorskim pravom.....	61
5.4.1.	Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa industrije međuovisne s ASP u 2002. i 2004. godini	61
5.4.2.	Ekonomski doprinos po djelatnostima unutar industrija međuovisnih s ASP u 2002. i 2004. godini	63
5.4.2.1	Bruto vrijednost proizvodnje.....	63
5.4.2.2	Bruto domaći proizvod	64
5.4.2.3	Broj zaposlenih.....	66
5.5.	Ekonomski doprinos industrija djelomično povezanih s autorskim pravom.....	68

5.5.1.	Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa industrije djelomično povezane s ASP u 2002. i 2004. godini	68
5.5.2.	Ekonomski doprinos po djelatnostima unutar djelomičnih ASP industrija	69
5.5.2.1	Bruto vrijednost proizvodnje	69
5.5.2.2	Bruto domaći proizvod	70
5.5.2.3	Broj zaposlenih	73
5.6.	Ekonomski doprinos industrija koja nisu izravno povezane s autorskim pravom	74
5.6.1.	Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa industrije koja nije izravno povezana s ASP u 2002. i 2004. godini....	74
5.6.2.	Ekonomski doprinos po djelatnostima unutar industrije koja nije izravno povezana s ASP	75
5.6.2.1	Bruto vrijednost proizvodnje.....	75
5.6.2.2	Bruto domaći proizvod	77
5.6.2.3	Broj zaposlenih.....	78
5.7.	Vanjska trgovina industrija temeljenih na autorskom pravu	79
5.7.1.	Uvoz i izvoz proizvoda industrija temeljenih na autorskom pravu	79
5.7.1.1	Osnovne ASP industrije.....	80
5.7.1.2	Međuovisne ASP industrije.....	81
5.7.1.3	Djelomične ASP industrije	85
5.7.2.	Uvoz i izvoz usluga industrija temeljenih na autorskom pravu	87
5.8.	Međunarodne usporedbe ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu.....	88
6.	ZAKLJUČAK	93
7.	PRILOZI	95
Prilog I.	PREGLED ODABRANIH STATISTIČKIH PODATAKA ZA POJEDINE DJELATNOSTI IZ PODRUČJA KULTURE	95
Prilog II.	INDUSTRIJE TEMELJENE NA AUTORSKOM PRAVU U SUSTAVU NACIONALNE KLASIFIKACIJE EKONOMSKIH AKTIVNOSTI RH (NKD 2002.).....	99
LITERATURA.....		106
POPIS TABLICA.....		107
POPIS SLIKA		107
POPIS GRAFOVA		107

Skraćeni izrazi

ASP – **A**utorsko i **s**rodna **p**rava

BDP – **B**ruto **d**omaći **p**roizvod

BDV – **B**ruto **d**odana **v**rijednost

BVP – **B**ruto **v**rijednost **p**roizvodnje

DZIV – **D**ržavni **z**avod za intelektualno **v**lasništvo

DZS – **D**ržavni **z**avod za **s**tatistiku

EU – **E**uropska **U**nija

EUROSTAT – Statistički ured Europske unije

ESA 1995 – **E**uropean **S**ystem of **A**ccounts 1995 - Europski sustav nacionalnih računa 1995

HZZO – **H**rvatski **z**avod za **z**davstveno **o**siguranje

ISIC – **I**nternational **S**tandard **I**ndustrial **C**lassification - Međunarodna standardna industrijska
Klasifikacija (UN)

NACE – Opća klasifikacija ekonomskih djelatnosti (EU)

NKD – **N**acionalna **k**lasifikacija **d**jelatnosti

Nct – **N**omenklatura **c**arinske **t**arife

NSIV – **N**acionalni **s**ustav **i**ntelektualnog **v**lasništva

SNA 1993 – **S**ystem of **N**ational **A**ccounts 1993 - Sustav nacionalnih računa 1993

WIPO – **W**orld **I**ntellectual **P**roperty **O**rganization - Svjetska organizacija za intelektualno
vlasništvo

1. UVODNA RAZMATRANJA

1.1. Uvod

Kroz razna povijesna razdoblja i različite dijelove svijeta moguće je nepogrešivo pratiti i potvrditi visoku korelaciju između društvenog odnosa prema intelektualnom vlasništvu i stupnja razvitka odnosno ukupne dobrote života u tom društvu.

Korijeni uređenog međunarodnog sustava intelektualnog vlasništva sežu u drugu polovicu 19. stoljeća, razdoblja industrijalizacije i pojačanog razvoja međunarodne trgovine. Dva međunarodna propisa iz toga doba koji i danas čine nosive stupove svjetskog sustava intelektualnog vlasništva su:

- Pariška konvencija o zaštiti industrijskog vlasništva iz 1883. g. i
- Bernska konvencija o zaštiti književnih i umjetničkih djela iz 1886. godine.

Hrvatska je u to vrijeme već imala sustav intelektualnog vlasništva uređen po najvišim tadašnjim mjerilima. Prvi hrvatski Zakon o autorskom pravu usvojio je, u to vrijeme zajednički, Hrvatsko-ugarski parlament 4. svibnja 1884. g.. Time je i formalno, dvije godine prije donošenja Bernske konvencije, utemeljen autorskopравни režim na tlu Hrvatske. Na planu industrijskog vlasništva, utemeljenje sustava označava odluka istog parlamenta od 7. srpnja 1895. g. o donošenju prvog hrvatskog Zakona o patentima. Temeljem tog zakona redovito je od 1897. godine izlazilo službeno patentno glasilo na hrvatskom jeziku pod nazivom „Povlastični viestnik”.

Od svojih početaka do danas, zaštita intelektualnog vlasništva na tlu Hrvatske imala je kontinuitet, a neposredno po stjecanju državne neovisnosti Vlada Republike Hrvatske utemeljuje vlastito nadležno tijelo³, današnji Državni zavod za intelektualno vlasništvo (dalje-DZIV) i usvaja propise nužne za osiguranje kontinuiteta zaštite ranije stečenih prava u bivšoj federalnoj državi i stjecanje novih prava intelektualnog vlasništva u pravnom i ekonomskom prometu Republike Hrvatske.

Imajući sve navedeno na umu, smatrajući da ovakva prošlost obvezuje, te da suvremene potrebe i predvidiva budućnost zahtijevaju uređenje nacionalnog sustava intelektualnog vlasništva (dalje NSIV) na načelima izvrsnosti, Vlada Republike Hrvatske donijela je 2005. godine, na prijedlog DZIV-a Nacionalnu strategiju razvoja sustava intelektualnog vlasništva Republike Hrvatske za razdoblje do 2010. godine (dalje Nacionalna strategija).

Nacionalna je strategija priređena na temelju provedene snimke stanja i stručne procjene cjelokupnog nacionalnog sustava stjecanja, održavanja i ostvarivanja prava intelektualnog vlasništva i to u zakonodavnom, institucionalnom i provedbenom smislu.

³ Odluka VRH od 31. 12. 1991. g. o utemeljenju Republičkog zavoda za industrijsko vlasništvo

Strategija je usmjerena na poboljšanje investicijske klime i poticanje gospodarskog, znanstvenog i kulturnog razvitka osiguranjem pouzdanog i poticajnog sustava zaštite prava intelektualnog vlasništva kroz unapređenje zakonskog, institucionalnog i programskog okvira za učinkovitu zaštitu, održavanje, provedbu/ostvarivanje i primjenu/eksploataciju intelektualnog vlasništva.

Strategija se odnosi na sljedeća tri aspekta:

- prilagodba NSIV-a,
- provedba zaštite prava intelektualnog vlasništva
- unapređenje primjene intelektualnog vlasništva kao resursa u gospodarskom, znanstvenom, kulturnom i ukupnom društvenom razvitku Republike Hrvatske.

Svrha koju Vlada želi ostvariti provedbom Nacionalne strategije jeste:

- zajamčiti (u kratkom roku) razinu zaštite prava intelektualnog vlasništva sličnu razini zaštite koja postoji u EU, te trajno održavati i usklađivati razinu zaštite sa svim međunarodnim obvezama i ugovorima koje je RH sklopila u tom području,
- osigurati (u srednjem roku) unapređenje primjene intelektualnog vlasništva kao poluge gospodarskog rasta i pokretača znanstvenog, kulturnog i ukupnog društvenog napretka do prosječne razine te primjene u EU, odnosno (u dugom roku) do razine te primjene u vodećim zemljama EU.

1.2. Motivi izrade Studije

Kao jedna od srednjoročnih mjera Nacionalne strategije, u poglavlju VII. Pod nazivom „Unapređenje primjene intelektualnog vlasništva kao razvojnog resursa”, navedena je i sljedeće mjera:

„DZIV će inicirati, te sudjelovati s Ministarstvom gospodarstva rada i poduzetništva (dalje Ministarstvo gospodarstva), uz angažman domaćih i stranih stručnjaka, u izradi studije o utjecaju ostvarivanja i eksploatacije autorskih prava i drugih prava intelektualnog vlasništva na gospodarstvo. Studija će pokazati njihov stvarni učinak koji se ogleda kroz udio industrije temeljene na ovim pravima na bruto domaći proizvod, stopu zaposlenosti u tim industrijama, te njihov udio u vanjskoj trgovini.”

Iako je navedena mjera postavila širi okvir (prava intelektualnog vlasništva, a ne samo autorsko i srodna prava), ova se studija najvećim dijelom može smatrati implementacijom navedene strateške mjere. Valja odmah naglasiti da studija neće procjenjivati ekonomski utjecaj predmetnih industrija nego njihov ekonomski doprinos. Naime izraz ekonomski doprinos podrazumijeva procjenu veličine odabranih ekonomskih pokazatelja generiranih u predmetnim industrijama u odnosu na cijelo nacionalno gospodarstvo, dok bi izraz

ekonomski utjecaj podrazumijevao procjenu porasta vrijednosti tih industrija zbog autorskog prava, što bi bilo iznimno teško mjeriti.

Prethodna je mjera blisko povezana sa sljedećom mjerom iz istog strategijskog paketa: „DZIV će potaknuti i u suradnji s Državnim zavodom za statistiku (dalje DZS) razviti sadržaj i strukturu statističkih podataka o intelektualnom vlasništvu, model njihova prikupljanja, obrade i objavljivanja kao temelj za pouzdano makroekonomsko praćenje i odlučivanje o intelektualnom vlasništvu u gospodarstvu RH.”

S obzirom na vremenski horizont predviđen Nacionalnom strategijom srednjoročne se mjere odnose na razdoblje 2006-2007 godina.

Gore navedena mjera, na prijedlog DZIV-a, planirana je i unutar „Plana kratkoročnih i dugoročnih mjera za suzbijanje sive ekonomije” (dalje Plan) Vlade Republike Hrvatske, koji je izradilo i čiju provedbu koordinira Ministarstvo gospodarstva.

Treba naglasiti da ovaj tip istraživanja ne omogućava utvrđivanje udjela krivotvorenih i piratskih proizvoda koji sa nalaze na nacionalnom tržištu. Njegova je svrha procijeniti „pozitivnu stranu medalje” i osigurati nositeljima relevantnih nacionalnih politika uvid i pouzdanu podlogu za odlučivanje o alokaciji resursa u svrhu stvaranja i očuvanja vrijednosti. Za procjenu negativnih učinaka povreda prava intelektualnog vlasništva na nacionalno gospodarstvo potrebna je drukčija metodologija. Rad na determiniranju usuglašene i međunarodno prihvaćene metodologije za tu vrstu istraživanja nedavno je dovršen pod okriljem Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo pa će uskoro biti moguće provesti i takvu studiju u Republici Hrvatskoj.⁴

Istim Planom predviđene su i druge blisko povezane mjere, a koje se tiču djelokruga DZS-a. Tako je primjerice u izvješću o provedbi mjera iz Plana od 24. svibnja 2005. g. navedeno: „DZS RH je u suradnji s OECD-om Eurostatom i Ekonomskim institutom Zagreb, započeo projekt Poboljšanje obuhvata (Exhaustivness project), koji prati različite oblike propusta u obuhvatu nacionalnih računa RH (siva ekonomija).”

S obzirom na vremenski horizont predviđen Planom, navedene se mjere također odnose na razdoblje 2006-2007 godina.

Ukupnost zajedničkih mjera DZIV-a i DSZ-a iz Nacionalne strategije, zajedno s još nekim mjerama iz djelokruga Ministarstva gospodarstva i Ministarstva financija, usmjerene

⁴ Studije ovoga tipa već su se provodile u svijetu ali i u Republici Hrvatskoj od strane različitih sudionika zainteresiranih subjekata. Najnoviju takvu studiju pod nazivom „The Economic impact of Counterfeiting and Piracy” proveo je OECD-ov Direktorat za znanost tehnologiju i industriju (cjelovit dokument dostupan je OLIS). U Republici Hrvatskoj objavljeni su rezultati „Globalne studije o stopama softverskog piratstva” koju je proveo IDC za BSA (Business Software Alliance) i koji pokazuju stalni pad korištenje ilegalnih računalnih programa u Republici Hrvatskoj. Ovaj pad iznosio je 2% za 2006 godinu u odnosu na 2005. a trend se objašnjava brojnim faktorima među kojima su najvažniji usklađivanje nacionalnog zakonodavstva u području autorskog prava, ukupni naponi vlade u provedbi tog zakonodavstva i kontinuirana edukacija i podizanje svijesti o negativnim efektima piratstva.

su na bitnu promjenu ambijenta nužnu za funkcioniranje gospodarstva temeljenoga na znanju i njegovoj primjeni. Provedba ove studije (kao i kasnije iteracije koje se predviđaju u primjerenim vremenskim odsječcima) dio je ove strateške namjere.

Budući da se ovakva studija u Republici Hrvatskoj prvi put provodi i da je prosječan stupanj svijesti o pravima intelektualnog vlasništva i njihovoj ulozi u nacionalnoj ekonomiji ocijenjen kao nedostatan, važan motiv za provedbu studije jeste i njezin posredni učinak tj. doprinos boljem shvaćanju intelektualnog vlasništva kod opće javnosti i kod pojedinih relevantnih sektora javnosti.

Za bolje razumijevanje važnosti, uloge i doprinosa intelektualnog vlasništva ukupnoj dobroti života na nacionalnoj razini, važno je podrobnije prikazati i pojasniti pojedine aspekte bitne za njegovo generiranje, zaštitu, eksploataciju i reprodukciju. Zbog toga će u ovoj studiji biti predstavljeni i neki doktrinarni elementi koji se ne tiču izravno mjerenja ekonomskog doprinosa djelatnosti temeljenih na autorskom i srodnim pravima u Republici Hrvatskoj, nego im je cilj ukazati javnosti na manje poznata pitanja ekonomike i upravljanja intelektualnim vlasništvom.

1.3. Ciljevi studije

Elaborirati do primjerene razine pojedine aspekte ekonomike industrija temeljenih na autorskom pravu, ukazati na njihovu tržišnu strukturu, lanac vrijednosti i nacionalni autorsko pravni režim, te na taj način podići stupanj razumijevanja i prepoznavanja intelektualnog vlasništva kao poluge gospodarskog rasta.

Identificirati u Republici Hrvatskoj industrije koje su u većem ili manjem stupnju temeljene na, odnosno povezane s autorskim i srodnim pravima i to sukladno međunarodno prihvaćenoj metodologiji.

Kvantificirati ekonomski doprinos djelatnosti temeljenih na autorskom pravu i srodnim pravima u gospodarstvu Republike Hrvatske procjenjujući njihov doprinos bruto vrijednosti proizvodnje (dalje BVP), bruto domaćem proizvodu (dalje BDP), njihov udio u zapošljavanju i udio u vanjskoj trgovini.

Predložiti politiku, strategiju i institucionalne intervencije usmjerene na ohrabivanje rasta i razvoja djelatnosti temeljenih na autorskom pravu i srodnim pravima.

1.4. Provedba studije

1.4.1. Organizacijski aspekti

DZIV je tijekom 2005. godine u okviru intenzivne i sveobuhvatne suradnje sa WIPO-om inicirao i suradnju na provedbi ove studije u RH. Inicijativa je prihvaćena i WIPO je u 2006. godini osigurao prema posebnom sporazumu o suradnji pravo na korištenje metodologije, konzultantsku pomoć stranih stručnjaka s iskustvom na ovim poslovima, te financijsku potporu. WIPO će publicirati studiju na engleskom jeziku kao svoju publikaciju i distribuirati je zainteresiranim korisnicima. Rok za provedbu Studije je kraj svibnja 2007. godine što je u suglasju s ranije definiranim vremenskim horizontom provedbe gore spomenutih mjera iz dokumenata Vlade RH. Stručni tim formiran je od specijalista iz komplementarnih područja, prvenstveno područja prava i ekonomike intelektualnog vlasništva te statističkih stručnjaka.

Autori studije su:

Mr.sc. Željko Topić dipl.oec, DZIV
Romana Matanovac dipl.iur., DZIV
Mr.sc. Maja Bregeš-Gorjan dipl.oec., DZS
Matija Škegro-Vdović dipl.oec., DZS

Strani konzultanti imenovani od WIPO u dogovoru s DZIV-om su Krisztina Penyigey, (ekonomistica) i Péter Munkácsi (pravnik) oboje pripadnici mađarskog patentnog ureda i autori istovrsne studije provedene u Mađarskoj 2005. godine.

1.4.2. Metodološki aspekti

U proteklom desetljeću mnoge su zemlje⁵ poduzele napore i provele istraživanja s ciljem procjene ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu.

Zbog složenosti predmeta istraživanja, brojnih utjecajnih čimbenika različitih u raznim zemljama od kojih su mnogi podložni vrlo intenzivnim i brzim promjenama, te zbog niza metodoloških neujednačenosti u provedbi ovakvih studija njihove je rezultate bilo teško uspoređivati. Iz istih razloga, iako su primjenjivana brojna dobra rješenja ona ne čine koherentan metodološko - analitički instrumentarij kao osnovu za provedbu daljnjih studija.

U cilju otklanjanja spomenutih nedostataka WIPO je razvio metodologiju i objavio metodološki vodič za provedbu ovoga tipa istraživanja.

⁵ To su na prvome mjestu SAD, a slijedile su Nizozemska, Švedska, Njemačka, Finska, Ujedinjeno kraljevstvo, Australija, Japan, te zemlje MERCUSOR-a (Argentina, Brazil, Paragvaj, Urugvaj i Čile), zatim Singapur, Mađarska itd.

Kakvu je novu vrijednost u ovoj vrsti istraživanja donio WIPO-ov vodič?⁶

1. Pojašnjavanje temeljnih pojmova autorskog i srodnih prava i njihove veze s povezanim ekonomskim aktivnostima, te skiciranje opsega industrija temeljenih na autorskom pravu čime je stvoren temeljni preduvjet za tumačenje relevantnih ekonomskih pokazatelja u ispravnom kontekstu.
2. Definiranje industrija temeljenih na autorskom pravu. Ove definicije povezuju predmet zaštite autorskim i srodnim pravima s procesom stvaranja, proizvodnje, distribucije i potrošnje odnosno upotrebe ili korištenja proizvoda ili usluga koji su predmet autorskopravne zaštite.
3. Uspostavljanje veze djelatnosti temeljenih na autorskom pravu i statističkog izvješćivanja.
4. Vodič nudi set istraživačkih metoda prvenstveno za izračun BDP-a.
5. Vodič preporučuje konzistentan plan odnosno dizajn provedbe studije.

Valja naglasiti da je metodologija utvrđena u Vodiču dizajnirana za procjenu ekonomskog doprinosa djelatnosti temeljenih na autorskom pravu putem odabranih ekonomskih pokazatelja i u tom smislu ima jasno postavljene granice odnosno opseg rezultata istraživanja provedenog na tom metodološkom predlošku? Najvažnija ograničenja koja treba spomenuti su:

1. metodologija se ne bavi pitanjima procjene vrijednosti autorskog prava
2. nije usredotočena na utvrđivanje striktnog ekonomskog utjecaja zakona o autorskom pravu
3. ne omogućava utvrđivanje udjela krivotvorenih i piratskih proizvoda koji se nalaze na tržištu.

Kako bi se osigurala kvaliteta, pouzdanost i usporedivost rezultata (s drugim zemljama ali i sa vlastitim rezultatima u vremenskoj dinamici) nužno je slijediti ovaj jedinstveni i međunarodno prihvaćeni metodološki okvir.

1.4.3. Struktura studije

Struktura studije je slijedeća:

1. Prvi dio sastoji se od uvodnih razmatranja.
2. Drugi dio sadrži neke opće doktrinarne aspekte ekonomike intelektualnog vlasništva.
3. Treći dio predstavlja pregled autorsko-pravnog sustava u Republici Hrvatskoj.
4. Četvrti dio čine identifikacija industrija temeljenih na ASP i prezentacija primijenjene metodologije i odabranih posebnih pokazatelja.

⁶ Prema: Dimiter Gantchev, „The WIPO Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright Industries” - Review of Economic Research on Copyright Issues, 2004, vol 1 (1), pp. 5-16

5. Peti dio analizira ekonomski doprinos djelatnosti temeljenih na autorskom pravu u gospodarstvu Republike Hrvatske kao i međunarodnu usporedbu s rezultatima drugih nacionalnih studija.
6. Šesti dio sadrži zaključke i prijedloge politika.
7. Sedmi dio čine prilozi.

1.4.4. Plan rada po etapama provedbe studije

Rad na studiji planiran je i proveden u četiri koraka. Za svaku je etapu određeno nekoliko skupina ključnih aktivnosti i očekivani rezultati. Tablični prikaz plana daje se u nastavku.⁷

Koraci	1. korak identifikacija i klasifikacija industrija	2. korak prikupljanje podataka	3. korak mjerjenje doprinosa pojedinih industrija	4. korak analiza i prezentacija rezultata
Glavni elementi	Uspostava istraživačkog tima	Identificiranje odgovarajućih službenih SP po industrijama	Odluka o metodi za svaku industriju/ indikator	Analiza glavnih trendova i tendencija
	Provjera AP zakonodavstva	Identificiranje praznih područja	Utvrđiti output po industrijama	Provedba usporedbi
	Analiza AP lanca	Prikupljanje dodatnih posebnih podataka	Prilagodba podataka Ponderiranje	Izrada izračunskih i prezentacijskih tablica i dijagrama
	Provjera sukladnosti s ISIC šiframa	Cjeloviti podatci	Utvrđiti dodanu vrijednost, udio zaposlenosti i izvoza/uvoza	
Rezultati	Tablica industrija za proučavanje Utvrđene referentne šifre industrija	Prikupljeni pouzdani dezagregirani podatci	Utvrđen doprinos dodanoj vrijednosti, zaposlenosti i izvozu	Studija o ekonomskom doprinosu ASP industrija u RH

⁷ Prezentirani plan dosljedno je slijedio predložak iz WIPO vodiča, str. 62.

2. EKONOMIKA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA

2.1. Filozofsko ekonomski aspekti intelektualnog vlasništva

Jednu od najcjelovitijih elaboracija ovih filozofsko ekonomskih aspekata koju navodimo u nastavku dao je švedski profesor industrijskog menadžmenta i ekonomike O. Granstrand.⁸

Dugo su se svi pokušaji konceptualizacije i objašnjavanja opravdanosti i utemeljenosti vlasništva kao takovog, bilo da su dolazi iz ekonomskih ili iz pravnih krugova, uglavnom temeljili na vlasništvu nad materijalnom imovinom. Neki opći pojmovi i načela određuju vlasništvo kao skupinu prava koja je moguće prisilno ostvarivati unutar stanovitih granica. Ova se prava prema tim načelima temelje na koristima što potječu iz ograničenih izvora, a te je izvore moguće posjedovati. Tako shvaćeno vlasništvo sadržava pravo na uključivanje jednih odnosno isključivanje drugih korisnika iz upotrebe objekta vlasništva, pri čemu je najznačajnije pravo isključivanja.

Na prethodno opisanoj konceptualizaciji temeljili su se kasniji pokušaji da se navedeni pojmovi i načela prenesu sa vlasništva nad materijalnom imovinom na intelektualno vlasništvo, no svako proširenje od vlasništva nad materijalnom imovinom na intelektualno vlasništvo čini se vrlo ograničenim zbog očitih razlika između materijalnih predmeta i intelektualnih tvorevina, čak i ako je vlasništvo shvaćeno kao skup prava koja valja razlikovati od samih predmeta zaštite.

Jedna takva razlika može se nazvati *nemogućnošću oduzimanja posjeda* (ili neotuđivošću) intelektualnih tvorevina. To znači da jednom kada je pojedinac stekao (dobio) određeno znanje ono mu se jednostavno ne može oduzeti.

Tako primjerice otuđena informacija ne može biti oduzeta kradljivcu i vraćena na jednak način kao što se to može učiniti s dijelom materijalne imovine. Istodobno, čin krađe ne lišava imatelja (vlasnika) njegove informacije pa, u tom smislu, „povrat” informacije ne može biti od važnosti. (To ujedno implicira da ne postoji odsustvo informacije koje bi ukazivalo na to da je krađa počinjena.) Ono što je bitno, međutim, jest to da se vlasnik izvorne informacije ne može vratiti u položaj isključivog posjednika informacije i osobe koja jedina ima nadzor nad njome u uobičajenim okolnostima. Prema tome je bilo koji prijenos „posjeda” na informacijama više ili manje nepovratan. Zbog tog razloga nije lako ostvarivo zasnivanje koncepta vlasništva na „posjedu znanja” na isti način kao što se koncept vlasništva nad materijalnom imovinom zasniva na posjedu fizičke stvari, pri čemu jedini posjednik i ujedno prvi posjednik može biti puno lakše identificiran i gdje je otuđenje moguće.

⁸ Ove Grandstrand, *Economics and Management of Intellectual Property - Towards Intellectual Capitalism*, str. 24. do 27. Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA 1999.

Iskorištavanje vrijednih informacija često uvjetuje određeni stupanj njihova otkrivanja, stoga isključivanje drugih iz uporabe podrazumjeva neizravne troškove za imatelja informacija umanjujući time prvotni poticaj za stvaranje tih informacija. Moguće je nadalje da pojedinac dokaže *ex post* kako je on bio u posjedu neke informacije.

Filozofska i teorijska opravdanja pojedinih prava intelektualnog vlasništva mogu se općenito, kategorizirati kao deontološka i konzekvencijalistička. Deontološka opravdanja zasnivaju se na moralnim pravima i pravilima koja su u najvećoj mjeri strana ekonomskom i pravnom sustavu (to su «prirodna prava»), dok se konzekvencijalistička opravdanja temelje na dobrim (ekonomskim) posljedicama pravnog priznavanja intelektualnog vlasništva. Deontološka opravdanja se uglavnom odnose na prava povezana s radom pojedinca (teorija vlasništva zasnovanog na radu koje se povezuje s Lockeom) ili prava povezana s osobnošću ili identitetom pojedinca (teorija vlasništva zasnovana na osobnosti koja se povezuje s Hegelom).

Konzekvencijalistička se opravdanja usredotočuju na prirodu poticaja koje pravno priznavanje intelektualnog vlasništva može donijeti. Nagrada u obliku prava monopola najomiljeniji je pristup u današnje vrijeme. Glavna ideja sadržana je u tome da se prava intelektualnog vlasništva trebaju regulirati na način da nositelj prava kroz ograničeni monopol može ostvariti udio u koristima koje mogu proizaći iz intelektualne tvorevine. Podjela rente treba biti tako osmišljena da ograničava monopol na način da stvaratelji budu dostatno potaknuti na stvaranje dobara za sebe kao sredstava stvaranja dobara i za druge.

Neki autori prigovaraju da prava intelektualnog vlasništva nisu kompatibilna s opravdanjima prava vlasništva kao cjeline, drugi prigovaraju da su ona u sukobu s drugim temeljnijim pravima kao što su sloboda i pravda, dok daljnji autori tvrde da prava intelektualnog vlasništva nisu dovoljno učinkovita u postizanju željenih posljedica.⁹

Bez obzira na akademsku diskusiju glede same naravi autorskog prava, koja još nije zaključena, u zakonskom i praktičnom smislu nedvojbeno je da autorsko i srodna prava jesu privatna prava. To je izričito utvrđeno i Sporazumom o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS) koji obvezuje sve zemlje članice Svjetske trgovinske organizacije (WTO).

Potpuno i nedvojbeno društveno prihvaćanje autorskog prava kao privatnog prava (vlasništva), temeljni je preduvjet njegovog postojanja kao i egzistencije na njemu temeljenih odnosno s njime povezanih ekonomskih aktivnosti.

⁹ Vidjeti, primjerice: Michele Boldrin and David K. Levin; "Intellectual Property and the Efficient Allocation of Social Surplus from Creation, Review of Economic Research on Copyright Issues, 2005, vol. 2 (1) str. 45. do 67.

2.2. Ekonomisti i Intelektualno vlasništvo

U Hrvatskoj ne postoje ni autori niti literatura koji se na konzistentan i znanstveno valjan način bave pitanjima ekonomike intelektualnog vlasništva, a potreba za njihovom stručnom i znanstvenom elaboracijom kontinuirano raste kao i potražnja za pouzdanim izvorima relevantnih informacija. Općenito je područje intelektualnog vlasništva zbog različitih razloga bilo rijetko i parcijalno obrađivano u ekonomskoj literaturi.¹⁰ To se povijesno stanje u svijetu promijenilo unatrag nekoliko desetljeća no u Hrvatskoj Mahlupova opaska još uvijek vrijedi.

Danas svjedočimo rastućem zanimanju ekonomista za znanstvenom elaboracijom mnogih aspekata intelektualnog vlasništva kao posljedicom rastućeg značaja intelektualnog vlasništva u suvremenim globalnim društvenim i naročito gospodarskim gibanjima.

Smatra se da je ekonomika autorskog prava, kao dijela šireg korpusa prava intelektualnog vlasništva, utemeljena radom A. Planta iz 1934. g.¹¹ iako se relevantne rasprave o pojedinim pitanjima iz ovoga područja mogu pronaći i u ranijoj ekonomskoj literaturi sve do Adama Smitha. Danas se ekonomikom autorskog prava bavi dobar broj uglednih ekonomista okupljenih u Društvu za ekonomska istraživanja autorskog prava¹² čiji je temeljni cilj osigurati solidnu akademsku podlogu za proučavanje i rasčlambu ekonomskih aspekata autorskog prava. Dosadašnja su istraživanja pokazala da se temeljna ekonomska pitanja autorskog prava mogu učinkovito proučavati korištenjem ekonomskih načela i modela među kojima se naročito spominju: društveni izbor i nagodba između društvenog i privatnog troška i koristi, posebice teorija tzv. eksternalija i teorija općih dobara; teorija monopola; optimalno reguliranje monopolskih aktivnosti; diskriminacija cijena; asimetrija informacija; teorija igara itd.¹³

2.3. Glavne ekonomske odlike autorskog prava

Autorska djela i drugi predmeti zaštite autorskim i srodnim pravima su po samoj svojoj naravi posebni proizvodi i usluge jer imaju stanovite odlike koje ih u ekonomskom smislu izdvajaju, odnosno smještaju u ponešto poseban ekonomski kontekst. Najvažnije od tih odlika navode se u nastavku.¹⁴

¹⁰ „Sudeći prema udjelu koji je područje patenata imalo u ekonomskoj literaturi u zadnjih pedeset godina i udjelu koji su ekonomisti imali u literaturi o patentima, može se reći da su se ekonomisti doslovno odrekli ovoga područja i napustili ga. Patentni pravnicu su ih vjerojatno sa zadovoljstvom gledali kako odlaze.” - Fritz Mahlup 1951.g. prema Ove Grandstrand, op.cit., str. 45,

¹¹ Arnold Plant, *The Economic Aspects of Copyright in Books*, prema Richard Watt, *The Past and the Future of the Economics of Copyright*, *Review of Economic Research on Copyright Issues*, 2004, vol. 1 (1) str.153.

¹² SERCI – Society for Economic Research on Copyright Issues (www.serci.org).

¹³ Wendy J. Gordon, *The Economics of Copyright, Developments in Research and Analysis*, str xix. i xx., Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA 1999.

¹⁴ Richard Watt, op.cit. str. 154.,155.

1. Autorska djela i drugi predmeti zaštite autorskim i srodnim pravima su opća dobra (public goods) u smislu da povećanje broja korisnika/potrošača ne djeluje na količinu niti na kakvoću raspoloživu za korištenje od strane drugih, te da je iznimno teško i skupo identificirati (i onda isključiti) neovlaštene korisnike (neplatiše).¹⁵
2. Predmet transakcije jeste pravo na pristup intelektualnom vlasništvu a ne intelektualno vlasništvo kao takvo. Ovo se pravo dalje dijeli prema tipu i stupnju na primjerice: pravo mehaničke fiksacije, pravo javne izvedbe, pravo priopćavanja itd.
3. Valja uočiti važnu razliku između intelektualnog vlasništva i predmeta ili sredstva koje nosi ili utjelovljuje to intelektualno vlasništvo čineći ga dostupnim tj. podobnim za korištenje - nosač (delivery good, means of delivery). Ovo je dodatni proizvod s odlikama privatnog, a ne općeg dobra koje su oprečne gore navedenim odlikama djela kao proizvoda.
4. Valja pažljivo lučiti doslovno od pravnog razumijevanja pojmova kopija i original kada govorimo o proizvodu koji nosi intelektualno vlasništvo. U literaturi je postavljena norma koja kao original označava svaku upotrebu intelektualnog vlasništva (primjerice mehaničku fiksaciju) za koju je dano dopuštenje nositelja prava, a kao kopiju svaku upotrebu za koju dopuštenje nositelja nije dano, a bilo je obvezno po zakonu. Tako primjerice zakonito proizveden i prodan glazbeni CD predstavlja u autorsko-pravnom smislu original iako je u doslovnom smislu jedna od mnogobrojnih kopija izvorne matrice.
5. Producerska tehnologija autorskih djela i drugih predmeta zaštite ASP-om u pravilu ima vrlo visoke fiksne troškove (troškove stvaranja/proizvodnje) i iznimno niske granične troškove (troškove reproduciranja). U mnogim slučajevima marginalni trošak tendira da bude jednak nuli. Ta činjenica ima nekoliko iznimno važnih posljedica:
 - 5.1. Što je tržište kompetitivnije to se može očekivati da će cijena pasti na razinu bližu marginalnom trošku te smanjiti izgleda da se kroz tržišne transakcije ostvari prihod dostatan da pokrije fiksne troškove proizvodnje. Posljedično, ako se ne dopusti neko ograničenje tržišnog natjecanja nije vjerojatno da će uopće doći do proizvodnje (stvaranja).
 - 5.2. Vrlo nizak granični trošak reproduciranja čini piratsku produkciju naročito profitabilnom, a njezino sprečavanje skupim.
 - 5.3. Digitalizacija i internet omogućili su osim niskih troškova reproduciranja i iznimno niske troškove distribucije autorskih djela i drugih objekata zaštite ASP-om.
6. Upravljanje autorskim pravom izloženo je stalnim promjenama uvjetovanim kako razvojem pravnog sustava tako, još intenzivnije, promjenama tehnološke naravi s izravnim posljedicama na ekonomske i poslovne aspekte autorskog i srodnih prava.

¹⁵ Stvaralačka (autorska) djela s područja kulture donose cijeloj zajednici koristi i to kako kulturne tako i ekonomske naravi, ali i koristi opće društvene naravi kao što su određivanje društvenih vrijednosti, identiteta itd. Iz navedenog je vidljivo da autorsko pravo ima neke odlike općih (javnih) dobara. Ipak, nužno je naglasiti da je ono privatno pravo i da se na tome temelji svako izučavanje njegovog ekonomskog doprinosa.

2.4. Ekonomske funkcije i posljedice Zakona o autorskom pravu

Najznačajniji predmet stručne rasprave u literaturi u vezi s ekonomskim aspektima i posljedicama autorskog prava jeste pitanje postizanje ravnoteže interesa posredstvom autorsko-pravnog režima, na način „ustupak za ustupak” glede poticaja koji se daju stvarateljima na strani ponude i ukupne korisnosti za potrošače (korisnike) na strani potražnje.

Ranije opisani razlozi opravdavaju uvođenje ograničenog monopola putem autorsko-pravnog režima kako bi se osigurala produkcija djela i drugih predmeta zaštite ASP-om koji u režimu potpuno slobodnog tržišta ne bi niti bili stvoreni ili učinjeni dostupni javnosti. S druge strane monopolski režim i cijene više od onih koje bi bile formirane neposredno iznad razine graničnog troška isključuju segment potrošača koji bi bio spreman platiti tu cijenu.

„Autorsko pravo trebalo bi dozvoljavati nastanak optimalne količine kulturnih dobara, kao i omogućiti pristup odnosnom intelektualnom vlasništvu kako bi se učinkovito distribuiralo kroz transakcije na tržištu i kako bi se moglo konzumirati od strane onih koji ga najviše cijene. Da bi intelektualno vlasništvo postojalo, odnosno da bi njegov sadržaj nastajalo, stvaratelji moraju biti dostatno nagrađeni, jer će u protivnom pronaći drugo zanimanje. Stvaralaštvo uključuje početne fiksne troškove za stvaratelja (oportunitetni troškovi, uloženi rad itd.), a proizvodnja iziskuje varijabilne troškove kad god je odnosno intelektualno vlasništvo pričvršćeno uz odabrani nosač. Kada intelektualno vlasništvo ne bi bio zaštićeno, bilo bi ga lako umnožiti pa bi se s originalom na tržištu natjecao neki drugi medij na koji bi bilo pričvršćeno. Time bi se umanjila dobit, a moguće je i da se ne bi mogla osigurati dostatna nagrada za stvaratelja. U sustavu pravne zaštite granični se trošak umnožavanja uvećava i tržišna cijena ne pada tako nisko kao kada se originali nadmeću s kopijama, na taj način osiguravajući nagradu stvarateljima”.¹⁶

¹⁶ Richard Watt, *Copyright and Economic Theory – Friends of Foes*, Edward Elgar Publishing Ltd. 2000, according to the WIPO Guide, p. 21.

3. ZAKONODAVNI SUSTAV AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

3.1. Pravni izvori autorskog prava u Republici Hrvatskoj

Područje autorskog i srodnih prava je od 30. listopada 2003. godine u Republici Hrvatskoj uređeno Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima NN 167/03. Ustavna osnova za donošenje ovoga Zakona sadržana je u odredbi iz članka 68/4 Ustava Republike Hrvatske kojim se jamči „zaštita moralnih i materijalnih prava koja proistječu iz znanstvenog, kulturnog ili umjetničkog stvaralaštva”.

Prema hrvatskom Ustavu autorsko je pravo svrstano među temeljne slobode i prava čovjeka i građanina, sukladno određenjima iz Opće deklaracije o pravima čovjeka¹⁷ i Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.¹⁸ Republika Hrvatska je članica svih važnih međunarodnih ugovora, konvencija i sporazuma kojima se uređuje područje autorskog i srodnih prava¹⁹, a Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima

¹⁷ U čl.27/2 Opće deklaracije o pravima čovjeka iz 1948 određeno je: „Svatko ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proizlaze iz svakog znanstvenog, književnog ili umjetničkog stvaralaštva kojeg je autor.“

¹⁸ U čl.15/1/c Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966. godine određeno je „Države članice postojećeg Pakta priznaju svakom pravo:...c) na koristi od zaštite moralnih i materijalnih interesa koji proizlaze iz svakog znanstvenog, književnog ili umjetničkog stvaralaštva kojeg je autor.“

¹⁹ To su: Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela (NN MU 12/93, 3/99 i 11/99), Univerzalna konvencija o autorskom pravu prema izvornom tekstu i revidiranom pariškom tekstu (NN MU 12/93 i 3/99), Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (NN MU 12/93 i 3/99), Međunarodna konvencija za zaštitu umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju (NN MU12/93 i 3/99), Konvencija o distribuciji signala za prijenos programa preko satelita (NN MU 4/94.), Konvencija o zaštiti proizvođača fonograma od neodobrenog umnožavanja njihovih fonograma (NN MU 12/99.), Ugovor o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva Svjetske trgovinske organizacije (Sporazum TRIPS), Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (NN MU 6/00.), te Ugovor o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (NN MU 6/00.). Potonja dva dokumenta nazivaju se i WIPO Internet ugovorima.

usklađen je i sa svim direktivama EU na području autorskog i srodnih prava koje su donesene do njegovog stupanja na snagu.²⁰

Vežano uz usklađivanje s Direktivom 2004/48/EC Europskog Parlamenta i Vijeća o provedbi prava intelektualnog vlasništva²¹, Nacionalnom strategijom predviđa se usklađivanje do kraja 2007. godine. No, i bez obzira na formalno usklađivanje s ovom Direktivom, već sada su u Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, ali i u drugim zakonima koji se primjenjuju u provedbi PIV u Republici Hrvatskoj²² sadržane mjere, postupci i pravna sredstva za efikasnu provedbu prava intelektualnog vlasništva kako u građanskim postupcima²³, tako i u kaznenim i prekršajnim postupcima, te u upravnim postupcima.

²⁰ To su sljedeće Direktive Europskog parlamenta i Vijeća: Direktiva Vijeća 91/250/EEZ od 14. svibnja 1991. o zakonskoj zaštiti računalnih programa (Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs) - Official Journal L 122 , 17/05/1991 – skraćeno: Direktiva o zaštiti računalnih programa; Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2006/115/EZ od 12. prosinca 2006. koja se odnosi na pravo iznajmljivanja i pravo posudbe te na određena prava srodna autorskom pravu u području intelektualnog vlasništva (Directive 2006/115/EC of the European Parliament and of the Council of 12. December 2006 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property) - Official Journal L 346 , 27/11/1992 – skraćeno: Direktiva o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe; Direktiva Vijeća 93/83/EEZ od 27. rujna 1993. o koordinaciji nekih pravila koja se odnose na autorsko pravo i srodna prava primjenljivih na satelitsku radiodifuziju i kabelsku retransmisiju (Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission) - Official Journal L 248, 06/10/1993 – skraćeno: Direktiva o satelitskoj radiodifuziji i kabelskom reemitiranju; Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2006/116/EZ od 12. prosinca 2006. kojom se harmonizira rok zaštite autorskog prava i nekih srodnih prava (Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 harmonizing the term of protection of copyright and certain related rights) - Official Journal L 290 , 24/11/1993 – skraćeno: Direktiva o harmonizaciji roka zaštite; Direktiva 96/9/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o zakonskoj zaštiti baza podataka (Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases) - Official Journal L 077, 27/03/1996 – skraćeno: Direktiva o zaštiti baza podataka; Direktiva 2001/29/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o harmonizaciji određenih aspekata autorskog prava i srodnih prava u informatičkom društvu (Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society) - Official Journal L 167 , 22/06/2001 skraćeno: Direktiva o harmonizaciji prava u informatičkom društvu; Direktiva 2001/84/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 27. rujna 2001. o pravu slijeđenja u korist autora izvornika umjetničkog djela (Directive 2001/84/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the resale right for the benefit of the author of an original work of art) - Official Journal L 272 , 13/10/2001 skraćeno: Direktiva o pravu slijeđenja.

²¹ Direktiva 2004/48/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 30. travnja 2004. o provedbi prava intelektualnog vlasništva (Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights) – Official Journal L 157, 30/04/2004, L 195, 02/06/2004 skraćeno Direktiva o provedbi prava.

²² Obzirom na odredbe Direktive o provedbi prava, vezano uz autorsko pravo i srodna prava to su: Zakon o parničnom postupku (NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01 i 117/03), Ovršni zakon (NN 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04 i 88/05) te Zakon o obveznim odnosima (NN35/05).

²³ U hrvatskom pravnom sustavu tako postoje odredbe kojima se uređuju pitanja presumpcije autorstva, mjera za osiguranje dokaza u građanskim postupcima, prava na informaciju, privremenih mjera i drugih mjera osiguranja, korektivnih mjera, naloga i alternativnih mjera, naknade štete i objave sudskih odluka.

Temeljem navedenog može se zaključiti da je zakonodavstvo Republike Hrvatske integrirano u međunarodni sustav zaštite autorskog prava i srodnih prava, te da je spremno na integraciju u europski sustav, obzirom da je Republika Hrvatska zemlja kandidat za članstvo u EU.²⁴

3.2. Razvoj sustava autorskog i srodnih prava

No, nije tek stupanjem na snagu Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima iz 2003. godine Republika Hrvatska postala dio međunarodnog konteksta autorskog prava i srodnih prava. Ovaj je zakon tek jedna stepenica u razvoju autorsko-pravnog sustava koji u Republici Hrvatskoj ima dugu tradiciju. Prvi je zakon o autorskom pravu donesen još 1884. godine. Od tada se na hrvatskom području, bez obzira o kojoj se državnoj zajednici radilo, njeguje privatnopravna orijentacija autorsko-pravnog sustava i njegova zakonodavna uređenost na način kako je uobičajeno u građanskopravnim sustavima kontinentalno-europskog pravnog kruga. Tako je i Zakon o autorskom pravu bivše Jugoslavije iz 1978. godine, višekratno mijenjan i nadopunjavao, preuzet u zakonodavstvo Republike Hrvatske i s naknadnim dopunama i izmjenama²⁵ je bio na snazi sve do donošenja sadašnjeg Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima iz 2003. godine. Ne samo na zakonodavnom planu, već su i u praksi autorsko i srodna prava bila efikasno izvršavana i ostvarivana, u mjeri koja je po svojim privatnopravnim obilježjima daleko izlazila iz općeg konteksta ondašnjeg gospodarskog i društvenog uređenja. Osobito je poticajan bio položaj autora i u ondašnjem poreznom sustavu. Individualni autorski ugovori su se u pravilu sklapali posredstvom autorskih agencija koje su bile državne institucije, a djelovale su i udruge za kolektivno ostvarivanje malih i mehaničkih prava.²⁶

²⁴ Unutar pregovora o pristupanju republike Hrvatske Europskoj uniji za pitanja prava intelektualnog vlasništva ustrojeno je zasebno poglavlje pregovora (poglavljje VII.) Dosadašnji tijek pregovora uključivao je dubinsku provjeru zakonodavstva, te pregovaračka stajališta obaju strana. Ove su etape pokazale visoku stupanj sukladnosti hrvatskog nacionalnog sustava intelektualnog vlasništva s relevantnim sustavom EU. Na tim su osnovama pregovori za poglavljje VII. otvoreni 25. 03. 2007. godine).

²⁵ Zakonom o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti prosvjete i kulture koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni (NN 53/91) je Zakon o autorskom pravu iz 1978. godine (NN 19/78, 24/86 i 21/90) preuzet u zakonodavstvo Republike Hrvatske. Sadržavao je odredbe o autorskom pravu i pravu umjetnika izvođača. Pravo umjetnika izvođača je uvedeno izmjenama i dopunama tog zakona 1990. godine. I nakon preuzimanja, Zakon o autorskom pravu višekratno je mijenjan i dopunjavao: Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu NN 58/93, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu NN 76/99, ispravkom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu NN 127/99 te Zakonom o izmjeni Zakona o autorskom pravu NN 67/01. Najznačajnije su promjene iz 1999. godine kada su uvedena nova srodna prava: pravo proizvođača fonograma i pravo organizacija za radiodifuziju.

²⁶ Tada su to bila prava javne izvedbe i prava mehaničke reprodukcije.

Od 1990. godine do danas sustav autorskog i srodnih prava bilježi ubrzan razvoj. On je značajan na planu individualnog ostvarivanja tj. izvršavanja prava, ali u daleko većoj mjeri je to slučaj u kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava. Ubrzan rast i razvoj sustava kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava može se zahvaliti između ostalog i modernizaciji i informatizaciji organizacija za kolektivno ostvarivanje. U velikoj mjeri mu doprinosi i relativno efikasna provedba prava intelektualnog vlasništva u građanskim, kaznenim, prekršajnim i upravnim postupcima. Tako je na sadržaj odredaba Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima iz 2003. godine, poglavito u dijelu u kojem se uređuje zaštita prava u građanskim postupcima, velik utjecaj imala i sudska praksa osobito razvijana u razdoblju nakon 1997. godine.

3.3. Autor i autorsko djelo

Autor je u hrvatskom pravu fizička osoba koja je stvorila autorsko djelo. Autorsko djelo pripada autoru po svojoj naravi, trenutkom stvaranja. Autorsko je djelo individualna, originalna intelektualna tvorevina s područja književnosti, znanosti i umjetnosti, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu. Autorskim se pravom štite izražaji, a ne ideje.

Autorska su djela u Zakonu o autorskom i srodnim pravima tek primjerično nabrojana na sljedeći način:

- jezična djela (pisana i govorna djela kao i računalni programi)
- glazbena djela s riječima ili bez njih
- dramska i dramsko-glazbena djela
- koreografska i pantomimska djela
- djela likovne umjetnosti
- djela arhitekture
- djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna
- fotografska djela
- audiovizualna djela
- kartografska djela
- prikazi znanstvene ili tehničke prirode kao što su crteži, planovi, skice, tablice i dr.

3.4. Autorsko pravo

3.4.1. Načelo privatnopravnosti jedinstvenog autorskog prava

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima iz 2003. godine počiva na načelu privatnopravnosti.

Autorsko je pravo uređeno kao najveća privatnopravna vlast koju autor ima na svojem djelu. To je jedinstveno pravo, koje se sastoji od tri komponente: one kojom se štite autorove osobne i duhovne veze s njegovim djelom (autorova moralna prava), one kojom se štite autorovi imovinski interesi u pogledu njegovog autorskog djela (autorova imovinska prava), kao i one kojima se štite ostali autorovi interesi u pogledu njegovog autorskog djela (autorova druga prava). Kao jedinstveno pravo, autorsko je pravo kao cjelina neotuđivo i neodvojivo te ne može biti predmetom ovrhe. Autorsko je pravo kao cjelina neprenosivo osim kod nasljeđivanja. No, imovinskom komponentom svog autorskog prava autor može raspolagati.

3.4.2. Autorova imovinska prava

Zakonska definicija autorovih imovinskih prava vrlo je bliska definiciji prava vlasništva iz Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima²⁷ te podrazumijeva najveću moguću pravnu vlast. Autor ima isključivo pravo sa svojim autorskim djelom činiti što ga je volja te svakog drugog od toga isključiti. Autorova imovinska prava su neograničenog sadržaja, a pojedinačna imovinskopravna ovlaštenja posebno definirana u odredbama iz članaka 18. do 31. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima samo su emanacije neograničenog autorovog imovinskog prava. U čl.18 su istaknuta su četiri temeljna oblika iskorištavanja autorskih djela: pravo reproduciranja (umnožavanja), pravo distribucije (stavljanja u promet), pravo priopćavanja javnosti te pravo prerade.

3.4.2.1 Pravo reproduciranja (umnožavanja)

Pravo reproduciranja uređeno je na način koji je primjeren kako tzv. analognom, tako i tzv. digitalnom okruženju, a po uzoru na WIPO Internet ugovore i Direktivu o autorskom pravu u informatičkom društvu. To je isključivo pravo izrade autorskog djela u jednom ili više primjeraka, u cijelosti ili u dijelovima, izravno ili neizravno, privremeno ili trajno, bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku. Ono obuhvaća i pojam fiksiranje kojim se označava utvrđivanje autorskog djela na materijalnu podlogu ili drugu odgovarajuću podlogu.

3.4.2.2 Pravo distribucije (stavljanja u promet)

Pravo distribucije uređeno je kao isključivo pravo stavljanja u promet izvornika ili primjeraka autorskog djela prodajom ili na drugi način te njegova nuđenja javnosti u tu svrhu. Ono obuhvaća i iznajmljivanje, kojim izrazom se označava davanje na korištenje izvornika ili primjeraka autorskog djela u ograničenom razdoblju radi ostvarivanja izravne ili neizravne imovinske ili komercijalne koristi. Pravo distribucije dakle obuhvaća svaki prijenos vlasništva na materijalnom primjerku autorskog djela, uz naknadu ili bez nje, ali i druge oblike stavljanja u promet autorskog djela koje je fiksirano na materijalnu podlogu, koji ne uključuju i prijenos prava vlasništva na odnosnom primjerku.

²⁷ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00 i 114/01

3.4.2.3 Pravo priopćavanja autorskog djela javnosti

Pravo priopćavanja autorskog djela javnosti definirano je kao isključivo pravo neograničenog sadržaja. Svaki oblik priopćavanja javnosti predstavlja autorovo isključivo pravo. U čl. 21 Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima tek su primjerično nabrojana prava koja pripadaju u sadržaj isključivog prava priopćavanja autorskog djela javnosti: pravo javnog izvođenja, prvo javnog prikazivanja scenskih djela, pravo javnog prenošenja, pravo javnog priopćavanja fiksiranog djela, pravo javnog prikazivanja, pravo radiodifuzijskog emitiranja i reemitiranja, pravo javnog priopćavanja radiodifuzijskog emitiranja te pravo stavljanja na raspolaganje javnosti. Posljednji način priopćavanja autorskog djela javnosti stavljanjem autorskog djela na raspolaganje javnosti predstavlja isključivo pravo priopćavanja javnosti bežično ili putem žica, na način koji pripadnicima javnosti omogućava pristup autorskom djelu s mjesta i u vrijeme koje sami odaberu. Ta je definicija prilagođena iskorištavanju autorskih djela u informatičkom okružju, jednako kao što je to predviđeno u WIPO Internet ugovorima te u Direktivi o autorskom pravu u informatičkom društvu.

3.4.2.4 Pravo prerade

Pravo prerade isključivo je pravo na prevođenje, prilagođavanje, glazbenu obradu ili koju drugu preinaku autorskog djela. Ostvarivanje prava prerade u Republici Hrvatskoj do sada u praksi nije imalo značajnije mjesto, niti je bilo izvorom značajnijih prihoda. Izvedeni nositelji autorskih prava, uglavnom izdavači glazbenih djela (*publisheri*), i to osobito oni koji zastupaju interese i prava inozemnih autora u novije su vrijeme aktualizirali pitanje izvršavanje prava prerade kao autorovog isključivog imovinskog prava.

3.4.3. Autorova moralna prava

Autorova moralna prava čine: pravo prve objave, pravo na priznanje autorstva, pravo na poštivanje autorskog djela i čast ili ugled autora i pravo pokajanja. Ona nisu značajniji izvor ekonomskih prihoda, pa se u okviru ove studije ne obrađuju. S druge strane, autorova moralna prava bitno ograničavaju mogućnost raspolaganja autorskim pravom kao jedinstvenim, cjelovitim pravom. Upravo zbog osobnopravne komponente cjelovitog autorskog prava, ono je kao cjelina neprenosivo, neotuđivo. Autorsko se pravo ne može prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima prenijeti pravnim poslom *inter vivos* tako da prijeđe na drugu osobu, a da ga autor više nema. Prijenos autorskog prava kao cjelovitog prava je dopušten samo u vezi s nasljeđivanjem.

3.4.4. Autorova druga prava

Autorova druga prava se po svojoj naravi ne mogu svrstati među autorova isključiva imovinska kao ni autorova moralna prava, ona imaju neka imovinskopravna i/ili neka osobnopravna obilježja, ali i neka druga obilježja. Zbog njihove disperzne naravi ona se

ne mogu svrstati niti u jednu od navedenih kategorija. To su prava na naknadu, pravo slijeđenja i ostala druga prava. Neka od njih su potencijalno značajan izvor prihoda.

3.4.4.1 Pravo na naknadu za reproduciranje autorskog djela za privatno ili drugo vlastito korištenje

Kada se autorsko djelo u skladu s ograničenjem isključivog autorskog imovinskog prava reproduciranja može reproducirati bez odobrenja autora za svoje privatno ili drugo vlastito korištenje, tada autor ima pravo na odgovarajuću naknadu. Ovo pravo na naknadu se može ostvarivati isključivo kolektivno. Obveznici plaćanja naknade su proizvođači odnosno uvoznici praznih nosača zvuka i slike kao i proizvođači odnosno uvoznici uređaja za vizualno i tonsko snimanje. Osim navedenog, autori imaju i pravo na odgovarajuću naknadu od fizičke ili pravne osobe koja uz naplatu obavlja usluge fotokopiranja.

3.4.4.2 Pravo na naknadu za javnu posudbu

Autor ima pravo na primjerenu naknadu ako se izvornik ili primjerci njegova djela u pogledu kojih je dopuštena daljnja distribucija, posuđuju posredovanjem javnih knjižnica. Ovo se pravo može ostvarivati jedino kolektivno, ali se u praksi ne ostvaruje.

3.4.4.3 Pravo slijeđenja

Autor ima pravo na odgovarajući dio od prodajne cijene ostvarene svakom preprodajom izvornika svog likovnog djela koja uslijedi nakon njegova prvog otuđenja. Iznosi koji pripadaju autoru Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima su odgovarajući onima koji su predloženi u Direktivi o pravu slijeđenja. Ovo se pravo u praksi ne ostvaruje.

3.4.4.4 Pravo pristupa autorskom djelu i pravo zabrane javnog izlaganja djela

Pravo pristupa autorskom djelu i pravo zabrane javnog izlaganja djela nemaju imovinskopravne značajke pa se u okviru ove studije ne obrađuju.

3.5. Srodna prava

Autorskom pravu srodna prava prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima čine pravo umjetnika izvođača na njihovim snimljenim i nesnimljenim izvedbama, pravo proizvođača fonograma na njihovim fonogramima, pravo proizvođača videograma na njihovim videogramima, pravo organizacija za radiodifuziju na njihovim emitiranjima, pravo

nakladnika na njihovim izdanjima i pravo proizvođača baza podataka na njihovim bazama podataka. Odredbe Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima o definicijama pojedinih autorskih prava, kao i druge odredbe kojima se uređuje autorsko pravo primjenjuju se *mutatis mutandis* i na srodna prava. Među srodnim pravima jedino pravo umjetnika izvođača ima i imovinskopravnu i osobnopravnu komponentu, dok sva ostala srodna prava imaju samo imovinskopravnu komponentu kojom se može slobodno raspolagati. Sadržaj srodnih prava je ograničen, nositelji srodnih prava ne mogu sa svojim predmetima srodnih prava činiti što ih je volja. Oni imaju samo ona isključiva imovinska prava kao i samo ona prava na naknadu koja su im Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima izričito dana.

3.6. Raspolaganje autorskim pravom i srodnim pravima

Kao što je već naglašeno, autorsko je pravo neprenosivo zaživotnim pravnim poslovima. No to u praksi ne izaziva poteškoće u iskorištavanju autorskog prava. Ono se može opterećivati osnivanjem prava iskorištavanja kao isključivog ili neisključivog prava. Kada je pravo iskorištavanja osnovano kao isključivo pravo, tada stjecatelj takvog prava iskorištavanja može svakog isključiti od iskorištavanja na način kako mu je ugovorom prepušteno, pa i samog autora. Ako je pravo iskorištavanja osnovano kao neisključivo pravo, tada više osoba može istodobno, paralelno iskorištavati autorsko pravo a da pri tome jedna drugu ne ometa u izvršavanju stečenog prava iskorištavanja. Prava iskorištavanja autor za drugog osniva ugovorom. Autorskim se pravom može raspolagati i povjeravanjem ostvarivanja, što je redovito slučaj kada se udruzi za kolektivno ostvarivanje prava prepušta ostvarivanje autorskog prava u kolektivnom sustavu. Obzirom da imaju osobnopravnu komponentu, pravom umjetnika izvođača se raspolaže na isti način kao i s autorskim pravom. Ostalim srodnim pravima njihovi nositelji slobodno raspolažu, bilo prijenosom, bilo na drugi način.

3.7. Sadržajna ograničenja autorskog prava i srodnih prava

Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima predviđen je niz sadržajnih ograničenja autorskog i srodnih prava. Na listi sadržajnih ograničenja autorskog i srodnih prava nalaze se mnoga od ograničenja predviđenih Direktivom o autorskom pravu u informatičkom društvu.

3.8. Ostvarivanje (izvršavanje) autorskog prava

Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima autorsko i srodna prava se mogu ostvarivati (izvršavati) individualno i kolektivno. Individualno ostvarivanje se odnosi na pojedinačno korištenje autorskih djela i predmeta srodnih prava i provodi se putem odgovarajućih ugovora. Individualno ostvarivanje obavlja sam nositelj prava osobno ili putem zastupnika. U čl. 156 propisana je lista prava koja se mogu ostvarivati u kolektivnom

sustavu, putem udruga za kolektivno ostvarivanje prava koje to čine u svoje ime a za račun nositelja prava koje zastupaju. Neka od prava se obvezatno moraju ostvarivati u kolektivnom sustavu.

Nositelj prava ima uvijek pravo na naknadu za korištenje svog autorskog djela odnosno predmeta srodnog prava. Kod individualnog ostvarivanja prava ta se naknada određuje ugovorom. I u kolektivnom ostvarivanju prava naknada se utvrđuje prvenstveno ugovorom, ali se u nedostatku ugovora primjenjuje ona naknada koju je odredila udruga za kolektivno ostvarivanje prava svojim cjenikom. Za donošenje cjenika Zakonom je propisana posebna procedura u kojoj sudjeluju predstavnici korisnika s jedne strane i udruga za kolektivno ostvarivanje s druge strane. Ako pregovaranjem ne postignu dogovor, dužne su obratiti se Vijeću stručnjaka za mišljenje. Vijeće stručnjaka je tijelo koje imenuje Vlada Republike Hrvatske a sastoji se od predsjednika i četiri člana iz redova istaknutih stručnjaka na području autorskog i srodnih prava. No, budući da Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima počiva na načelu privatnopravnosti, mišljenje Vijeća stručnjaka nema pravno obvezujući već samo savjetodavni karakter.

Kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava detaljnije je uređeno odredbama iz glave IV. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, te Pravilnikom o stručnim mjerilima i postupku izdavanja odobrenja za obavljanje djelatnosti kolektivnog ostvarivanja prava i o naknadama za rad Vijeća stručnjaka NN 72/04.

Autorsko i srodna prava mogu kolektivno ostvarivati isključivo udruge nositelja prava koje za obavljanje takve djelatnosti imaju odobrenje Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo²⁸ te koje tu djelatnost obavljaju na neprofitnoj osnovi. Zakonom je propisano da se za pojedinu vrstu nositelja prava odobrenje može izdati samo jednoj udruzi i to onoj koja ima najveći broj članova na temelju dobivenih punomoći nositelja prava, uz primjeren broj ugovora o uzajamnom zastupanju sa stranim udrugama.

²⁸ U skladu sa čl.169. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, Državni zavod za intelektualno vlasništvo provodi inspekcijski nadzor nad radom udruga za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava.

Takva udruga ostvaruje prava u svoje ime i za račun nositelja prava, obavljajući osobito sljedeće poslove: davanje odobrenja za korištenje autorskih djela i predmeta srodnih prava kada je takvo odobrenje po Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima potrebno, naplata naknada za korištenje, raspodjela naplaćenih naknada nositeljima prava, kontrola nad korištenjem autorskih djela i predmeta srodnih prava te pokretanje i vođenje postupaka usmjerenih na zaštitu prava u slučaju povrede. Raspodjela naplaćenih naknada izvršava se prema podacima o korištenju autorskih djela i predmeta srodnih prava, te u skladu s pravilima o raspodjeli naplaćenih naknada koja donosi tijelo utvrđeno statutom udruge.

Kolektivno ostvarivanje autorskih prava u Republici Hrvatskoj ima tradiciju dugu 60 godina, a trenutno u Republici Hrvatskoj djelatnost kolektivnog ostvarivanja provodi pet udruge za kolektivno ostvarivanje autorskih i srodnih prava.²⁹

3.9. Zaštita autorskog i srodnih prava u slučaju povrede

Pravni sustav Republike Hrvatske sadrži niz pravnih mjera za zaštitu autorskog prava i srodnih prava u slučaju povrede. Tako da se može govoriti o građanskopravnoj, kaznenopravnoj, uključujući i prekršajnopravnu, te upravnomopravnoj zaštiti autorskog i srodnih prava. Inicijativa za pokretanje postupaka i pravnih mjera je u pravilu na nositeljima autorskog i srodnih prava. No, pored toga, najteže povrede ovih prava koje predstavljaju kaznena djela progone se po službenoj dužnosti. U zaštiti autorskog i srodnih prava aktivno, po službenoj dužnosti ili na inicijativu nositelja prava, djeluju i tijela carine i državnog inspektorata, poglavito u zaštiti od piratstva.

²⁹ Hrvatsko društvo skladatelja – Zaštita autorskih muzičkih prava (HDS ZAMP) ostvaruje u kolektivnom sustavu autorska glazbena prava javne izvedbe i tzv. mehaničke reprodukcije, te pravo na naknadu za privatno kopiranje; Hrvatska udruga za zaštitu izvođačkih prava (HUZIP) ostvaruje prava javne izvedbe za umjetnike izvođače kao i pravo na naknadu za privatno kopiranje; Udruga za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu fonogramskih prava (ZAPRAF) ostvaruje za proizvođače fonograma pravo na naknadu za javnu izvedbu i za privatno kopiranje; Društvo hrvatskih filmskih redatelja (DHFR) ostvaruje za nositelje audiovizualnih prava pravo kabelaške retransmisije i pravo na naknadu za privatno kopiranje; Udruga ZANA ostvaruje pravo na naknadu za privatno kopiranje za nakladnike.

4. IDENTIFIKACIJA INDUSTRIJA TEMELJENIH NA AUTORSKOM PRAVU I PRIMIJENJENA METODOLOGIJA

4.1. Terminologija

U studijama i drugim sličnim dokumentima ovakvoga tipa, gdje je predmet istraživanja slojevit, s brojnim i raznorodnim objektima i pojavama, međusobno povezanim i uvjetovanim u većem ili manjem stupnju i to na način da pojedine od ovih kategorija imaju različit sadržaj i opseg u raznim dijelovima svijeta i različitu semantiku u raznim jezicima jasno terminološko određenje važnijih pojmova koji se obrađuju od presudne je važnosti za točno razumijevanje rezultata istraživanja.

Klasifikacija i utvrđivanje industrija (djelatnosti) temeljenih na autorskom pravu i srodnim pravima u hrvatskom gospodarstvu, izvršena je sukladno WIPO-vom vodiču koji razlikuje četiri velike skupine ili kategorije ovih djelatnosti. Te su skupine:

1. Osnovne industrije temeljene na autorskom pravu (Core Copyright Industries);
2. Industrije međuovisne s autorskim pravom (Interdependent Copyright Industries or Copyright Dependent Industries – copyright-hardware);
3. Industrije djelomično povezane s autorskim pravom (Partial Copyright Industries);
4. Industrije koje nisu izravno povezane s autorskim pravom (Non-dedicated Copyright Industries).

Engleski termin "*industries*" uključuje i kategorije koje u hrvatskom jeziku označavamo terminom industrije, ali i ekonomske djelatnosti. Stoga valja nazive "*industrije temeljene na autorskom pravu*" i "*djelatnosti temeljene na autorskom pravu*" korištene u ovoj studiji razumijevati kao istoznačnice.

Iz gore naznačene podjele industrija/djelatnosti jasno je vidljivo da je stupanj njihove povezanosti sa autorskim pravom različit. Kada se u ovoj studiji koristi termin *industrije* ili *djelatnosti temeljene na autorskom pravu* onda se ne misli samo na prvu nego na sve četiri gore navedene skupine djelatnosti, neovisno o stupnju njihove povezanosti s autorskim pravom.

Osim toga u Studiji se zbog semantičkih i stilskih razloga za ovu skupinu gospodarskih aktivnosti koriste i izrazi "ASP industirje" ili "ASP djelatnosti", gdje kratica "ASP" označava autorsko i srodna prava, a cijeli izraz hrvatsku inačicu engleskog termina *Copyright-Based Industries*.

U prethodnom poglavlju detaljno su objašnjena autorska prava i srodna prava u pravnom poretku Republike Hrvatske. U nastavku ove studije iz praktičnih će se razloga koristiti sintagma autorsko pravo koju valja razumijevati na način da uvijek uključuje i srodna prava.

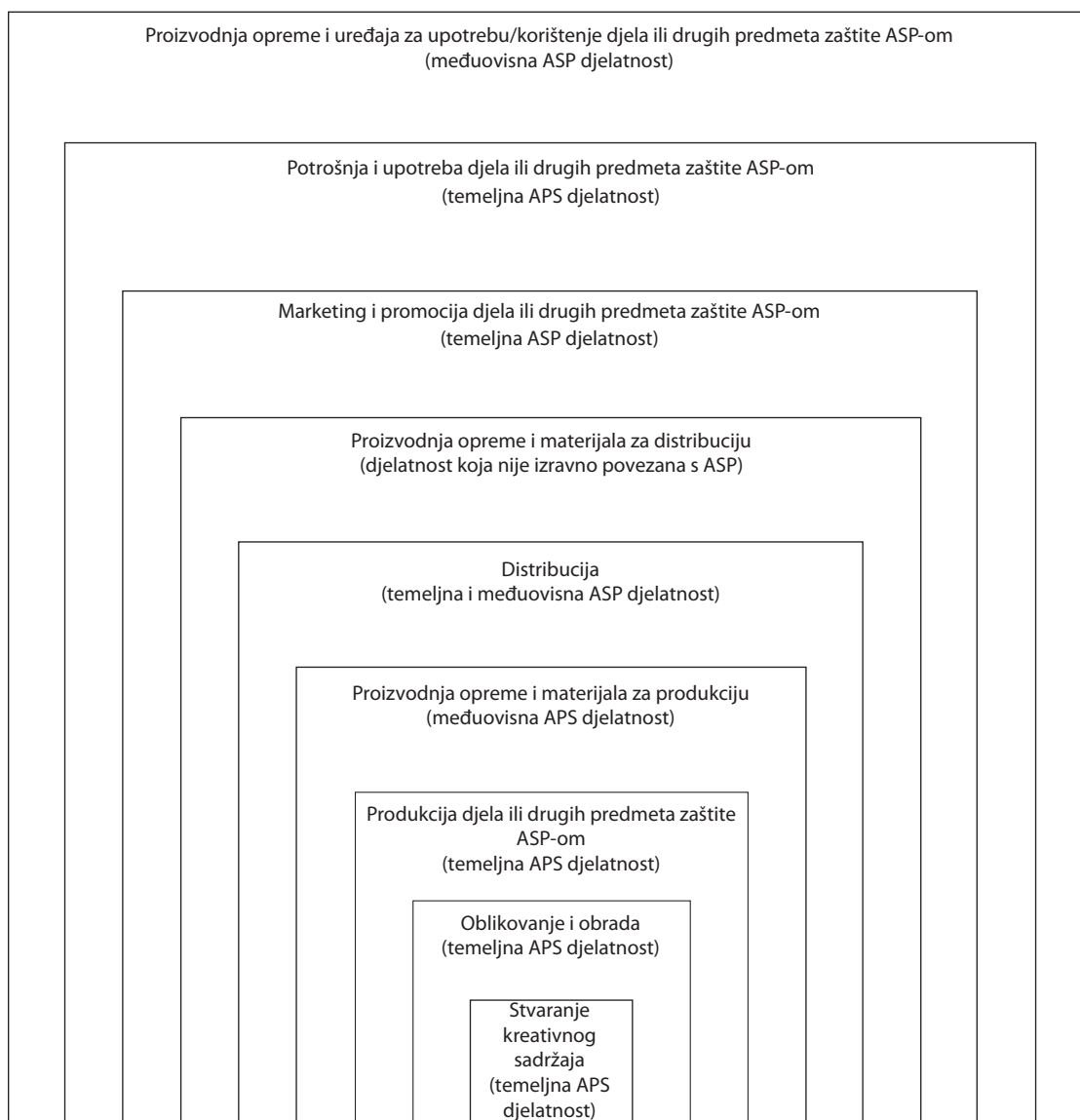
Zbog praktičnih su razloga u tekstu Studije (uglavnom u tabličnim i grafičkim prikazima) korišteni skraćeni nazivi navedih skupina industrija "osnovne", "međuovisne", "djelomične" i "neizravne" ASP industrije.

4.2. Opći prikaz tržišne strukture i lanca vrijednosti za ASP industrije

Iako su ove djelatnosti međusobno bitno različite u smislu da su tržišna struktura i lanac vrijednosti pojedinih ASP industrija različiti od istih kategorija za druge djelatnosti temeljene na autorskom pravu, moguće je, ipak, odrediti zajednički opći okvir i pokazati radijalni utjecaj osnovne stvaralačke jezgre izravno temeljene na autorskom pravu na nacionalno gospodarstvo. Shematski prikaz tog općeg okvira daje se u nastavku.³⁰

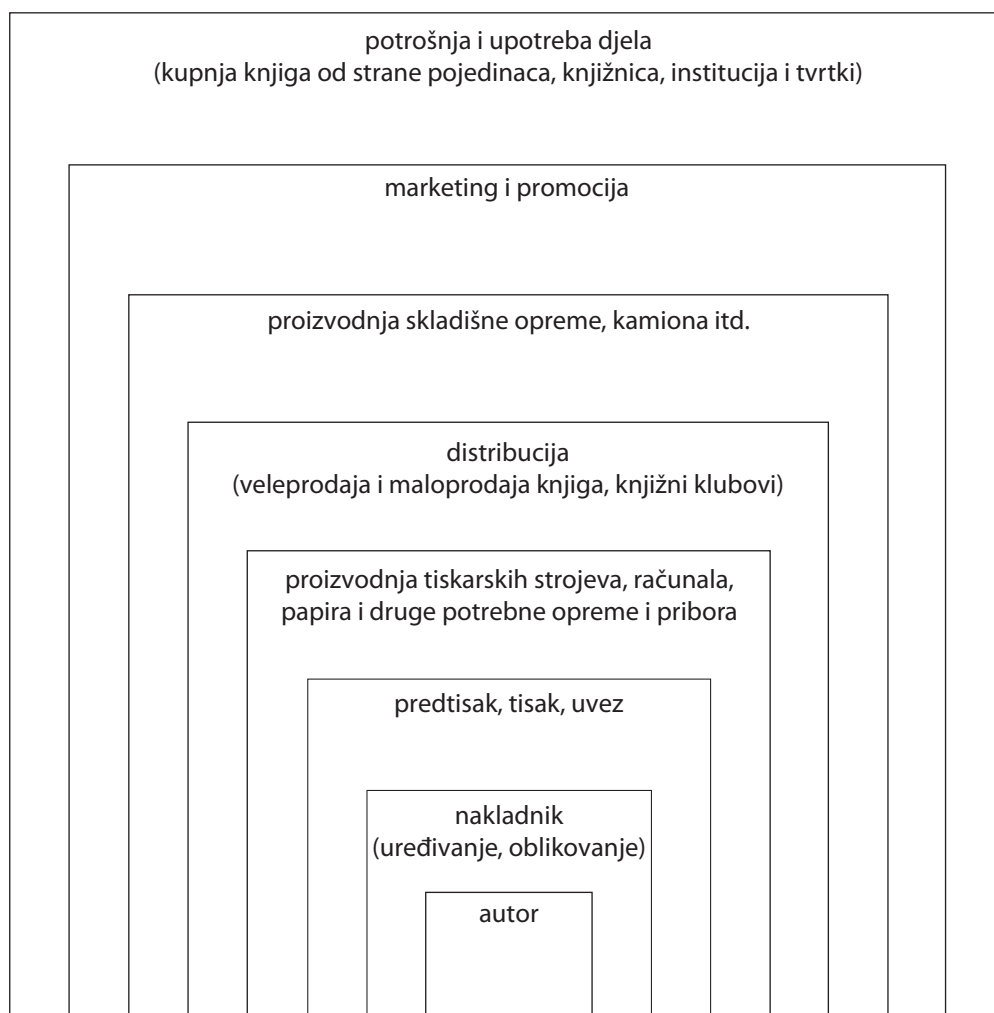
³⁰ Izvor: "The contribution of Copyright and Related Rights to the European Economy, Final Report, October 2003. str.18.

Slika 1: Shematski prikaz općeg okvira tržišne strukture ASP

U nastavku se daje shematski prikaz konkretnog funkcioniranja naprijed opisanog mehanizma i to na primjeru književnog stvaralaštva i tržišne strukture odnosno lanca vrijednosti za književno djelo zaštićeno autorskim pravom.³¹

Slika 2: Shematski prikaz tržišne strukture i lanca vrijednosti na primjeru književnog djela

³¹ Izvor: "The contribution of Copyright and Related Rights to the European Economy, Final Report, October 2003. str.19.

4.3. Kategorizacija industrija temeljenih na autorskom pravu

4.3.1. Osnovne industrije temeljene na autorskom pravu

„Osnovne industrije temeljene na autorskom pravu su one industrije koje su u cijelosti uključene u stvaranje, proizvodnju, izvedbu, prijenos (emitiranje), priopćavanje i izlaganje ili distribuciju i prodaju djela ili drugih objekata zaštite autorskim ili srodnim pravom.”³²

U ovu skupinu razvrstavaju se sljedeće agregirane djelatnosti:

- Novine i literatura;
- glazba, kazališna produkcija i opere;
- filmovi i video;
- radio i televizija;
- fotografija;
- računalni programi i baze podataka;
- vizualna i grafička umjetnost;
- usluge oglašavanja;
- društva za kolektivno ostvarivanje ASP.

4.3.2. Industrije međuovisne s autorskim pravom

„Industrije međuovisne s autorskim pravom su one industrije koje su uključene u proizvodnju i prodaju opreme čija je funkcija u cijelosti ili prvenstveno ta da olakša stvaranje, proizvodnju ili korištenje (uporabu) djela i objekata zaštite autorskim pravom.”³³

Ova skupina uključuje sljedeće djelatnosti:

- Televizijski prijemnici, radio prijemnici, CD i DVD playeri, oprema za elektroničke igre i slična oprema;
- Računala i pripadajuća oprema;
- Glazbeni instrumenti;
- Fotografska i kinematografska oprema;
- Fotokopirni uređaji;
- Prazni-nesnimljeni mediji za snimanje;
- Papir.

³² Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries, WIPO publication No. 893/E, str. 29.

³³ Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries, WIPO publication No. 893/E, str. 33.

4.3.3. Industrije djelomično povezane s autorskim pravom

„Industrije djelomično povezane s autorskim pravom su industrije u kojima je samo dio aktivnosti povezan s djelima ili drugim objektima zaštite autorskim odnosno srodnim pravom i mogu uključivati stvaranje, proizvodnju, izvedbu, prijenos (emitiranje), priopćavanje i izlaganje ili distribuciju i prodaju.”³⁴

U ovu skupinu spadaju:

- Odjeća, tekstil i obuća;
- Nakit i kovanice;
- Ostali obrt;
- Namještaj;
- Proizvodi za kućanstvo, porculan i staklo;
- Zidne obloge i sagovi;
- Igračke i igre;
- Arhitektura, inženjerstvo, istraživanja;
- Unutrašnje uređenje;
- Muzeji.

4.3.4. Industrije koje nisu izravno povezane s autorskim pravom

„Industrije koje nisu izravno povezane s autorskim pravom su djelatnosti u kojima je samo dio aktivnosti povezan s olakšavanjem prijenosa (emitiranja), priopćavanja i izlaganja ili distribucije i prodaje djela ili drugih objekata zaštite autorskim odnosno srodnim pravom i čije aktivnosti nisu uključene u skupinu osnovnih industrija povezanih s ASP.”³⁵

Ovdje ubrajamo sljedeće agregirane djelatnosti:

- Trgovina na veliko i trgovina na malo;
- Transport;
- Telefon, telekomunikacije i internet.

³⁴ Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries, WIPO publication No. 893/E, str. 33.

³⁵ Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries, WIPO publication No. 893/E, str. 35.

4.4. Identifikacija i klasifikacija djelatnosti temeljenih na autorskom pravu u Republici Hrvatskoj

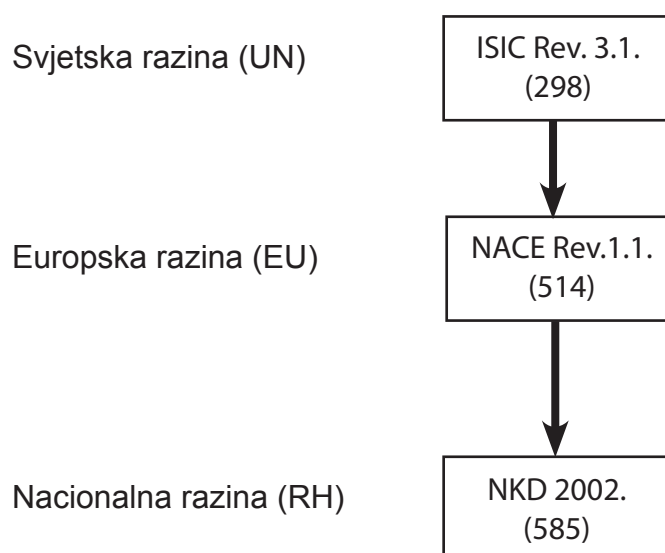
Jedan od temeljnih zahtjeva svih statistika svijeta je postojanje prepoznatljivog okvira u koji se mogu smjestiti različite vrste prikupljenih statističkih podataka kako bi se ti podaci mogli analizirati i prikazivati na smisleni način. Taj se zahtjev nastoji ispuniti izradom klasifikacijskih sustava koji osiguravaju zajednički jezik za prikupljanje i prikazivanje statističkih podataka. Klasifikacije stoga služe za jednoznačno opisivanje društvenih, ekonomskih ili prirodnih pojava.

S obzirom na to, prvi i vrlo važan korak i u procesu utvrđivanja ekonomskog doprinosa djelatnosti temeljenih na autorskom pravu na nacionalno gospodarstvo jest identifikacija i klasifikacija tih djelatnosti. Ove djelatnosti predstavljaju skupine ekonomskih aktivnosti (*engl. clusters of activities*) koje su na određen način povezane s autorskim pravom. Te se aktivnosti odnose na stvaranje, distribuciju i krajnju potrošnju (korištenje) stvaralačkih djela zaštićenih autorskim pravom i srodnim pravima.

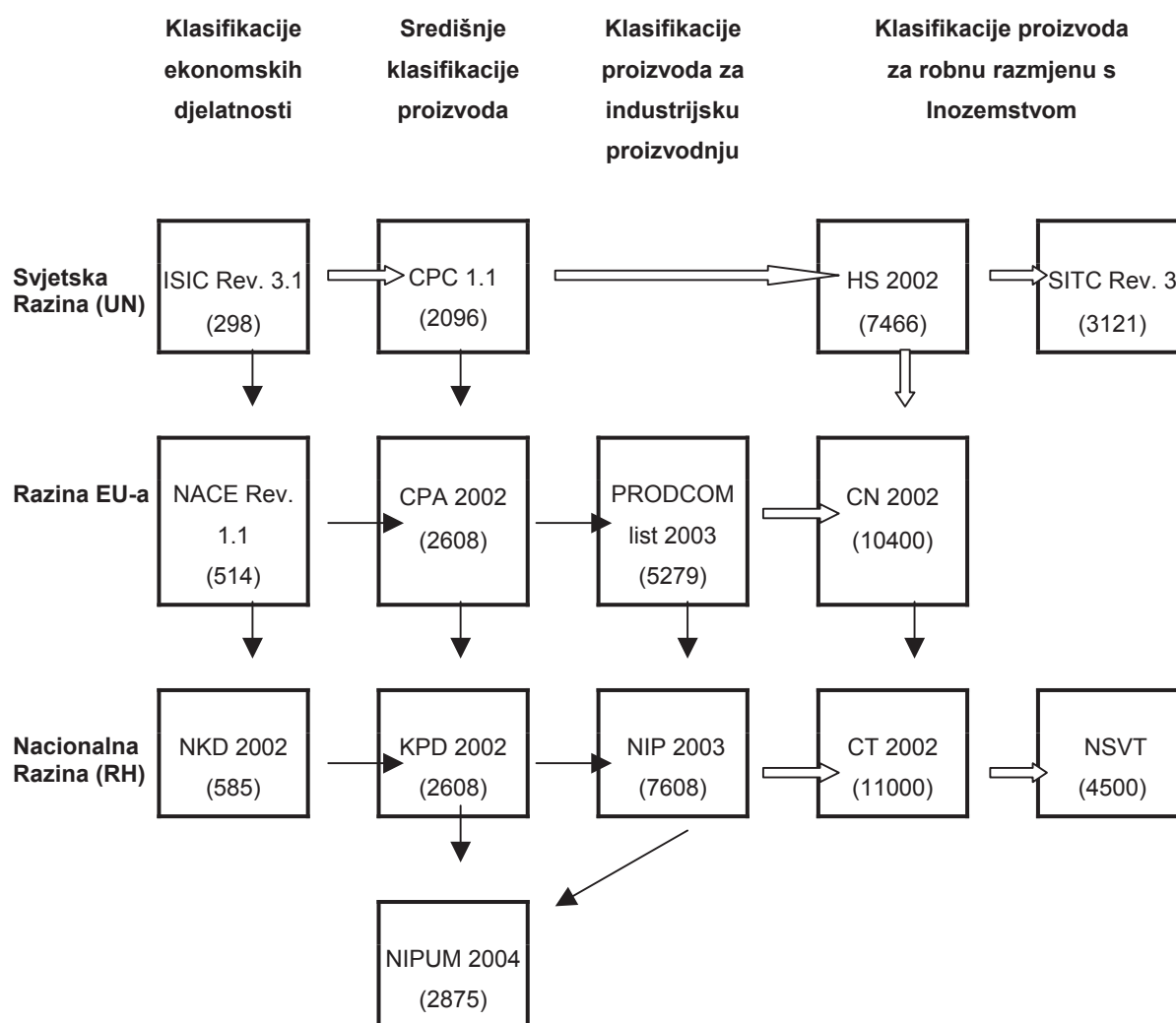
U ovoj studiji korištene su slijedeće klasifikacije:

- Nacionalna klasifikacija djelatnosti 1997.;
- Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2002.;
- Proširena klasifikacija usluga iz bilance plaćanja;
- NACE Rev.2;
- ISIC Rev.2;
- tablice veza između pojedinih klasifikacija.

Slika 3: Klasifikacije ekonomskih djelatnosti

Slika 4: Shematski prikaz integriranog sustava statističkih klasifikacija, verzija 2002.

ISIC Rev. 3.1. je kratica za Međunarodnu standardnu industrijsku klasifikaciju svih ekonomskih djelatnosti (u ovom se kontekstu po pojmom "industrija" podrazumijevaju sve ekonomske djelatnosti). ISIC je u nadležnosti Ujedinjenih naroda (UN), a koristi se za prikupljanje, obradu i prikazivanje statističkih podataka na svjetskoj razini. ISIC Rev. 3.1 je hijerarhijski strukturirana klasifikacija koja na najnižoj hijerarhijskoj razini ima 298 razreda označenih četveroznamenkastom brojanom oznakom. Ima status referentne klasifikacije, i više je agregiran od NACE-a Rev. 1.1 EU-a.³⁶

³⁶ Izvorna verzija ISIC-a potječe iz 1948., a revidirane verzije objavljene su 1958. (ISIC Rev. 1), 1968. (ISIC Rev. 2), 1989. (ISIC Rev. 3) i 2002. (ISIC Rev. 3.1). Međunarodno je harmonizirana u okviru sustava ISCAP tek njena treća revizija (ISIC Rev. 3), dok ISIC Rev. 3.1 predstavlja njenu ažuriranu verziju.

Pravna osnova: ISIC Rev. 3.1 prihvaćen je od strane Statističke Komisije UN-a u ožujku 2002. Objavljen je od strane UN-a, Statistički dokumenti, Serija M br. 4, Rev. 3.1, New York, 2002. Koristi se širom svijeta na temelju preporuke (nema obvezatni status).

NACE Rev. 1.1 kratica je za Opću klasifikaciju ekonomskih djelatnosti EU-a, revidirana verzija 1.1. Ovo je hijerarhijski strukturirana klasifikacija, koja na najnižoj razini ima 514 razreda označenih četveroznamenkastom brojčanom oznakom. Predstavlja detaljniju europsku verziju ISIC-a Rev. 3.1, te ima status izvedene klasifikacije. NACE Rev. 1.1 u potpunosti je sukladan s ISIC-om Rev. 3.1 na razini područja i odjeljaka, dok je na ostalim razinama osigurana sukladnost pregrupiranjem skupina ili razreda NACE-a Rev. 1.1 u odgovarajuće razine ISIC-a Rev. 3.1, kao agregiranije klasifikacije. Kao što je već spomenuto, službena klasifikacija djelatnosti u RH je Nacionalna klasifikacija djelatnosti (NKD) i ona se koristi kao norma prilikom prikupljanja, obrade i prikazivanja rezultata statističkih istraživanja.

NKD - NKD 2002. kratica je za Nacionalnu klasifikaciju djelatnosti, ažurirana verzija 2002. Predstavlja hrvatsku detaljniju inačicu NACE-a Rev. 1.1 s kojom je potpuno sukladna na razini razreda i svim višim hijerarhijskim razinama, osim na nacionalno uvedenoj razini podrazreda (nacionalna raščlamba). NKD 2002. je hijerarhijski strukturirana statistička klasifikacija svih ekonomskih djelatnosti koja na najnižoj hijerarhijskoj razini ima 585 podrazreda označenih peteroznamenkastom brojčanom oznakom. Prva verzija NKD-a stupila je na snagu 1995.

Zakonom o NKD-u i Odlukom o NKD-u Vlade RH., a sustavno se primjenjuje u statističkim istraživanjima i publikacijama RH od početka 1997. do kraja 2003. Izrađena je na temelju NACE Rev. 1. Nova verzija NKD-a 2002. stupila je na snagu Odlukom Vlade RH početkom 2003., a cjelovito se primjenjuje u statističke svrhe od 1. siječnja 2004. Revidirana je na temelju ažurirane verzije NACE Rev. 1.1 EU-a i predstavlja njenu izvedenicu. Usporediva je s revidiranom svjetskom klasifikacijom djelatnosti ISIC Rev. 3.1.³⁷

Identifikacija i klasifikacija djelatnosti vezanih uz autorsko i srodna prava podijeljena je u tri iteracije.

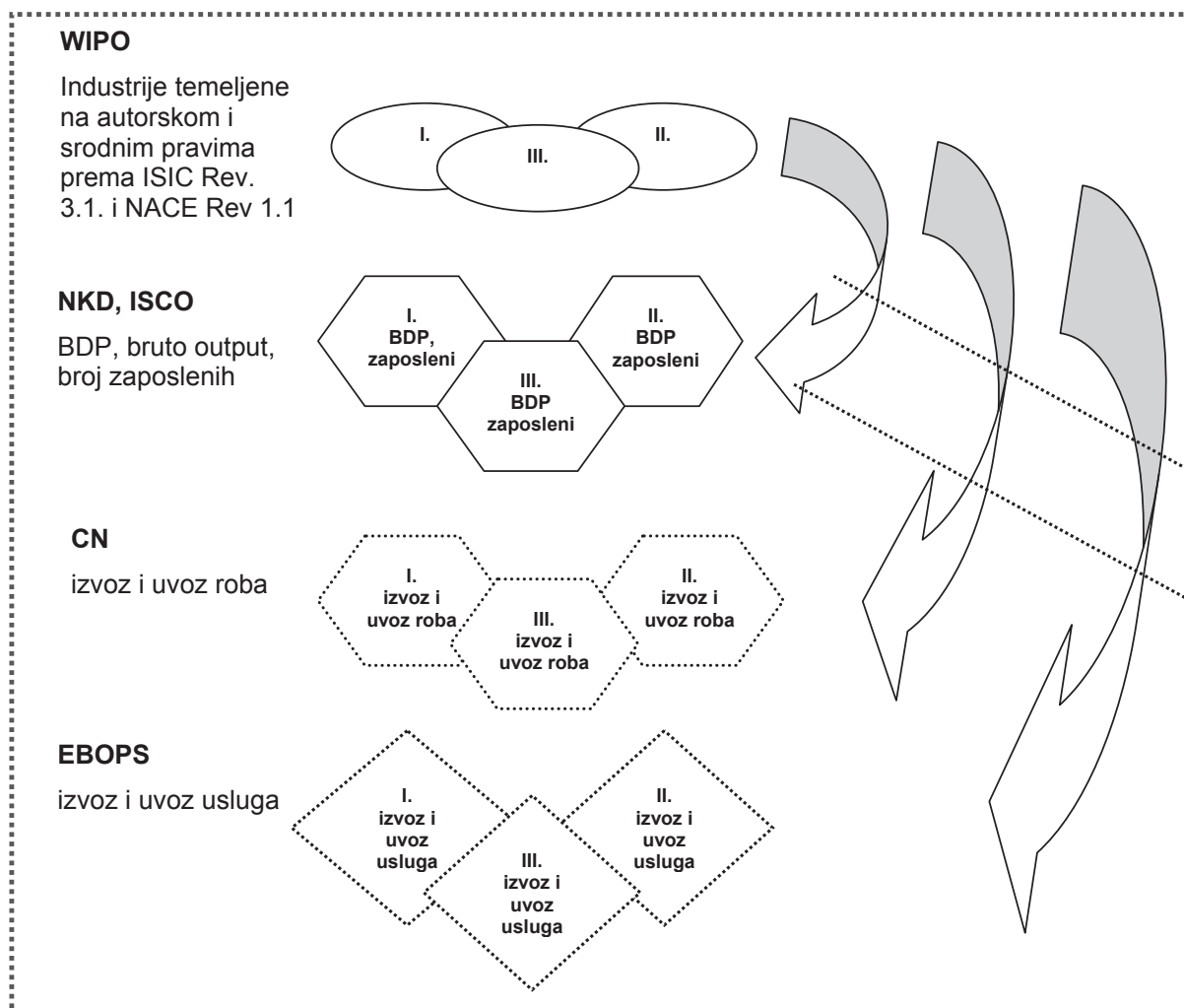
Prva iteracija odnosila se na identificiranje pojedinih vrsta djelatnosti vezanih uz autorsko i srodna prava te klasifikacija djelatnosti unutar tih vrsta prema WIPO vodiču. Klasifikacije djelatnosti vezane uz autorsko i srodna prava prikazane su na vrlo detaljnoj razini (četveroznamenkasta šifra) klasifikacije ISIC Rev.3.1.

U **drugoj iteraciji** bilo je nužno povezati klasifikacije djelatnosti vezane uz autorsko i srodna prava prema ISIC Rev. 3.1. sa klasifikacijama NACE Rev. 1.1. S obzirom na to, da je klasifikacija NACE Rev. 1 sukladna sa NKD-om na razini razreda, u **trećoj iteraciji** jednoznačno su utvrđene i klasifikacije djelatnosti vezane uz autorsko i srodna prava sukladno NKD-u.

³⁷ Sljedeća "velika" revizija NKD-a 2002. očekuje se 2007. (NKD 2007.) u okviru predviđene svjetske revizije integriranih statističkih klasifikacija istovremeno s planiranom revizijom NACE-a Rev. 1.1.

Pravna osnova: NKD 2002. stupio je na snagu Zakonom o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NN, br. 98/94. od 31. prosinca 1994.) i Odlukom Vlade RH o primjeni NKD-a 2002. (NN, br. 13/03. od 27. siječnja 2003.). Struktura klasifikacije NKD-a 2002. donesena je u dodatku Odluke.

Slika 5: Shematski prikaz povezanosti metodologije WIPO-a i statističkog sustava Republike Hrvatske

4.5. Metodološke osnove za izračun ključnih ekonomskih pokazatelja

Osnovni metodološki okvir za izračun ekonomskog doprinosa industrije temeljene na autorskom pravu u ovoj Studiji predstavlja WIPO-ov Metodološki vodič. Vodič nudi tri načina mjerenja, odnosno tri ključna pokazatelja veličine ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu. To su dodana vrijednost, zaposlenost i vanjska trgovina. U ovoj Studiji su za četiri skupine industrija temeljnih na autorskom pravu za 2002. i 2004. godinu izračunati slijedeći ekonomski pokazatelji:

- Bruto proizvodnja (output);
- Bruto dodana vrijednost (bruto domaći proizvod);
- Broj zaposlenih;
- Uvoz proizvoda i usluga;
- Izvoz proizvoda i usluga.

4.5.1. Bruto proizvodnja i bruto dodana vrijednost industrija temeljenih na autorskom pravu

Za izračun vrijednosti bruto proizvodnje (*outputa*) i bruto dodane vrijednosti industrija temeljenih na autorskom pravu korišteni su podaci Državnog zavoda za statistiku. On se zasniva na metodologiji Sustava nacionalnih računa Ujedinjenih naroda – SNA 1993 – i Europskog sustava nacionalnih računa – ESA 1995, a izvodi se na osnovi raspoloživih statističkih podataka za 2002. godinu i 2004. godinu prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 1997., odnosno 2002. na razini odjeljaka u tekućim cijenama po proizvodnoj metodi.

Bruto domaći proizvod (BDP) predstavlja vrijednost svih proizvedenih dobara i usluga rezidentnih³⁸ jedinica u određenom razdoblju, najčešće godinu dana. Prema proizvodnoj metodi, BDP se izračunava kao zbroj dodanih vrijednosti svih rezidentnih proizvođača po bazičnim cijenama uvećan za poreze i umanjen za subvencije na proizvode, drugim riječima kao razlika između bruto proizvodnje i intermedijarne (međufazne) potrošnje. Za razliku od proizvodne metode, prema rashodnoj metodi, BDP predstavlja zbroj finalnih izdataka po nabavnim cijenama (uključujući izvoz roba i usluga vrednovan f.o.b.) umanjen za uvoz roba i usluga vrednovan po načelu f.o.b.

Izračuni ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu u ovoj Studiji izvedeni su na temelju izračuna BDP-a prema proizvodnoj metodi. Kao što je već spomenuto izračun se izvodi na razini odjeljka NKD-a, te je za potrebe ove Studije izrađen model za izračun bruto proizvodnje, intermedijarne potrošnje, bruto dodane vrijednosti i bruto domaćeg proizvoda, te broja zaposlenih i vanjske trgovine na razini razreda NKD-a (četveroznamenkaste šifre NKD-a). Model je izrađen u programu SAS (Modul Base SAS), a sastoji se od procedura kojim se bruto vrijednost proizvodnje, intermedijarna potrošnja,

³⁸ Vidjeti: ESA 1995, paragraf 1.30.

bruto domaći proizvod i broj zaposlenih izračunavaju na razini četveroznamenkaste šifre NKD-a., te procedura kojim se dobiveni rezultati transformiraju iz NKD-a 1997. i 2002. u klasifikaciju djelatnosti povezanih s autorskim pravom iz WIPO Metodološkog vodiča.³⁹

Bruto proizvodnja predstavlja tržišnu vrijednost svih proizvedenih roba i usluga u tijeku obračunskog razdoblja, najčešće jedne godine, uključujući i nedovršene proizvode (zalihe) i proizvode za vlastitu uporabu. Prema ESA 1995 i SNA 1993, bruto proizvodnja (output) treba biti vrednovan u bazičnim cijenama.⁴⁰

Intermedijarna (međufazna) potrošnja predstavlja vrijednost proizvoda i usluga što se transformiraju, koriste i utroše u procesu proizvodnje u obračunskom razdoblju da bi se proizveli drugi proizvodi i usluge. Ona obuhvaća troškove sirovina, materijala, energije, sitnog inventara, tekućeg održavanja, troškove usluga, naknade zaposlenicima za troškove putovanja i slične troškove poslovanja. Proizvodi i usluge korišteni za međufaznu potrošnju vrednovani su po kupovnim cijenama⁴¹ u trenutku kada ulaze u proces proizvodnje.

Dodana vrijednost u bazičnim cijenama kao povećanje vrijednosti proizvodnje jednaka je razlici bruto vrijednosti proizvodnje u bazičnim cijenama i međufazne potrošnje u kupovnim cijenama. Ona može biti izražena kao bruto dodana vrijednost u slučaju da uključuje vrijednost potrošnje fiksnog kapitala.⁴² Kada se zbroje sve bruto dodane vrijednosti po djelatnostima i na razini cjelokupnog gospodarstva dodaju zasebno svi porezi umanjeno za subvencije na proizvodnju i uvoz⁴³ i usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) dobije se vrijednost bruto domaćeg proizvoda u kupovnim cijenama.

S obzirom na to da se vrijednost poreza i subvencija te UFPIM u službenim podacima BDP-a još uvijek ne alokira na pojedine djelatnosti, za potrebe ove Studije odnosno izračuna BDP industrija temeljenih na autorskom pravu, izvršena je alokacija spomenutih kategorija prema strukturi dodane vrijednosti po djelatnostima NKD-a.

³⁹ Vidjeti: "WIPO Metodološki vodič", Dodatak II, str. 75.

⁴⁰ Bazična cijena je cijena koju proizvođač prima od kupca za jedinicu dobra ili usluge koju je proizveo kao output, umanjeno za cjelokupan porez na tu jedinicu proizvoda koji se obračunava kao posljedica proizvodnje ili prodaje (tj. porez na proizvode), te uvećano za cjelokupni iznos subvencija na tu jedinicu, a koje su rezultat proizvodnje ili prodaje (subvencije na proizvode). Transportna usluga za koju proizvođač izdaje zaseban račun ne ulazi u bazičnu cijenu. Uključuje se transportna usluga koju proizvođač naplaćuje istim računom, čak i ako je iskazana kao zasebna stavka na računu (ESA 1995, paragraf 3.48).

⁴¹ Kupovna cijena je cijena koju kupac stvarno plaća za proizvode, a koja uključuje sve poreze manje subvencije na proizvode (ali ne uključuje odbitni dio poreza na proizvode, kao što je PDV), transportne troškove koje kupac plaća odvojeno radi preuzimanja isporuke a isključuje popuste na količinu i kupnju izvan sezone, kamate ili naplaćene usluge kod kreditnih aranžmana, posebne naplate koje su nastale kao rezultat neplaćanja do roka koji je dogovoren prilikom kupovine.

⁴² Potrošnja fiksnog kapitala je uključena vrijednost imovine utrošene u tijeku obračunskog razdoblja zbog uporabe, zastarijevanja i uobičajenih slučajnih oštećenja.

⁴³ Osim ostalih poreza umanjanih za subvencije na proizvodnju - ostali porezi na proizvodnju odnose se na poreze na rad i poreze na kapital i njihova veličina ne ovisi o rezultatima poslovanja (npr. porez na tvrtku, pristojbe, takse i sl.)

Statistički podaci, koji služe kao *inputi* za izračun spomenutih makroekonomskih agregata, prikupljaju od poslovnih subjekata koji su u djelatnosti NKD-a grupirani kao institucionalne jedinice, a ne kao jedinice čistih djelatnosti. To znači da se u istu skupinu djelatnosti svrstavaju poduzeća bez obzira na njihov proizvodni asortiman, za razliku od načela „čiste djelatnosti”, koji znači da se u istu skupinu svrstavaju sve institucionalne jedinice koje proizvode isti (homogen) proizvod.

Naime, uz pretpostavku da će obavljati transakcije, ove se jedinice (trgovačka društva, poduzeća, holdinzi, jedinice lokalne uprave i samouprave, jedinice središnje države, neprofitne ustanove i dr.), upisuju u Registar poslovnih subjekata DZS-a te se prilikom upisa razvrstavaju prema djelatnosti koju će pretežito obavljati, odnosno prema onoj u kojoj će ostvarivati najveći udio u bruto dodanoj vrijednosti.

4.5.2. Broj zaposlenih u industrijama temeljenim na autorskom pravu

Za izračun broja zaposlenih u ovoj Studiji korišteni su podaci Sektora društvenih statistika DZS-a. Podaci o zaposlenima, iskazani kao godišnji prosjek i sa stanjem 31. ožujka, rezultat su obrade mjesečnih istraživanja o zaposlenima i godišnjeg istraživanja koje se provodi sa stanjem 31. ožujka. Podaci se prikupljaju od pravnih osoba svih oblika vlasništva, tijela državne uprave te jedinica regionalne i lokalne samouprave na području Republike Hrvatske⁴⁴. Broj zaposlenih u pravnima osobama s manje od 10 zaposlenih, a za koja izvještaji nisu primljeni, procjenjuje se i pridodaje ukupnom broju zaposlenih u pravnim osobama. Osim toga, istraživanjem se obuhvaćaju i zaposleni u obrtu i u djelatnostima slobodnih profesija te vlasnici i zaposlenici prijavljeni službama Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO). U ukupan broj zaposlenih uključeni su i procijenjeni podaci o zaposlenima u obrani i policiji za 2002. godinu, a za 2004. godinu broj zaposlenih se uključuje na osnovi dostavljenih izvještaja od nadležnih ministarstava.

⁴⁴ Podaci se prikupljaju izvještajem koji se u pravnim osobama popunjava na osnovi evidencija o zaposlenima. Podaci o zaposlenima u obrtu i u djelatnostima slobodnih profesija dobivali su se redovitim tromjesečnim istraživanjem koje se provodilo sa stanjem 31. ožujka, 30. lipnja, 30. rujna i 31. prosinca, a prikupljali su se od područnih službi HZZO-a. Od ožujka 1998. ti se podaci prate mjesečno i obrađuju na osnovi matične evidencije o aktivnim osiguranicima mirovinskog osiguranja.

Istraživanjem o zaposlenima u pravnim osobama obuhvaćeni su zaposleni koji imaju zasnovan radni odnos bez obzira na vrstu radnog odnosa i duljinu radnog vremena. U prikupljanju podataka primjenjuje se teritorijalno načelo na razini grada/općine i načelo prema djelatnosti na razini podrazreda NKD-a 2002.⁴⁵

Zaposleni su sve osobe koje su zasnovale radni odnos s poslodavcem, na određeno ili neodređeno vrijeme, neovisno o duljini radnog vremena i vlasništvu pravne osobe. U zaposlene su uključeni vježbenici, osobe na porodiljnom dopustu i bolovanju te osobe koje su iz bilo kojeg razloga odsutne s posla do prekida radnog odnosa. U kategoriju zaposlenih pripadaju i osobe koje rade u vlastitome trgovačkom društvu, obrtu ili slobodnoj profesiji.

Stupanj stručnog obrazovanja podrazumijeva najvišu obrazovnu razinu koju je zaposleni stekao završavanjem odgovarajuće škole, tečaja ili polaganjem ispita kojima se dobiva obrazovni stupanj ili provjeravanjem stručnosti u poslovnom subjektu.

Puno radno vrijeme jest 40 sati na tjedan ako zakonom, kolektivnim ugovorom ili ugovorom o radu nije drugačije određeno. Nepuno radno vrijeme postoji u slučajevima kada je opseg poslova takav da ne zahtijeva puno radno vrijeme. Skraćeno radno vrijeme odnosi se na poslove na kojima, uz primjenu mjera zaštite na radu, nije moguće zaštititi zaposlenika od štetnih utjecaja. Izvršeni sati rada uključuju efektivne sate rada, sate čekanja, zastoja i prekida u radu za koje nisu odgovorni zaposleni.

Izračun broja zaposlenih kao pokazatelja ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu u ovoj Studiji izveden je na temelju podataka opisanog istraživanja pomoću modela, na razini razreda NKD-a (četveroznamenkaste šifre NKD-a).

⁴⁵ Istraživanjem o zaposlenima u obrtu i u djelatnostima slobodnih profesija obuhvaćeni su vlasnici i zaposlenici prijavljeni službama HZZO-a. Do 1991. ti su podaci prikupljeni polugodišnje i u njih nisu bili uključeni vlasnici obrta odnosno vlasnici koji obavljaju djelatnosti slobodnih profesija.

Navedenim istraživanjima ne obuhvaćaju se zaposleni u obrani i policiji ni osobe koje svoju aktivnost obavljaju na individualnim poljoprivrednim gospodarstvima. Od 1998. u broj zaposlenih uključeni su procijenjeni podaci o zaposlenima u obrani i policiji, a od 2004. ti su podaci uključeni na osnovi dostavljenih izvještaja od nadležnih ministarstava.

Podaci od 1996. nadalje sadržavaju procjenu broja zaposlenih u pravnim osobama koje imaju manje od 10 zaposlenih, a za koje izvještaji nisu primljeni. Procjena je napravljena prema podacima godišnjih financijskih statističkih izvještaja koje prikuplja i obrađuje Financijska agencija. U podatke koji prikazuju broj zaposlenih prema stupnju stručnog obrazovanja, vrsti radnog odnosa, vrsti radnog vremena, starosti i satima rada nije uključena procjena broja zaposlenih u pravnim osobama koje imaju manje od 10 zaposlenih za koje izvještaji nisu primljeni, a do 2003. ni broj zaposlenih u policiji i obrani jer se obrada prema navedenim obilježjima vrši samo na osnovi dostavljenih izvještaja. Iznimka u tom pristupu odnosi se na podatke o broju zaposlenih prema oblicima vlasništva u koje su ti podaci uključeni. Procjena broja zaposlenih u pravnim osobama koje imaju manje od 10 zaposlenih svrstana je u privatno vlasništvo, a zaposleni u policiji i obrani svrstani su u državno vlasništvo do 2003. Od 2004. zaposleni u policiji i obrani uključeni su u obradu na osnovi dostavljenih izvještaja od Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva obrane.

Do 1998. statističko praćenje podataka o zaposlenima u obrtu i u djelatnostima slobodnih profesija provodilo se preuzimanjem podataka iz evidencije o zdravstvenim osiguranicima HZZO-a.

Od ožujka 1998. ti se podaci mjesečno preuzimaju od HZZO-a. Da bi se osiguralo iskazivanje tih podataka prema NKD-u, izvršeno je povezivanje vrste struka i profesija s odgovarajućom djelatnošću.

4.5.3. Vanjska trgovina u industrijama temeljenim na autorskom pravu

Za izračun vanjske trgovine (izvoz i uvoz dobara) industrija temeljenih na autorskom pravu za 2002. i 2004. godinu, korišteni su podaci Poslovnih statistika DZS-a. Do kraja 1999. izvori su podataka za statistiku robne razmjene s inozemstvom carinske deklaracije o izvozu i uvozu robe. Od 1. siječnja 2000. u primjeni je novi Carinski zakon⁴⁶, kojim se propisuje uporaba nove carinske isprave – Jedinstvene carinske deklaracije.

Sadržaj Jedinstvene carinske deklaracije prilagođen je njezinoj višestrukoj namjeni, tj. u nju se upisuju podaci koji su važni za postupak carinjenja te podaci za potrebe statistike i ostalih korisnika. Za prikupljanje i kontrolu ispravnosti jedinstvenih carinskih deklaracija odgovorna je Carinska uprava (CU) Ministarstva financija Republike Hrvatske. DZS preuzima od CU kontrolirane jedinstvene carinske deklaracije i dalje ih statistički obrađuje i objavljuje poštujući osnovne metodološke preporuke Statističkog ureda UN-a.⁴⁷

Osim novoga Carinskog zakona i uvođenja nove carinske isprave u carinskom postupku, od 1. siječnja 2000. godine DZS promijenio je način statističke obrade podataka o izvozu i uvozu.⁴⁸

Radi usporedivosti, na isti način obrade revidirani su podaci od 1991. do 1999. Statistika robne razmjene s inozemstvom prati izvoz koji obuhvaća svu robu koja se izvozi iz Hrvatske, a potječe iz domaće proizvodnje ili unutarnjega robnog prometa i uvoz koji obuhvaća svu robu koja je uvezena iz inozemstva radi potrošnje u zemlji ili radi unutarnje proizvodnje.

Osim komercijalnih transakcija (uz naplatu), obuhvaćena je i roba čiji se promet, tj. izvoz i uvoz obavljaju bez plaćanja protuvrijednosti. Od 1990. u podatke o robnoj razmjeni s inozemstvom uključeni su i izvoz i uvoz prema osnovi poslova oplemenjivanja (dorade, prerade i obrade), koji se u novom Carinskom zakonu nazivaju unutarnjom i vanjskom proizvodnjom. Kod poslova unutarnje i vanjske proizvodnje prati se ukupna vrijednost robe u izvozu i u uvozu.

Tako se primjerice kod aktivnog prometa prati vrijednost materijala koji se uvozi na unutarnju proizvodnju odnosno puna vrijednost robe koja se izvozi nakon unutarnje proizvodnje (ovdje je uključena vrijednost uvezenog materijala, vrijednost domaćeg materijala i vrijednost domaćih usluga).⁴⁹

⁴⁶ (NN, br. 78/99., 94/99., 117/99., 73/00., 92/01. i 47/03.)

⁴⁷ (International Trade Statistics, Concepts and Definitions; Series M, No. 52, Rev. 2., Statistical Office of the UN, New York, 1996.)

⁴⁸ prema novom načinu se u određenom mjesecu obrađuju samo one deklaracije koje imaju datum prihvaćanja (carinjenja) u carinarnici/ispostavi iz tog mjeseca.

⁴⁹ Ovom statistikom nisu obuhvaćeni privremeni izvoz i uvoz robe koja se poslije vraća vlasniku u nepromijenjenu stanju, opskrba gorivom domaćih motornih vozila u inozemstvu i stranih u zemlji, opskrba naših diplomatskih predstavništava u inozemstvu, privremeni izvoz i uvoz radi popravaka, osobna prtljaga putnika i turističke pokretne stvari, reeksport (osim reeksporta radi oplemenjivanja) i komercijalni uzorci male vrijednosti.

Svi su podaci o izvozu i uvozu izraženi vrijednosno. Vrijednost robe određena je na osnovi izvornih dokumenata poslovnih subjekata (ugovori, računi). Iskazuju se stvarno postignute vrijednosti u vrijeme kad su poslovi zaključeni (faktorne vrijednosti), koje se preračunavaju na paritet franko hrvatska granica. Izvozne vrijednosti obračunane su prema paritetu fob.⁵⁰ Uvoz je obračunan prema paritetu cif.⁵¹ Službeni podaci robne razmjene s inozemstvom od 1986. iskazuju se u nacionalnoj valuti i u američkim dolarima.⁵²

Podaci o izvozu i uvozu iskazuju se prema NKD-u 2002. Podaci po djelatnostima dobiveni su s pomoću korelacijskih tablica veza između proizvoda Nomenklature carinske tarife (NCT) i odgovarajućih razreda NKD-a 2002.

Ovi se podaci iskazuju prema proizvodnom načelu, tj. dobivaju se prema djelatnosti koja proizvodi dotični proizvod, odnosno iz koje proizvod potječe.

NCT Republike Hrvatske usklađena je do razine šestomjesne šifre proizvoda s Harmoniziranim sustavom, do osmomjesne šifre s Kombiniranom nomenklaturom, a desetmjesna šifra proizvoda predstavlja nacionalnu razradu.⁵³

Za samo prikupljanje podataka o izvozu/uvozu robe i za deklariranje robe u postupku carinjenja rabi se Harmonizirani sustav nazivlja i brojčanog označavanja robe (HS) međunarodnog Savjeta za carinsku suradnju odnosno na njemu temeljena nacionalna NCT.⁵⁴

Izračun izvoza i uvoza roba kao pokazatelja ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu izveden je, u ovoj Studiji, na temelju podataka opisanog istraživanja pomoću modela, na razini razreda NKD-a (četveroznamenkaste šifre NKD-a). Vrijednosti uvoza i izvoza usluga povezanih s autorskim i srodnim pravima za 2002. i 2004. godinu izračunate su na osnovi podataka bilance plaćanja (proširene verzije) Hrvatske narodne banke.

⁵⁰ To znači da se faktorna vrijednost umanjuje za transportne troškove i druge troškove od hrvatske granice do mjesta isporuke u inozemstvu, ako je ugovoreno da se roba isporučuje u inozemstvu. Ako je ugovoreno da se isporuka obavi u zemlji, faktorna vrijednost uvećava se za troškove nastale od mjesta isporuke do naše granice.

⁵¹ To znači da se faktorna vrijednost uvećava za troškove transporta i druge troškove od mjesta isporuke do hrvatske granice ako je ugovoreno da se roba isporučuje u inozemstvu. Ako je ugovoreno da se roba isporučuje u zemlji, faktorna se vrijednost umanjuje za troškove nastale od naše granice do mjesta isporuke u zemlji.

⁵² Pritom se iznosi u stranim valutama preračunavaju u kune i američke dolare primjenom tekućih dnevnih tečajnih lista koje vrijede na dan carinjenja robe, tj. dana prihvaćanja Jedinствене carinske deklaracije, a određuje ih Hrvatska narodna banka. Koristi se srednji valutni tečaj. Promjenu pariteta nacionalne valute po tekućim tečajnim listama za pojedina razdoblja prikazuje prosječno ostvareni tečaj američkog dolara u kunama u tim razdobljima.

⁵³ Od 1. siječnja 2002. u prikupljanju podataka primjenjuje se Kombinirana nomenklatura (NN, br. 113/01., 142/02., 184/03. i 165/04.), carinska i statistička klasifikacija proizvoda EU, s daljom nacionalnom raščlambom.

⁵⁴ Od 1. siječnja 1988. u primjeni je revidirana nomenklatura SMTK (Rev. 3), koja je znatno razrađenija od prijašnjih te maksimalno usklađena i povezana s Harmoniziranim sustavom odnosno s NCT-om. Izmjena NCT utjecala je na način grupiranja podataka po djelatnostima i SMTK jer se ta obilježja dobivaju razvrstavanjem proizvoda iz NCT-a s pomoću korelacijskih tablica.

4.6. Copyright faktor

„Copyright faktor” predstavlja postotni udio djelatnosti temeljene na autorskom pravu u određenoj industriji. On pokazuje u kojoj je mjeri proizvodnja određene industrije vezana uz autorsko i srodna prava. Prema WIPO-ovom Metodološkom vodiču, copyright faktor je zapravo ponder, koji ovisno o industriji, može uzimati vrijednosti između 0 i 1.

U onim industrijama gdje je *Copyright* faktor jednak 1, proizvodnja proizvoda ili usluga u potpunosti je temeljena na autorskom pravu. U onim pak industrijama gdje je copyright faktor jednak 0, proizvodnja proizvoda ili usluga nema nikakve veze s autorskim i srodnim pravima.

Vrijednost pridjeljena *Copyright* faktorima od presudne je važnosti jer je njihov utjecaj na dobivene rezultate izravan i golem. Jasno je također, da je vrijednost ovih pondera podložna subjektivnoj procjeni istraživača. Kritičari bi mogli reći da ove dvije činjenice dovode u pitanje objektivnost metodologije i pouzdanost rezultata.

Valja naglasiti da su ovakve i slične procjene uobičajene u gotovo svim ekonomskim istraživanjima ovoga tipa kao i u istraživanjima usmjerenim na procjenu vrijednosti nematerijalne aktive. Bolje i šire prihvaćene metode zasad nisu razvijene ili autorima ove studije nisu poznate. Za detaljnu ekonometrijsku elaboraciju *Copyright* faktora vidjeti rad R. Watta iz 2004. godine.⁵⁵ Od presudne je važnosti u ovakvim procjenama slijediti standarde prihvaćene od što šireg kruga istraživača na međunarodnoj razini, te odabrati konzervativniji pristup.

Copyright faktor osnovnih industrija temeljnih na autorskom pravu prema WIPO vodiču, jednak je 1. To znači da su sve djelatnosti klasificirane u tu skupinu 100% povezane s autorskim i srodnim pravima. U izračunu ekonomskog doprinosa osnovnih ASP industrija u ovoj Studiji se također pošlo od te pretpostavke. Za sve ostale industrije, dakle djelomične, međuovisne i neizravne, bilo je potrebno izračunati vrijednosti *Copyright* faktora. S obzirom na to da je ekonomski doprinos međuovisnih industrija signifikantno veći od doprinosa djelomičnih i neizravnih industrije, Vodič preporučuje detaljniju analizu i izračun *Copyright* faktora za tu industriju.

Vodič sugerira dva moguća pristupa određivanju *Copyright* faktora industrija međuovisnih s autorskim pravom, ukoliko se ne raspolaže dostatnim izvorima podataka. Prvi se pristup temelji na preuzimanje onih podataka koji nedostaju za izračun *Copyright* faktora iz istovjetne studije provedene u nekoj drugoj zemlji čije je gospodarstvo kao i drugi relevantni društveni čimbenici, usporedivo s odgovarajućim čimbenicima zemlje za koju se istraživanje provodi. Kod tog se pristupa polazi od pretpostavke da su struktura proizvodnje, potrošnje te produktivnost rada u pojedinim djelatnostima vrlo slične u obje države.

⁵⁵ Richard Watt, A comment: The “Copyright factors”, *Review of Economic Research on Copyright Issues*, 2004, vol. 1(1), pp.71-78.

Drugi pristup predstavlja izračun *Copyright* faktora pomoću statističke metode stratificiranog uzorka. Drugim riječima, provedbom izravnog anketiranja na uzorku od pet ili više (ovisno o veličini industrije) gospodarskih subjekata - malih, srednje velikih i velikih poduzeća, kako bi se došlo do slijedećih informacija: vrijednost utroška povezan s isplatom vezanom uz autorsko pravo, broj zaposlenih (puno radno vrijeme ili povremeno) na području kreativnih djelatnosti, udio prihoda od prodaje po osnovi autorskog prava, broj organizacijskih jedinica koja izvršavaju kreativne zadatke, osobna procjena poduzeća o zavisnosti proizvodnje o autorskom pravu itd. Pitanja koja se postavljaju morala bi biti specifična s obzirom na pojedinu vrstu ASP industrije, te s obzirom na pojedini ekonomski pokazatelj (dodanu vrijednost, zaposlenost ili vanjsku trgovinu). Na osnovi prikupljenih podataka izračunavaju se prosječne vrijednosti *Copyright* faktora za pojedine djelatnosti.

U izradi ove studije odabran je prvi pristup tj. *Copyright* faktori za međuovisne industrije preuzeti su iz mađarske studije, uz pretpostavku, odnosno unaprijed zadano ograničenje, da ukupni ekonomski doprinos međuovisne, djelomične i neizravne industrije ne prelazi 30% od ukupnog doprinosa industrije temeljene na autorskom i srodnim pravima.

Za treću kategoriju - industrije djelomično povezane s autorskim i srodnim pravima, ponderi su također preuzeti iz mađarske studije. Ovako se postupilo iz više razloga, naime rezultati ove Studije prvenstveno se uspoređuju s rezultatima mađarske studije koja je u određivanju predmetnih pondera elaborirala procjene većine ranijih studija. Mađarska studija je najprikladnija usporedna studija i zbog činjenice da su dvije zemlje i nacionalna gospodarstva po mnogo čemu slične i bliske, naročito u segmentima relevantnim za autorsko i srodna prava. To ilustrira i ranije spomenuta činjenica da je prvi hrvatski zakon o autorskom pravu prije više od 120 godina donio zajednički Hrvatsko-mađarski parlament kao i činjenica da od uspostave svoje smostalnosti RH na važnim pitanjima NSIV-a blisko surađuje s Mađarskom. Dodatni se razlog ogleda u činjenici da su za eventualno određivanje posebnih vrijednosti *Copyright* faktora ove skupine za Republiku Hrvatsku raspoloživi izvori podataka bili nedostatni.

Copyright faktori za četvrtu kategoriju - industrije koje nisu izravno povezane s autorskim pravom izračunati su pomoću metode primijenjene u američkoj Studiji.⁵⁶ Ova se metoda temelji na pretpostavci da je vrijednost *Copyright* faktora industrija koje nisu izravno povezane s autorskim pravom jednaka zbroju udjela prve tri kategorije u BDP-u. Drugim riječima, procjenjuje se da je doprinos industrija iz prve tri skupine na industriju iz četvrte skupine jednak njihovom doprinosu na sve ostale sektore. Posljedično, ovaj će ponder za aktivnosti iz posljednje kategorije varirati svake godine ovisno o relativnom doprinosu industrija iz prve tri kategorije ukupnom BDP-u. Vrijednost *Copyright* faktora za ovu četvrtu kategoriju u RH u 2002. godini iznosila je 0,003 a u 2004. godini, 0,004.

⁵⁶ Stephen E. Siwek; Harold W. Furchtgott-Roth: Copyright Industries in the US Economy, November 1990., Appendix B.

Tablica 2: *Copyright* faktori industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. i 2004.g.

Opis	Copyright faktor	
	2002.	2004.
I. Osnovna industrija temeljena na autorskom pravu		
Novine i literatura	1,000	1,000
Glazba, kazališna produkcija, opera	1,000	1,000
Film i video	1,000	1,000
Radio i televizija	1,000	1,000
Fotografija	1,000	1,000
Računalni programi i baze podataka	1,000	1,000
Vizualna i grafička umjetnost	1,000	1,000
Usluge oglašavanja	1,000	1,000
Strukovne organizacije vezane uz autorsko i srodna prava	1,000	1,000
II. Industrija međuovisna s autorskim pravom		
Televizori, radio prijemnici, videorekorderi, CD playeri, DVD playeri i ostalo	1,000	1,000
Osobna računala i oprema	1,000	1,000
Glazbeni instrumenti	1,000	1,000
Fotografska i kinematografska oprema	1,000	1,000
Fotokopirni uređaji	1,000	1,000
Nesnimljeni mediji	1,000	1,000
Papir	1,000	1,000
III. Industrija djelomično povezana s autorskim pravom		
Odjeća, tekstil i obuća	0,005	0,005
Nakit i kovanice	0,250	0,250
Ostali obrt	0,400	0,400
Namještaj	0,050	0,050
Kućanski proizvodi, porculan i staklo	0,005	0,005
Zidne obloge i sagovi	0,020	0,020
Igračke i igre	0,500	0,500
Arhitektura, inženjerstvo i istraživanje	0,100	0,100
Unutrašnje uređenje	0,100	0,100
Muzeji	0,500	0,500
IV. Industrija koja nije izravno povezana s autorskim pravom		
Trgovina	0,003	0,004
Transport	0,003	0,004
Komunikacije	0,003	0,004

5. EKONOMSKI DOPRINOS INDUSTRIJA TEMELJENIH NA AUTORSKOM PRAVU U REPUBLICI HRVATSKOJ U 2002. I 2004.

5.1. Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu u 2002. i 2004. godini

Industrije temeljene na autorskom pravu ostvarile su značajan ekonomski doprinos ukupnim rezultatima hrvatskog gospodarstva u 2002. i u 2004. godini mjereno vrijednostima odabranih pokazatelja njihove ekonomske izvedbe.

U 2002. godini ukupna bruto vrijednost proizvodnje svih četiriju kategorija industrija temeljenih na autorskom pravu iznosila je 15,7 milijardi kuna što predstavlja udio od 4,8% u ukupnoj bruto vrijednosti proizvodnje nacionalnog gospodarstva. Unutar industrija temeljenih na autorskom pravu bruto proizvodnja ostvarena u prvoj kategoriji - osnovnih ASP industrija iznosila je 10,8 milijardi kuna što je činilo 3,29% bruto vrijednosti proizvodnje nacionalnog gospodarstva. Ukupna bruto dodana vrijednost industrija temeljenih na autorskom pravu iznosila je 8 milijardi kuna što je iznosilo 4,44% bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske. Ukupan broj zaposlenih u ASP djelatnostima bio je 54 485 što je činilo 4,23% od ukupnog broja zaposlenih.

Pokazatelji za 2004. godinu i pored apsolutnog porasta pokazuju nešto smanjene relativne vrijednosti izuzev kod broja zaposlenih koji je porastao i u apsolutnoj i u relativnoj vrijednosti.

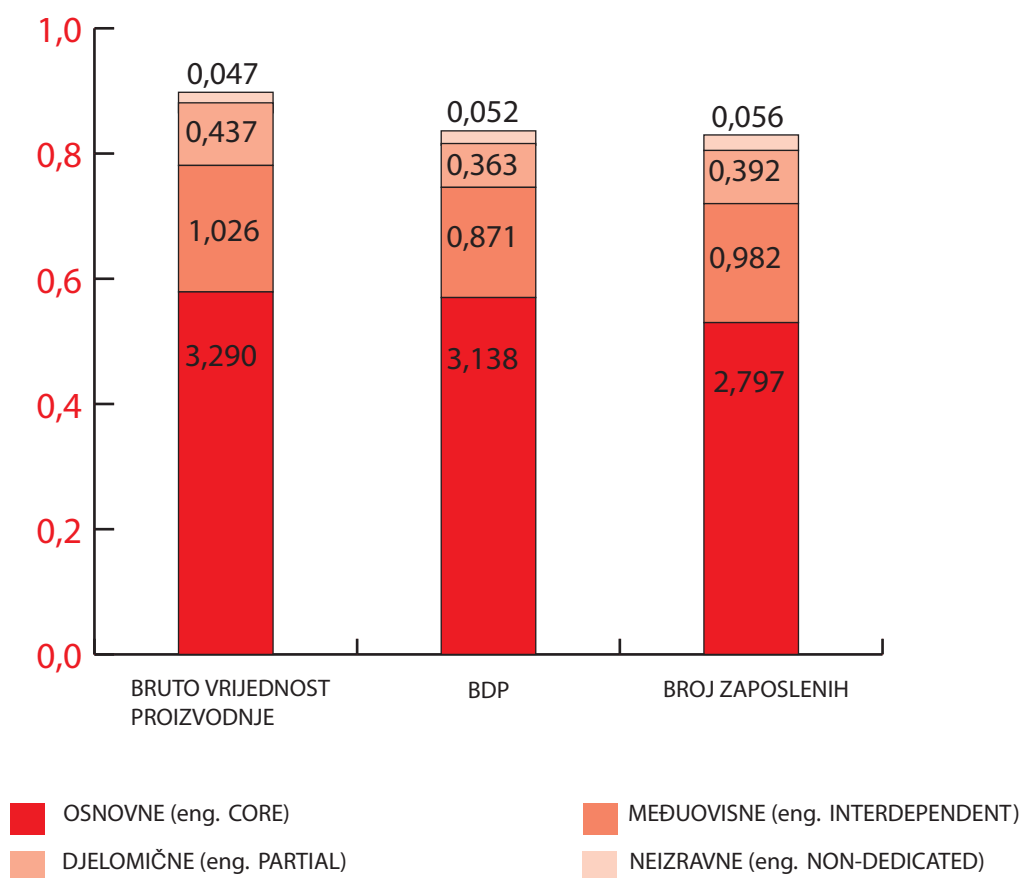
U 2004. godini su industrije temeljene na autorskom pravu u Republici Hrvatskoj generirale 19,18 milijardi kuna bruto vrijednosti proizvodnje što je činilo 4,7% BVP-a nacionalnog gospodarstva odnosno 9,18 milijardi kuna bruto domaćeg proizvoda (BDP) što je činilo 4,3% BDP-a gospodarstva Republike Hrvatske. Broj zaposlenih bio je 62.936 odnosno 4,65% ukupnog broja zaposlenih u Republici Hrvatskoj u 2004. godini.

Očekivano, unutar ukupnog doprinosa svih ASP industrija relativno najveći doprinos po svim pokazateljima dale su djelatnosti iz prve kategorije – osnovne ASP industrije. Tako je primjerice njihov udio u BDP-u iznosio 3,14% u 2002. godini odnosno 3% u 2004. godini, a doprinos mjeran brojem zaposlenih kretao se od 2,8% (36 054) u 2002. godini do 3,22% (43.641) u 2004. godini.

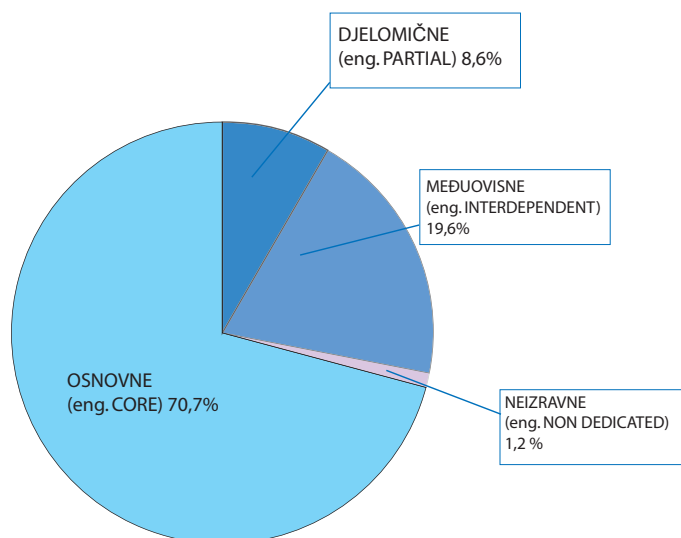
Tablica 3: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. godini

KATEGORIJA ASP INDUSTRIJA	BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE u tisućama kn	%	BDP u Tisućama kn	%	Broj zaposlenih	%
OSNOVNE	10.789.712	3,290	5.686.752	3,138	36.054	2,797
MEĐUOVISNE	3.364.555	1,026	1.579.157	0,871	12.661	0,982
DJELOMIČNE	1.434.747	0,437	658.015	0,363	5.049	0,392
NEIZRAVNE	154.159	0,047	93.748	0,052	721	0,056
UKUPNO INDUSTRIJE TEMELJENE NA AUTORSKOM PRAVU	15.743.172	4,800	8.017.672	4,424	54.485	4,227
Ukupno RH	327.966.373	100,000	181.230.888	100,000	1.288.902	100,000

Graf 1: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. godini (%)

Graf 2: Struktura BDP-a industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. godini

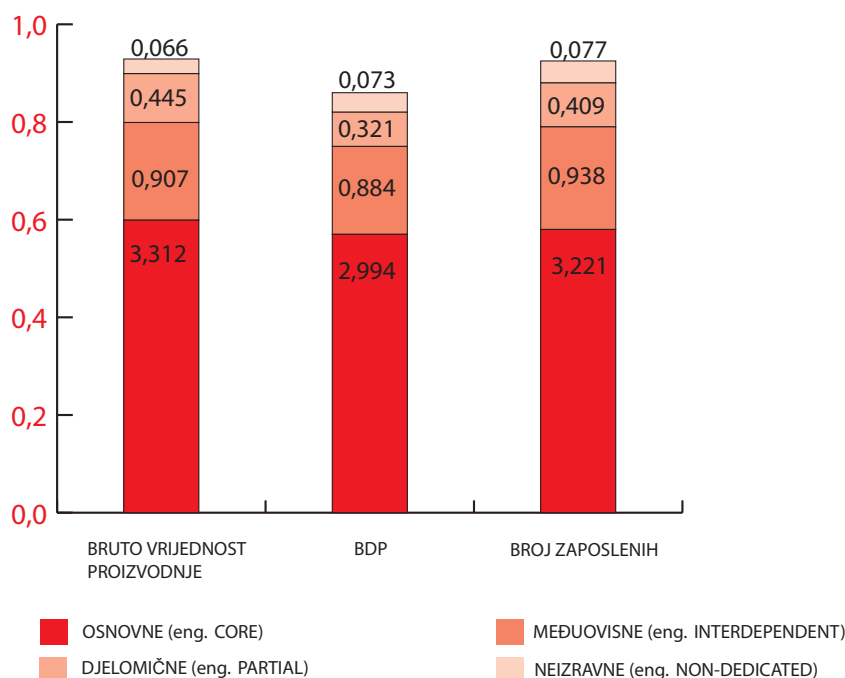

Struktura BDP-a industrija temeljenih na autorskom pravu prikazuje u kojoj su mjeri pojedine vrste djelatnosti doprinijele stvaranju dodane vrijednosti. U 2002. godini, osnovne industrije su generirale neznatno više od 70% BDP-a svih industrija povezanih s ASP, dok su ostale industrije zajedno generirale ostalih 30%. Gledano kroz stvaranje bruto vrijednosti proizvodnje i generiranje zaposlenosti, udio osnovnih ASP industrija iznosio je 69%, odnosno 66%.

Tablica 4: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2004. godini

KATEGORIJA ASP INDUSTRIJA	BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE, u tisućama kn	%	BDP u tisućama kn	%	Broj zaposlenih	%
OSNOVNE	13.432.681	3,31	6.436.405	2,99	43.641	3,22
MEĐUOVISNE	3.676.824	0,91	1.900.623	0,88	12.710	0,94
DJELOMIČNE	1.802.993	0,44	689.457	0,32	5.546	0,41
NE IZRAVNE	268.757	0,07	156.901	0,07	1.039	0,08
UKUPNO INDUSTRIJE TEMELJENE NA AUTORSKOM PRAVU	19.181.254	4,73	9.183.386	4,27	62.936	4,64
Ukupno RH	405.576.439	100,00	214.983.101	100,00	1.355.000	100,00

Graf 3: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2004. godini (%)

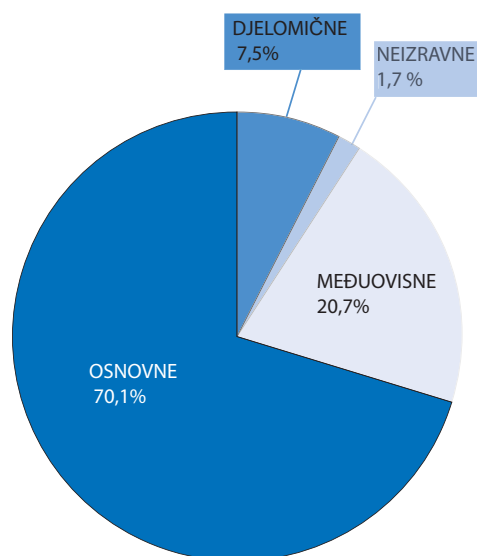

U 2004. kao i u 2002. godini, ukupna bruto vrijednost proizvodnje industrija temeljenih na autorskom pravu zadržala je skoro jednak udio (4,7%) u ukupnoj bruto vrijednosti proizvodnje nacionalnog gospodarstva i iznosila je 19,2 milijarde kuna. Unutar industrija temeljenih na autorskom pravu bruto vrijednost proizvodnje osnovnih ASP industrija iznosila je 13,4 milijardi kuna što je činilo 3,31% ukupne bruto vrijednosti proizvodnje nacionalnog gospodarstva.

Ukupna bruto dodana vrijednost industrija temeljenih na autorskom pravu iznosila je 9,2 milijardi kuna što je činilo 4,27% BDP-a Republike Hrvatske. Ukupan broj zaposlenih u industrijama temeljenim na autorskom pravu u 2004. godini bio je 62 936 što je iznosilo 4,64% od ukupno zaposlenih u Republici Hrvatskoj. Očekivano, najveći broj zaposlenih bio je u osnovnim ASP djelatnostima (43 641) ili 3,2% od ukupno zaposlenih.

Kao i u 2002. godini unutar industrija temeljenih na autorskom pravu najveći je bio udio osnovnih industrija vezanih uz autorsko i srodna prava. Na osnovi njihovog doprinosa BDP-u, osnovne industrije vezane uz autorsko i srodna prava generirale su nešto više od 70% ukupno dodane vrijednosti svih industrija temeljenih na autorskom pravu, dok su ostale ASP industrije zajedno predstavljale udio od oko 30%. Ekonomski značaj osnovnih ASP industrija vrlo je sličan i kada promatramo broj zaposlenih (oko 70%).

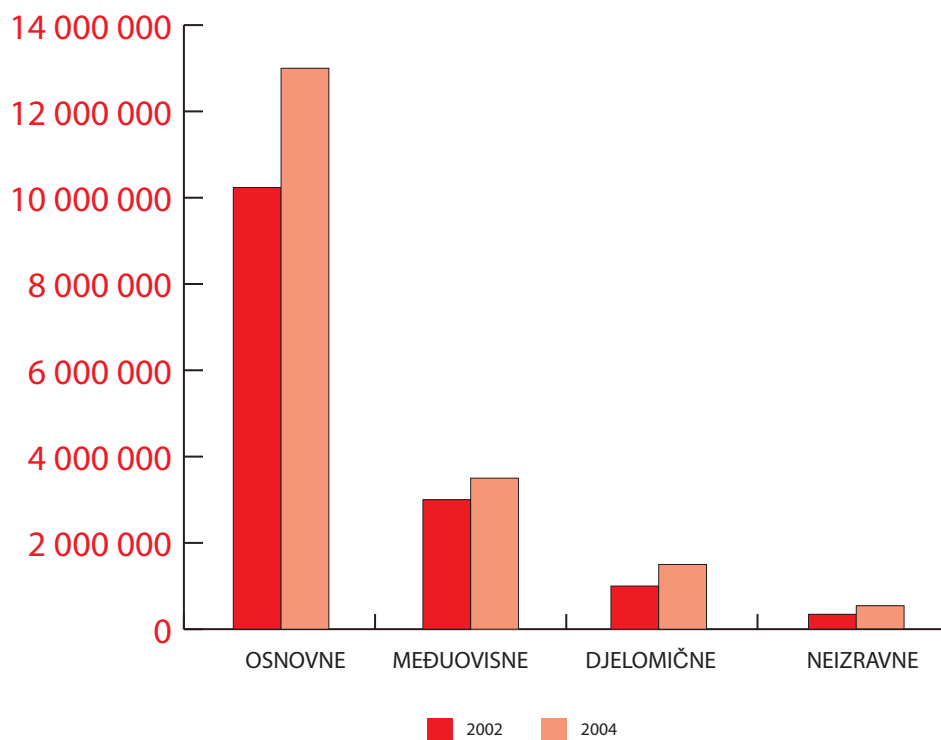
Graf 4: Struktura BDP-a industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2004. godini

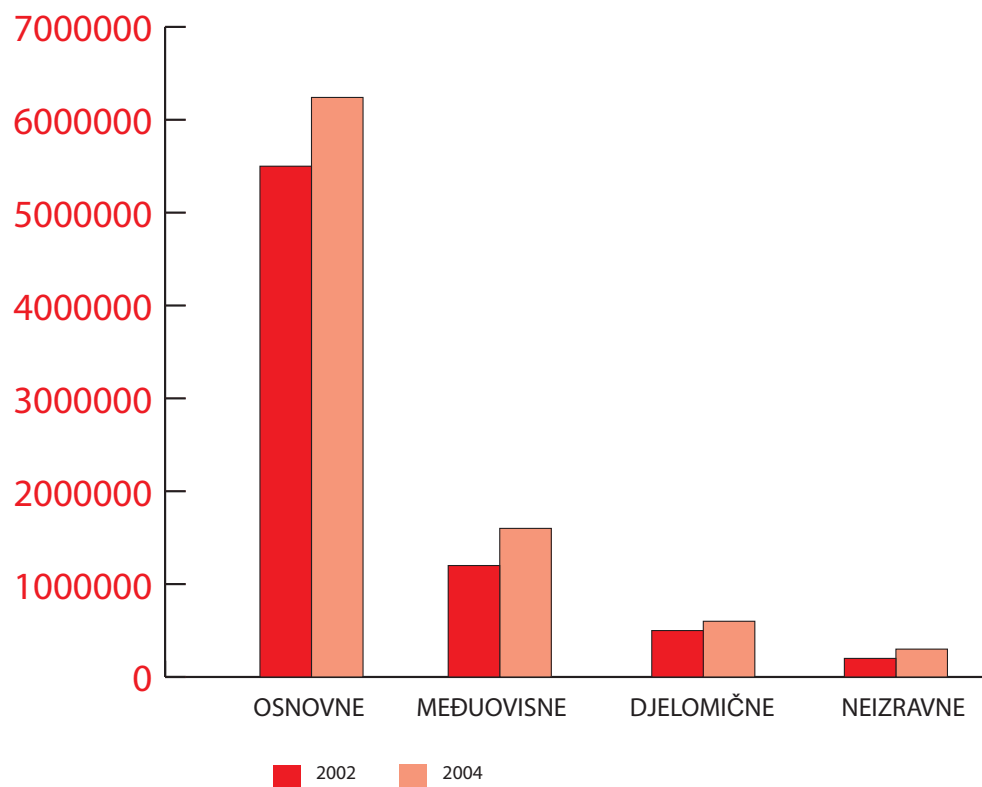
Tablica 5: Bruto vrijednost proizvodnje, bruto domaći proizvod i broj zaposlenih u industrijama temeljenim na autorskom pravu u RH u 2002. i 2004. godini

INDUSTRIJE	2002			2004		
	Bruto vrijednost proizvodnje u tisućama kn	Bruto domaći proizvod u tisućama kn	Broj zaposlenih	Bruto vrijednost proizvodnje u tisućama kn	Bruto domaći proizvod u tisućama kn	Broj zaposlenih
OSNOVNE	10 789 712	5 686 752	36 054	13 432 681	6 436 405	43 641
MEĐUOVISNE	3 364 555	1 579 157	12 661	3 676 824	1 900 623	12 710
DJELOMIČNE	1 434 747	658 015	5 049	1 802 993	689 457	5 546
NEIZRAVNE	154 159	93 748	721	268 757	156 901	1 039
UKUPNO ASP INDUSTRIJE	15 743 172	8 017 672	54 485	19 181 254	9 183 386	62 936

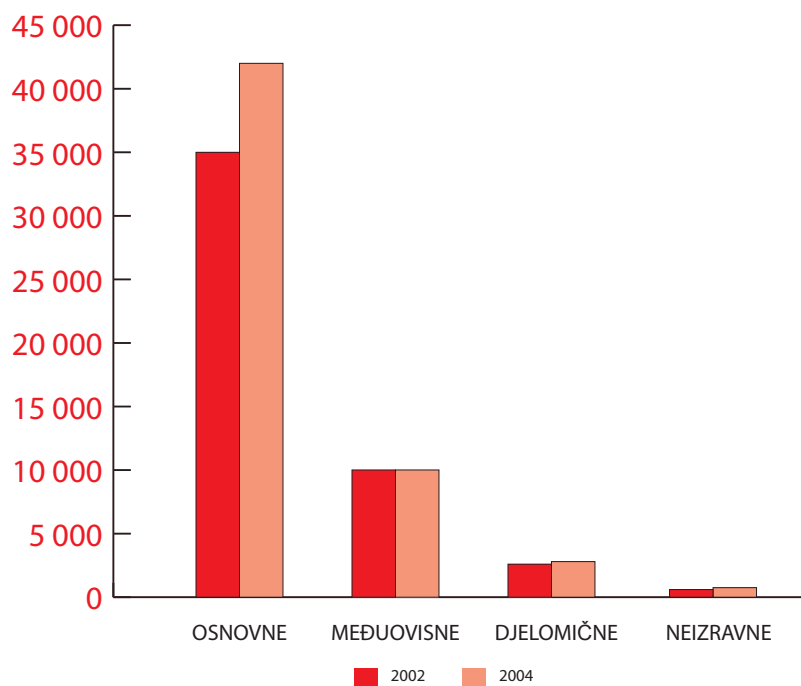
Graf 5: Bruto vrijednost proizvodnje industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. i 2004. godini, u tisućama kn

Graf 6: Bruto domaći proizvod industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. i 2004. godini, u tisućama kn

Graf 7: Broj zaposlenih u industrijama temeljenim na autorskom pravu u Republici Hrvatskoj u 2002. i 2004. godini

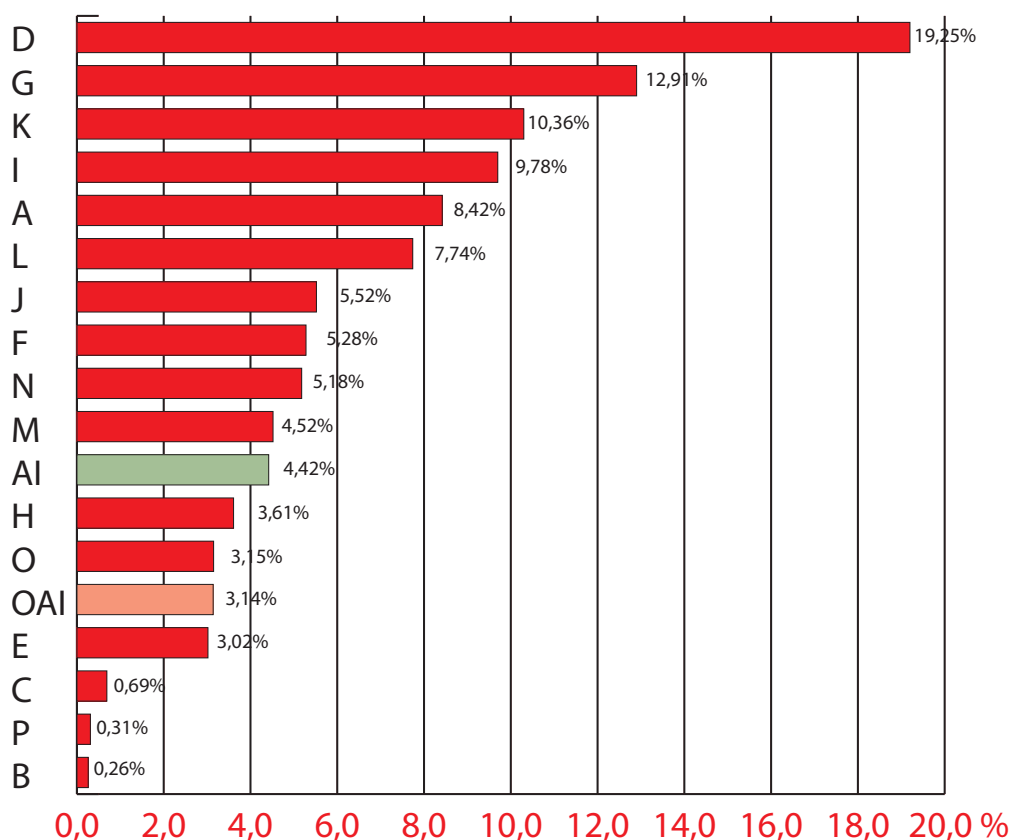

5.2. Usporedba s drugim sektorima gospodarstva

Radi jasnijeg predstavljanja mjesta i značaja industrija vezanih uz autorska i srodna prava u Republici Hrvatskoj u nastavku se daje usporedni prikaz u ekonomskoj izvedbi i zaposlenosti u odnosu na druge sektore i djelatnosti nacionalnog gospodarstva.

Udio BDP-a industrija temeljenih na autorskom pravu u ukupnom BDP-u u 2002. godini iznosio je 4,42%, a udio osnovnih industrija je iznosio 3,14% BDP-a. Udio BDP-a industrija temeljenih na autorskom pravu usporediv je s ekonomskim doprinosom djelatnosti poput djelatnosti Obrazovanja (4,52%); Zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (5,18%); Građevinarstva (5,28%). Ekonomski doprinos, odnosno BDP, osnovnih industrija povezanih s autorskom i srodnim pravima veći je nego onaj proizveden u djelatnostima: Opskrba električnom energijom, plinom i vodom (3,02%); Rudarstvo i vađenje (0,69%); Djelatnosti kućanstava (0,31%); Ribarstvo (0,26%).

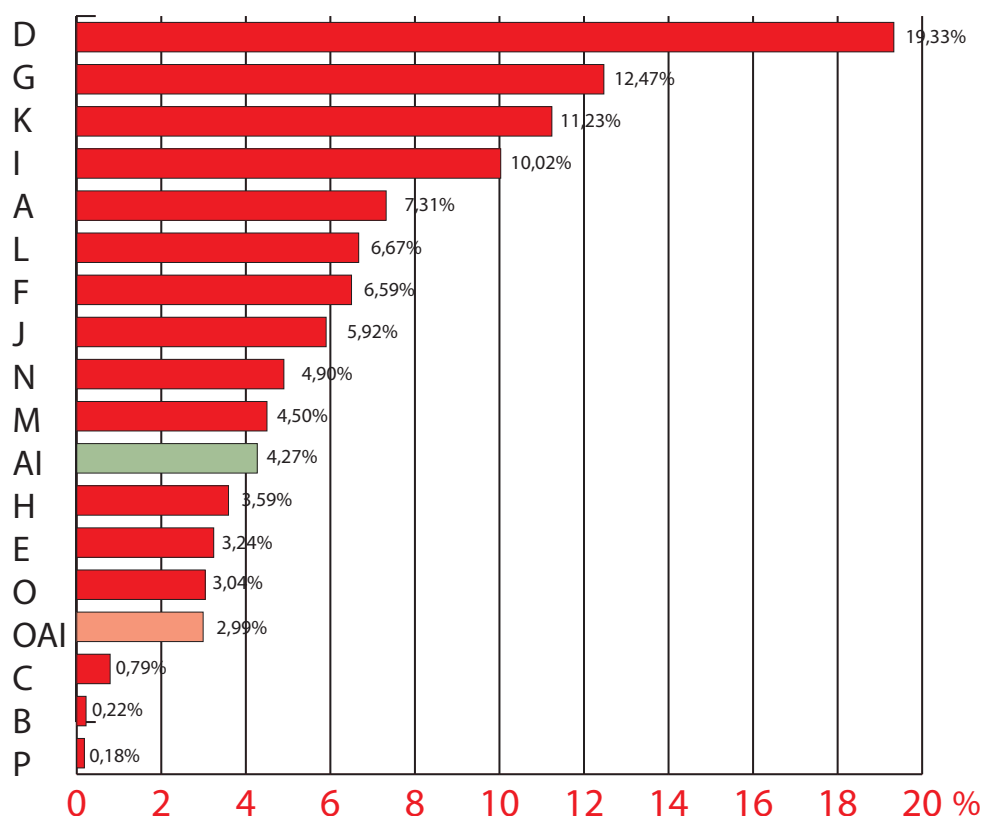
Graf 8: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. godini u odnosu na druge djelatnosti prema NKD-u, iskazano u % BDP-a

Legenda:

- A Poljoprivreda, lov i šumarstvo
- B Ribarstvo
- C Rudarstvo i vađenje
- AI ASP industrije ***
- D Prerađivačka
- E Opskrba električnom energijom, plinom i vodom
- F Građevinarstvo
- G Trgovina na veliko i malo
- H Hoteli i restorani
- I Prijevoz, skladištenje i veze
- J Financijsko posredovanje
- K Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge
- L Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
- M Obrazovanje
- N Zdravstvena zaštita i socijalna skrb
- O Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti
- P Djelatnosti kućanstava
- OAI Osnovne ASP industrije ***

Graf 9: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2004. godini u odnosu na druge djelatnosti prema NKD-u u % BDP-a

Graf 9. prikazuje udio BDP-a industrija temeljenih na autorskom pravu i BDP-a osnovnih ASP industrija u BDP-u Republike Hrvatske u 2004. godini. Taj udio industrija temeljenih na autorskom pravu iznosio je 4,27%, a udio osnovnih industrija je iznosio 2,99% BDP-a. Udio BDP-a industrija temeljenih na autorskom pravu usporediv je s ekonomskim doprinosom djelatnosti poput djelatnosti Obrazovanja (4,50%). Ekonomski doprinos, odnosno BDP, osnovnih industrija povezanih s autorskom i srodnim pravima u 2004. godini veći je nego onaj proizveden u djelatnostima: Rudarstvo i vađenje (0,79%); Ribarstvo (0,22%); Djelatnosti kućanstava (0,18%).

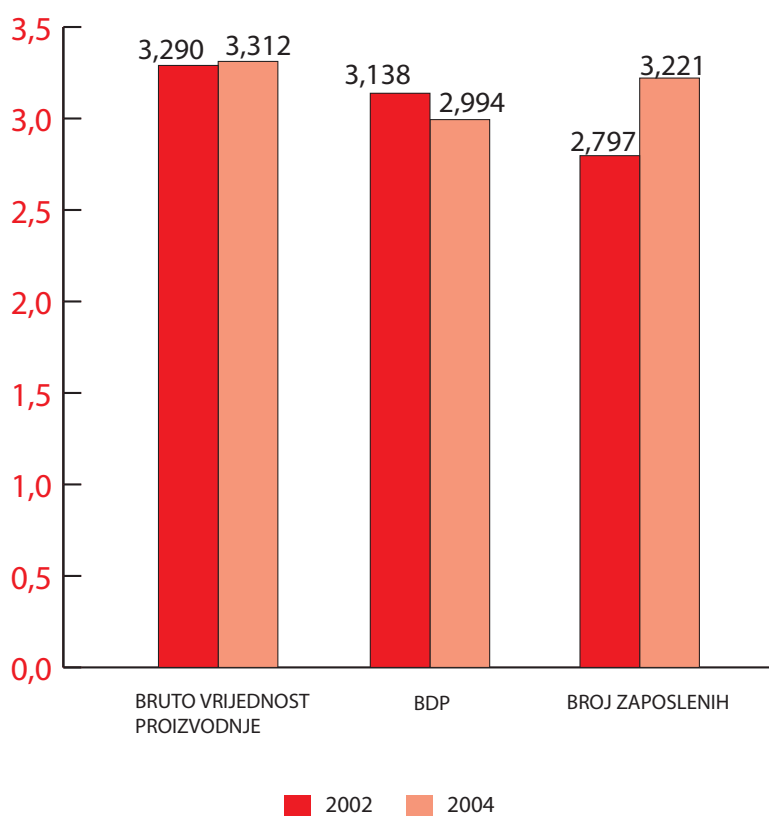
5.3. Ekonomski doprinos osnovnih industrija temeljenih na ASP („Osnovne ASP industrije”)

U 2002. i 2004. godini udio bruto vrijednosti proizvodnje osnovnih ASP industrija u ukupnoj bruto vrijednosti proizvodnje RH iznosila je oko 3,3%, s time da je u odnosu na 2002. godinu udio neznatno porastao. Udio bruto domaćeg proizvoda spomenutih industrija u ukupnom BDP-u se nešto smanjio u 2004. godini u odnosu na 2002. godinu, a iznosio je približno 3% BDP-a RH. Broj zaposlenih u osnovnim ASP industrijama u odnosu na

ukupan broj zaposlenih u RH u 2002. godini iznosio je oko 2,8%, dok je u 2004. godini porastao na 3,2%. Usporedba udjela broja zaposlenih u osnovnim ASP industrijama u 2004. godini s udjelom istih industrija u BDP-u, može sugerirati zaključak da je došlo do smanjenja produktivnosti rada u ovom sektoru.

5.3.1. Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa osnovnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini

Graf 10: Ekonomski doprinos osnovnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini (%)

Ekonomski doprinos osnovnih ASP industrija mjeran BDP-om je, u pravilu, veći od doprinosa mjenog brojem zaposlenih u osnovnim ASP industrijama u odnosu na ukupan broj zaposlenih u razvijenim industrijskim zemljama.

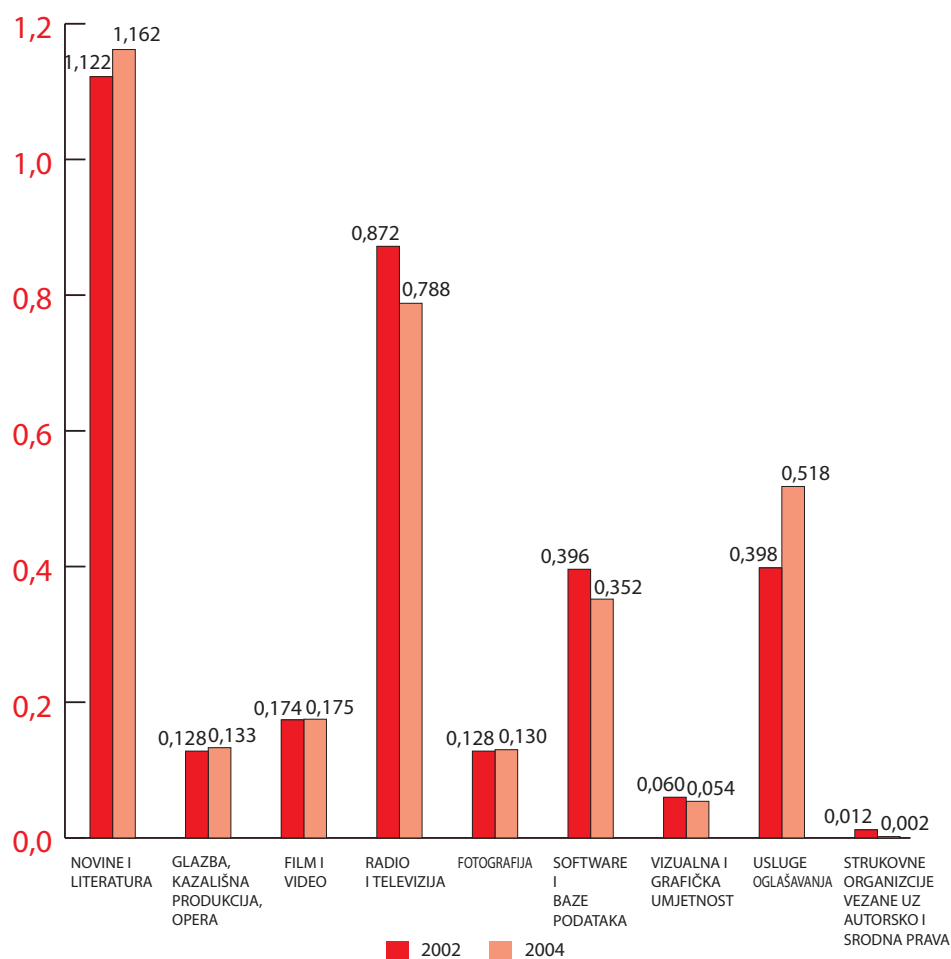
Može se, međutim, dogoditi i obrnuta pojava kako smo vidjeli u našem slučaju u 2004. godini. Jedno od mogućih objašnjenja je povećano mobiliziranje radne snage u djelatnostima koje su sastavni dio osnovnih ASP industrija zbog nedostatne razine tehnološkog razvoja. Uvođenjem novih tehnoloških rješenja smanjila bi se potreba za novim zapošljavanjem, odnosno povećala bi se produktivnost rada što bi smanjilo doprinos osnovnih ASP industrija mjeran brojem zaposlenih u odnosu na doprinos mjeran BDP-om.

Slična pojava dogodila se u još nekim zemljama koje su provele istraživanje o ekonomskom doprinosu industrija temeljenih na autorskom pravu. Prema podacima iz „Izvešća o ekonomskom doprinosu industrija temeljenih na autorskom pravu u zemljama EU-15”⁵⁷, (za 2000. godinu) Danska, Finska, Grčka, Latvija i Mađarska su zabilježile veći doprinos osnovnih ASP industrija u broju zaposlenih nego u dodanoj vrijednosti.

5.3.2. Ekonomski doprinos po djelatnostima unutar osnovnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini

5.3.2.1 Bruto vrijednost proizvodnje

Graf 11: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % bruto vrijednosti proizvodnje

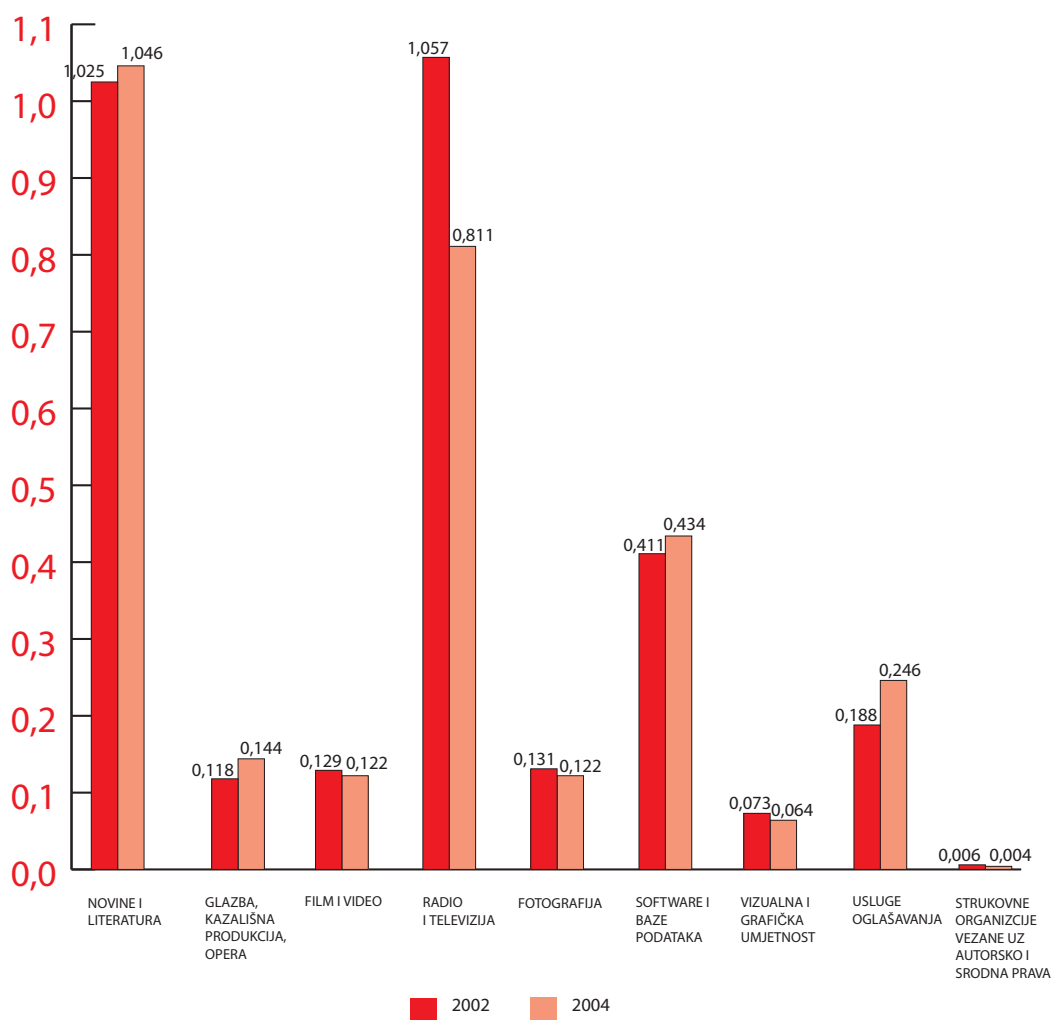

⁵⁷ Robert G. Picard, Timo E. Toivonen, Mikko Gronlund: The Contribution of Copyright Related Rights to the European Economy, Final Report, 2003.

U 2002. kao i u 2004. godini najveći doprinos u stvaranju bruto vrijednosti proizvodnje osnovnih ASP industrija ostvarile su djelatnosti novine i literatura, radio i televizija, usluge oglašavanja, te računalni programi i baze podataka.

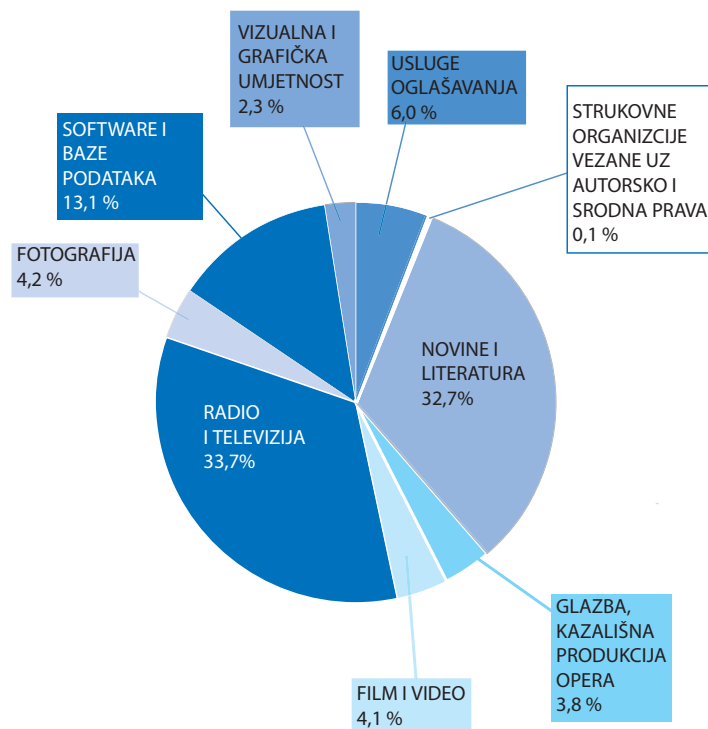
5.3.2.2 Bruto domaći proizvod

Graf 12: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % BDP-a

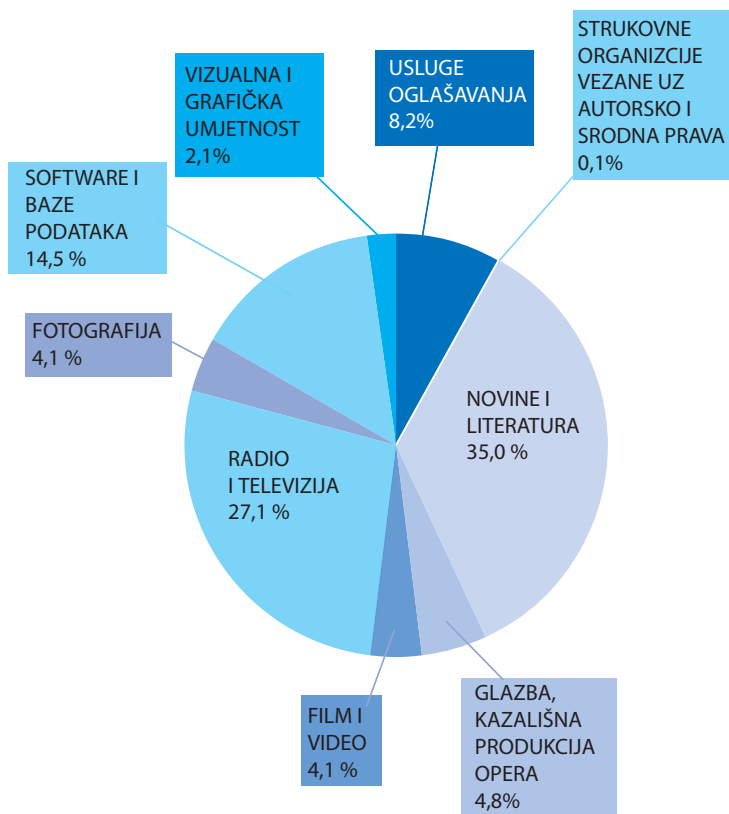

Unutar osnovnih ASP industrija, najveći doprinos stvaranju dodane vrijednosti u 2002. i 2004. godini imale su djelatnosti: novine i literatura, radio i televizija, računalni programi i baze podataka i usluge oglašavanja. Te su djelatnosti generirale u 2002. godini oko 86%, a u 2004. godini oko 85%, bruto domaćeg proizvoda osnovnih ASP industrija. Ipak, trebalo bi posebno izdvojiti djelatnosti novine i literatura i radio i televizija, s obzirom na to da su one same generirale oko dvije trećine BDP-a ove skupine.

Graf 13: Struktura BDP-a osnovnih ASP industrija u RH u 2002. godini

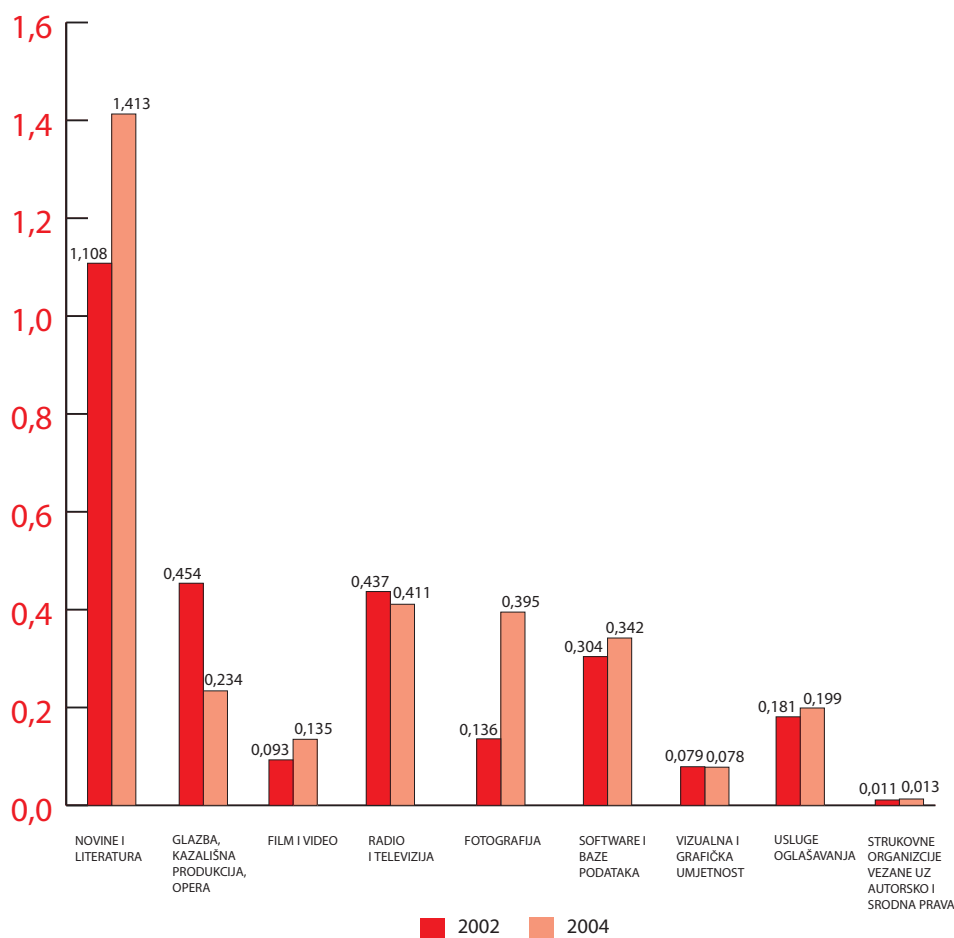

Graf 14: Struktura BDP-a osnovnih ASP industrija u RH u 2004. godini

5.3.2.3 Broj zaposlenih

Graf 15: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % broja zaposlenih

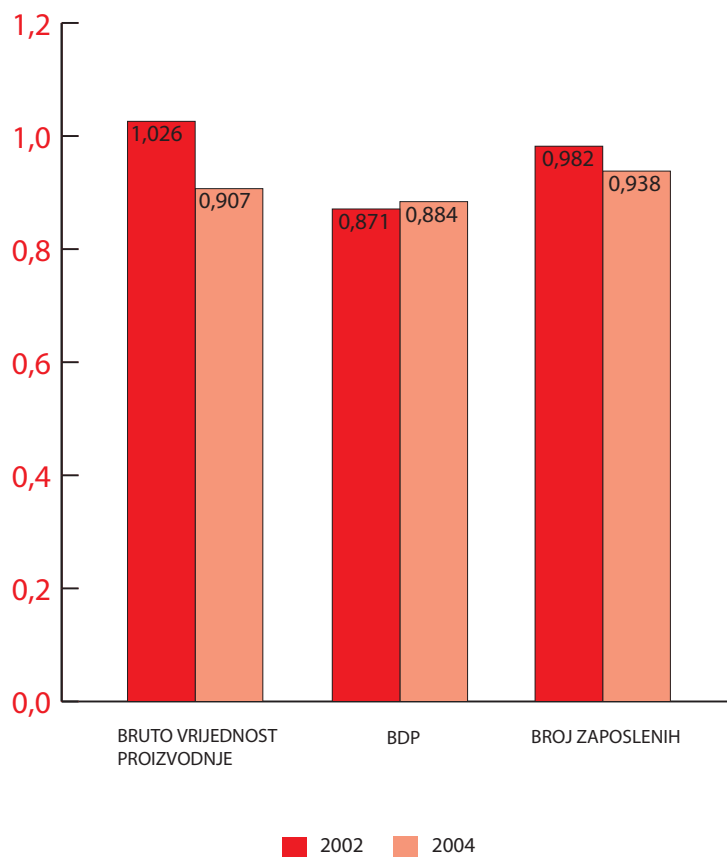
5.4. Ekonomski doprinos industrija međuovisnih s autorskim pravom („Međuovisne ASP industrije”)

5.4.1. Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa međuovisnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini

Bruto vrijednost proizvodnje međuovisnih ASP industrija u 2002. godini iznosila je 3,4 milijardi kuna, što je neznatno više od 1% vrijednosti bruto proizvodnje RH, dok je 2004. iznosila 3,7 milijardi kuna, nešto manje od 1% bruto vrijednosti proizvodnje RH.

Udio bruto domaćeg proizvoda industrija međuovisnih s ASP u BDP-u RH je u 2002. i 2004. godini iznosio oko 0,9%, a približno isti udio imao je i broj zaposlenih u industrijama međuovisnim s ASP-om u ukupnom broju zaposlenih u RH u 2002. i 2004. godini.

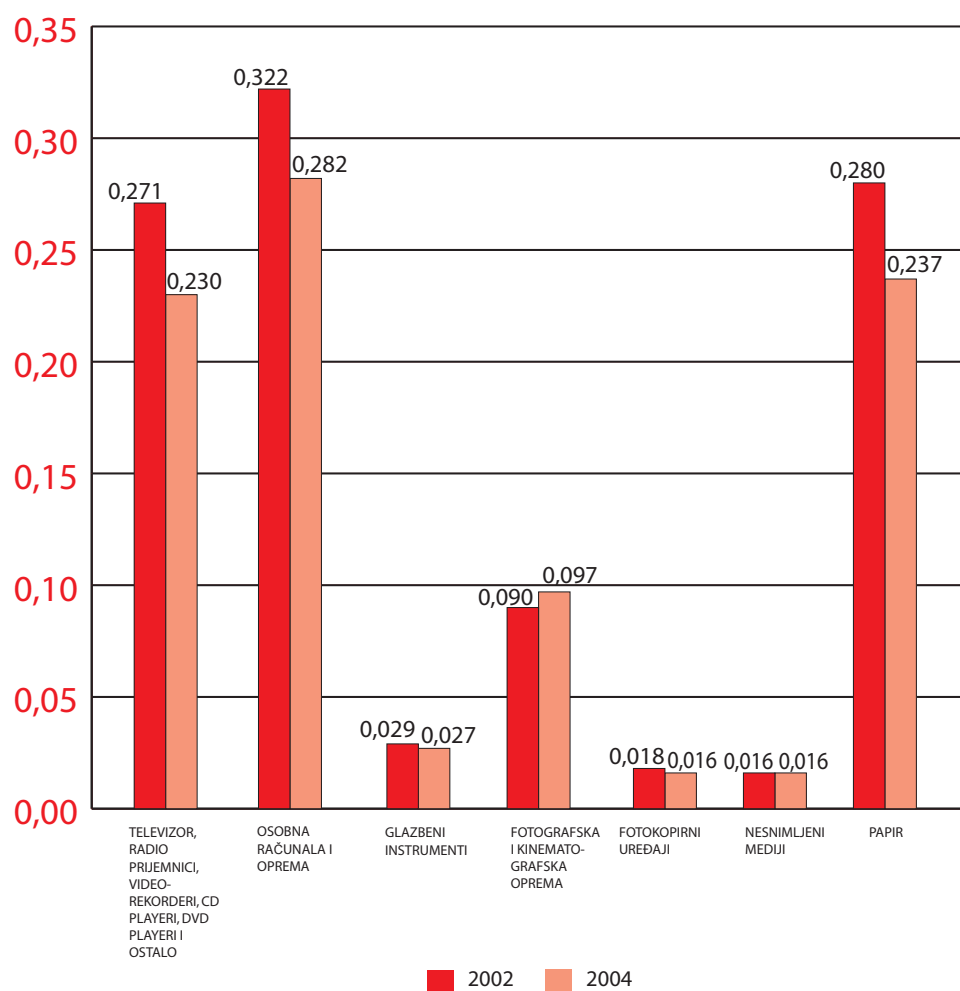
Graf 16: Ekonomski doprinos industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. i 2004. godini (%)

5.4.2. Ekonomski doprinos po djelatnostima unutar međuovisnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini

5.4.2.1 Bruto vrijednost proizvodnje

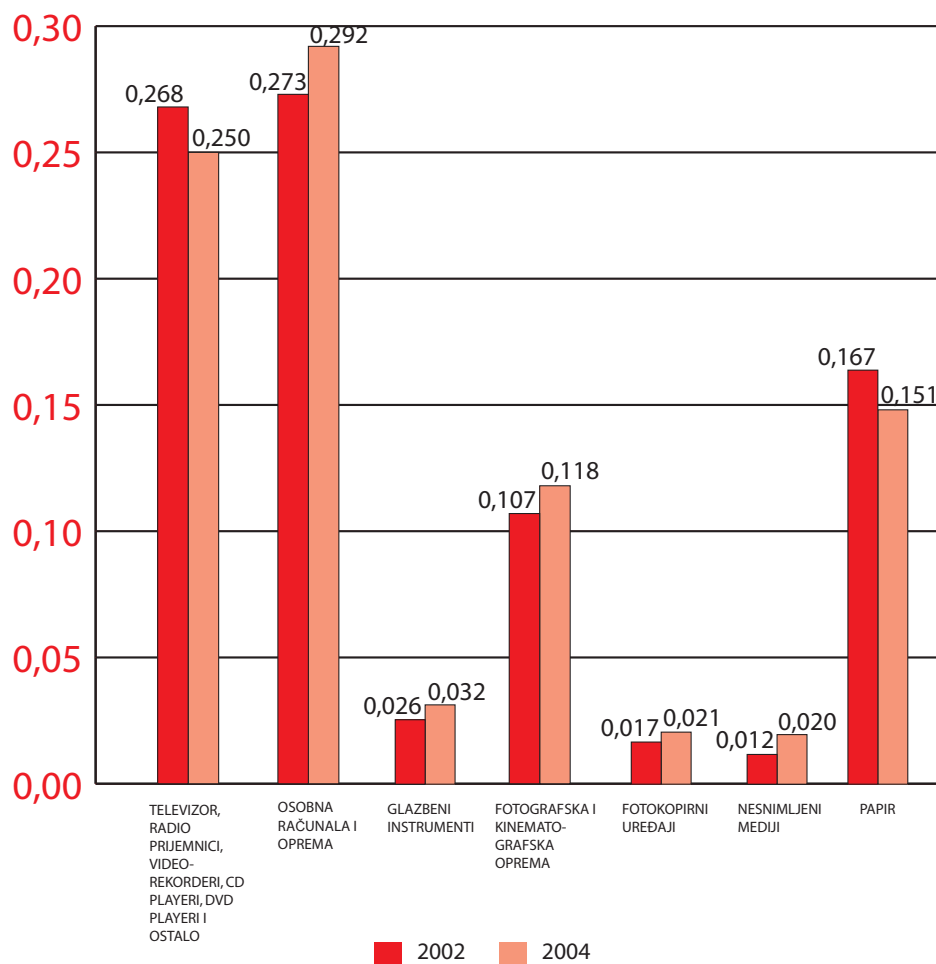
Graf 17: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar međuovisnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % bruto vrijednosti proizvodnje

U 2002. kao i u 2004. godini najveći doprinos u stvaranju bruto vrijednosti proizvodnje industrija međuovisnih s ASP ostvarile su djelatnosti osobna računala i oprema, papir te televizori, radio prijemnici, videorekorderi, CD playeri, DVD playeri i ostalo.

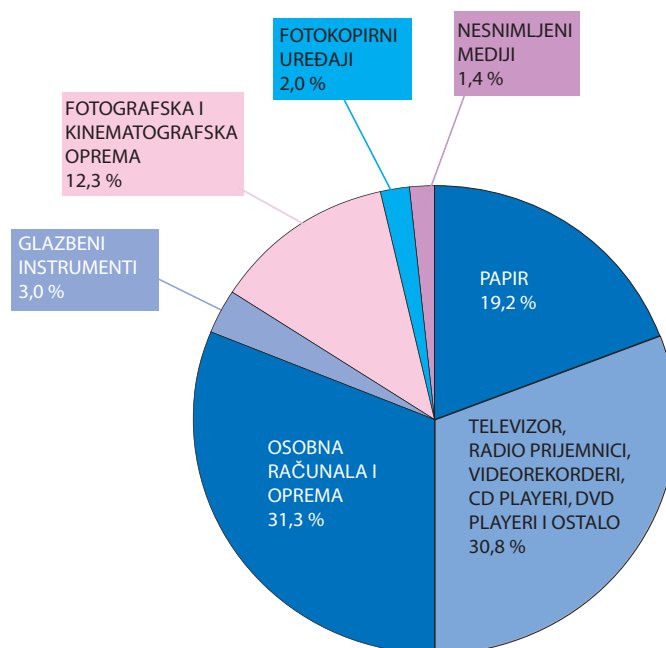
5.4.2.2 Bruto domaći proizvod

Graf 18: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar međuovisnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % BDP-a

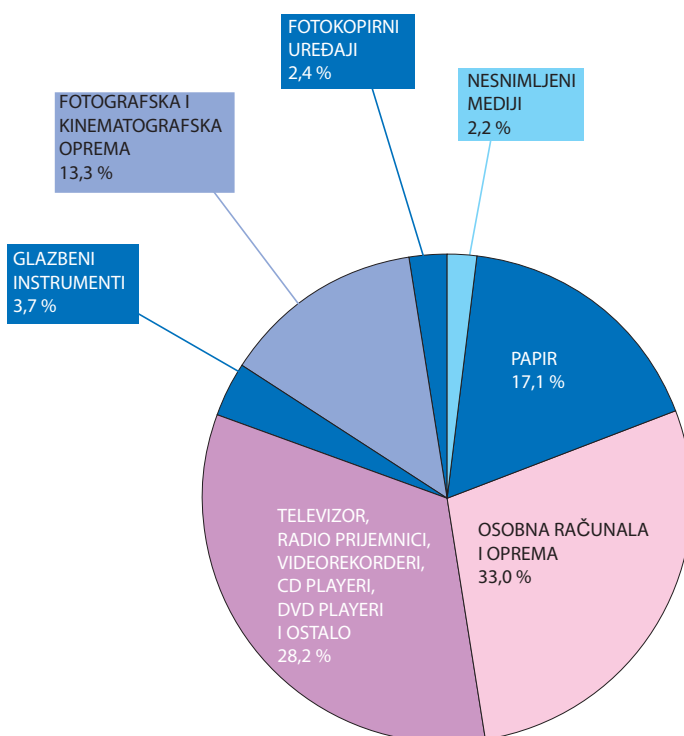

Najveći doprinos generiranju BDP-a industrija međuovisnih s ASP-om u 2002. i 2004. godini imale su djelatnosti: osobna računala i oprema (31,3%, odnosno 33,0% u 2004.), televizori, radio prijemnici, videorekorderi, CD playeri, DVD playeri i ostalo (30,8%, odnosno 28,2%), papir (19,2%, odnosno 17,1%) i fotografska i kinematografska oprema (12,3%, odnosno 13,3%). Iskazane djelatnosti pokazuju stabilne udjele u promatranim godinama.

Graf 19: Struktura BDP-a industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. godini

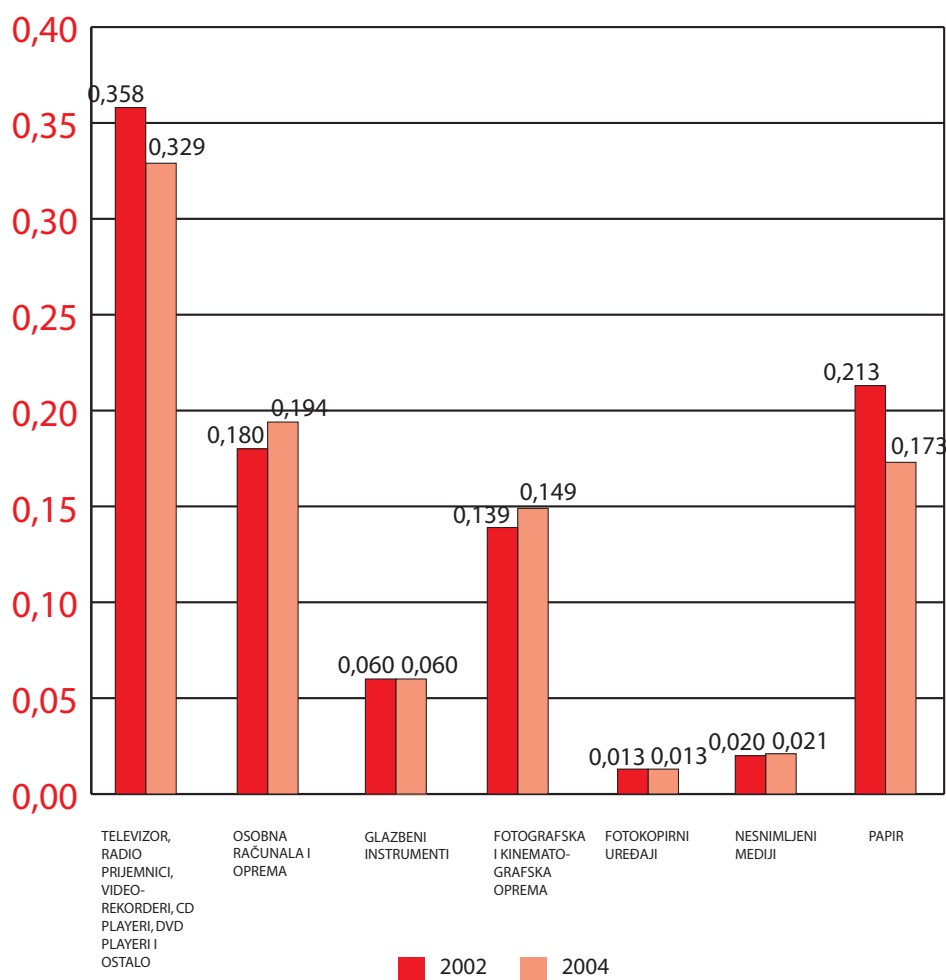
Graf 20: Struktura BDP-a industrija međuovisnih s ASP u RH u 2004. godini

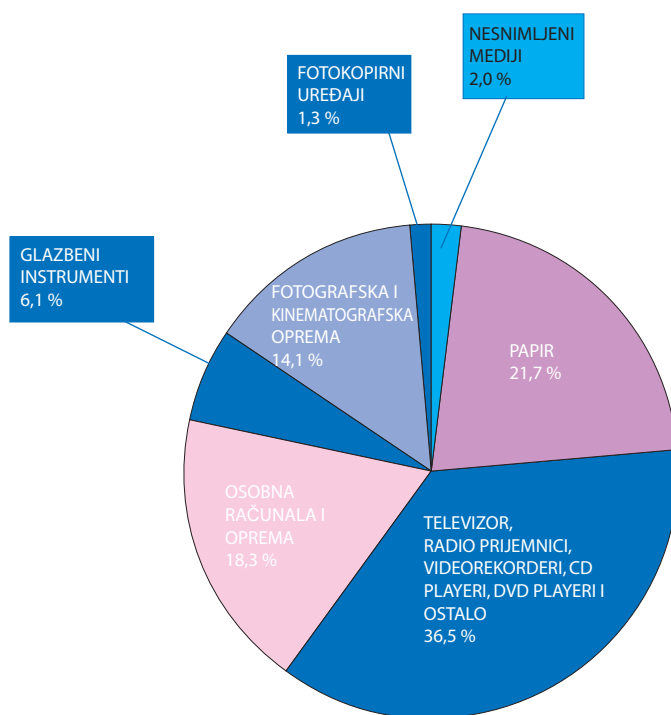
5.4.2.3 Broj zaposlenih

Najveći udio zaposlenih unutar industrija međuovisnih s ASP u 2002. godini iskazan je u djelatnostima: televizori, radio prijemnici, videorekorderi, CD playeri, DVD playeri i ostalo (36,5%), papir (21,7%), odnosno, osobna računala i oprema (18,3%), te fotografska i kinematografska oprema (14,1%). U 2004. godini doprinos djelatnosti televizori, radio prijemnici, videorekorderi, CD playeri, DVD playeri i ostalo se neznatno smanjio (35,1%) kao i u djelatnosti papira (18,4%) dok se povećao u djelatnosti osobna računala i oprema (20,7%) i djelatnosti fotografska i kinematografska oprema (15,9%).

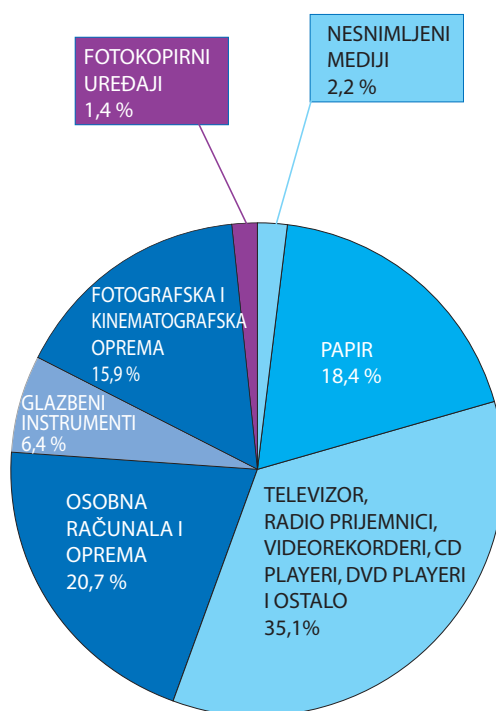
Graf 21: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % broja zaposlenih

Graf 22: Struktura broja zaposlenih industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. godini

Graf 23: Struktura broja zaposlenih industrija međuovisnih s ASP u RH u 2004. godini

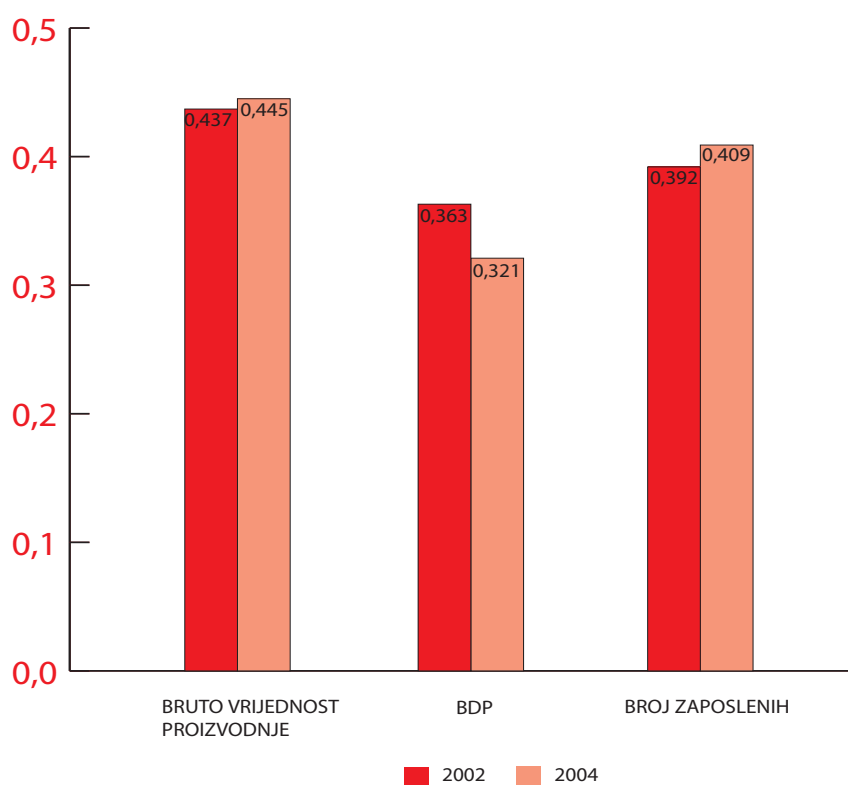
5.5. Ekonomski doprinos industrija djelomično povezanih s autorskim pravom („Djelomične ASP industrije”)

Industrije djelomično povezane s autorskim i srodnim pravima uključuju djelatnosti koje mogu biti (djelomično) uključene u produkciju, proizvodnju ili distribuciju i prodaju autorskih djela i drugih objekata zaštite ASP-om, odnosno samo je dio njihovih aktivnosti usmjeren na stvaranje tih djela ili objekata. Udio tih aktivnosti u ovim industrijama izražava se copyright faktorom.⁵⁸

5.5.1. Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa industrija djelomično povezanih s ASP u 2002. i 2004. godini

Iz slijedećeg grafa može se vidjeti da je ekonomski doprinos industrija djelomično povezanih s autorskim pravom, mjereno bruto outputom, BDP-om i brojem zaposlenih, relativno mali. U 2002. godini, ove su industrije generirale 1,43 milijardi kuna bruto outputa, odnosno 0,44 %, nacionalnog bruto outputa, dok je u 2004. godini to iznosilo 1,80 milijardi kuna odnosno identičan relativni udio od 0,44 % nacionalnog bruto outputa. Ekonomski doprinos mjereno udjelom u BDP-u i broju zaposlenih bio je neznatno manji.

Graf 24: Ekonomski doprinos djelomičnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini iskazan u %

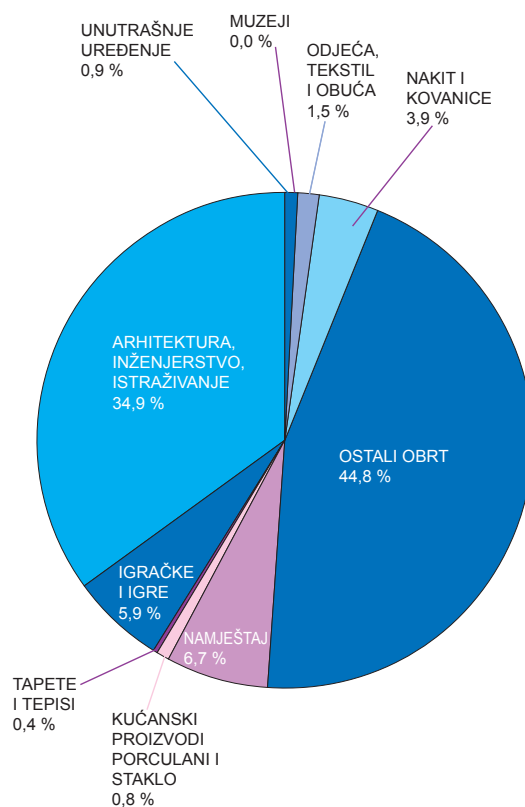
⁵⁸ Za značenje i vrijednosti "Copyright faktora" vidjeti poglavlje 4.6.

5.5.2. Ekonomski doprinos po djelatnostima unutar djelomičnih ASP industrija

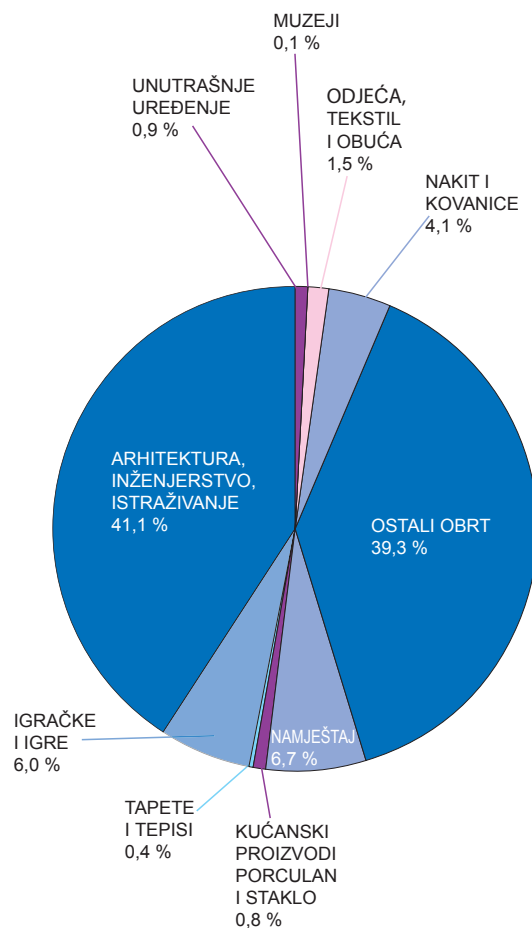
5.5.2.1 Bruto vrijednost proizvodnje

U 2002. godini, najveći doprinos u stvaranju bruto vrijednosti proizvodnje djelomične industrije ASP ostvarile su: ostali obrt 44,8%, arhitektura, inženjerstvo i istraživanje 34,9% i igračke i igre 5,9%. Dok su u 2004. godini prve dvije djelatnosti zamijenile uloge, odnosno doprinos ostalog obrta se smanjio na 39,3%, a doprinos arhitekture, inženjerstva i istraživanja se povećao na 41,4%. Doprinos djelatnosti proizvodnje igračaka i igara je ostao skoro iste kao i u 2002. godini.

Graf 25: Struktura djelomičnih ASP industrija u 2002. g. iskazana udjelom u BVP

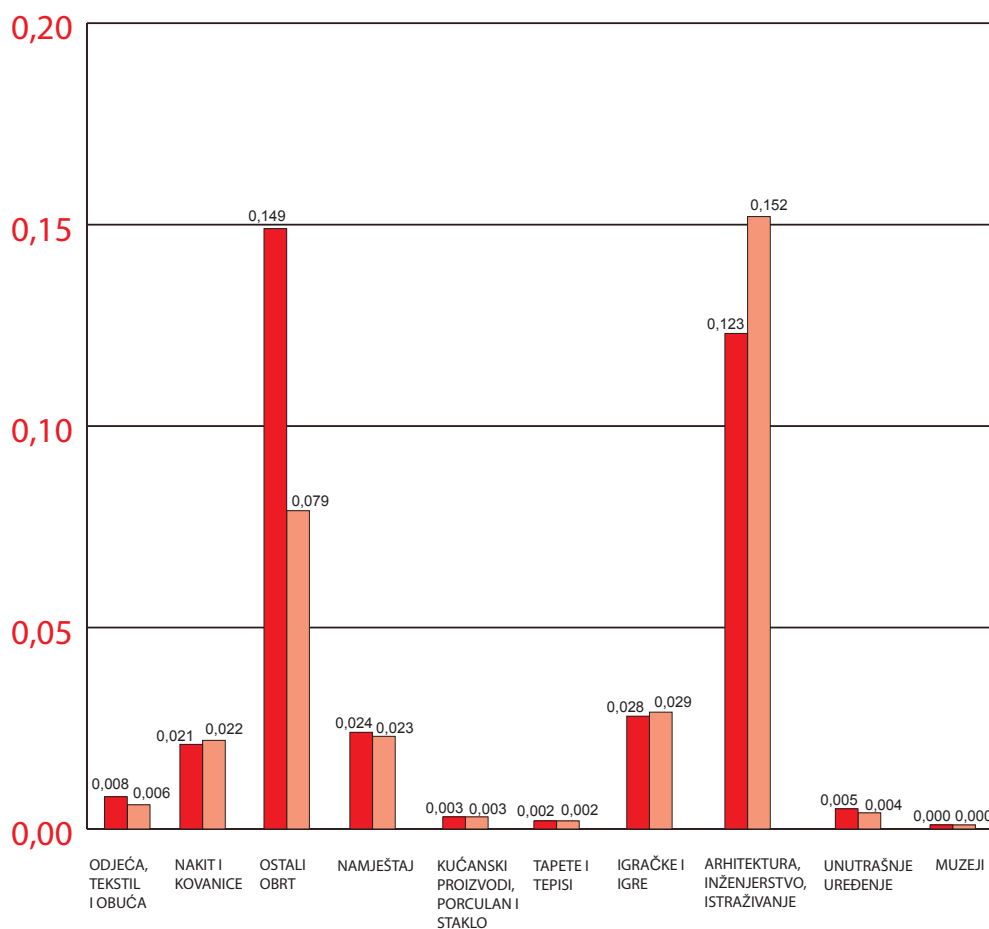
Graf 26: Struktura djelomičnih ASP industrija u 2004. g. iskazana udjelom u BVP

5.5.2.2 Bruto domaći proizvod

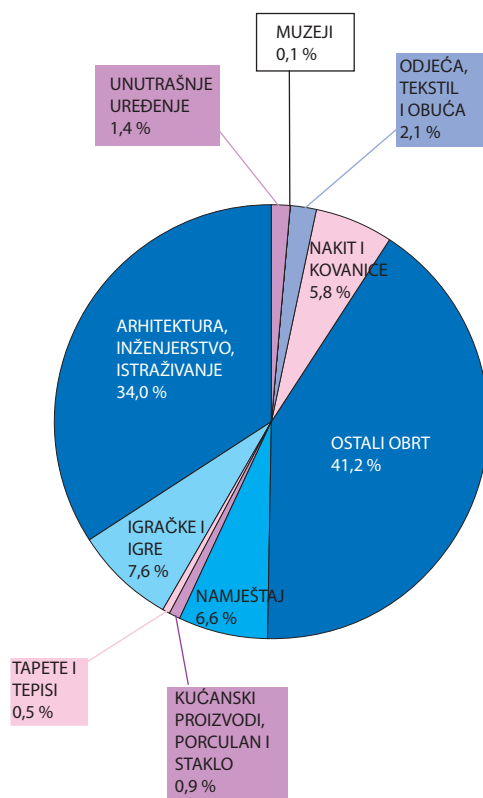
Najveći doprinos generiranju BDP-a djelomičnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini imale su djelatnosti: ostali obrt, arhitektura, inženjerstvo i istraživanje, te igračke i igre.

Graf 27: Ekonomski doprinos pojedinih djelatnosti unutar djelomičnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini (uključujući trgovinu na veliko i malo) iskazan u % BDP-a

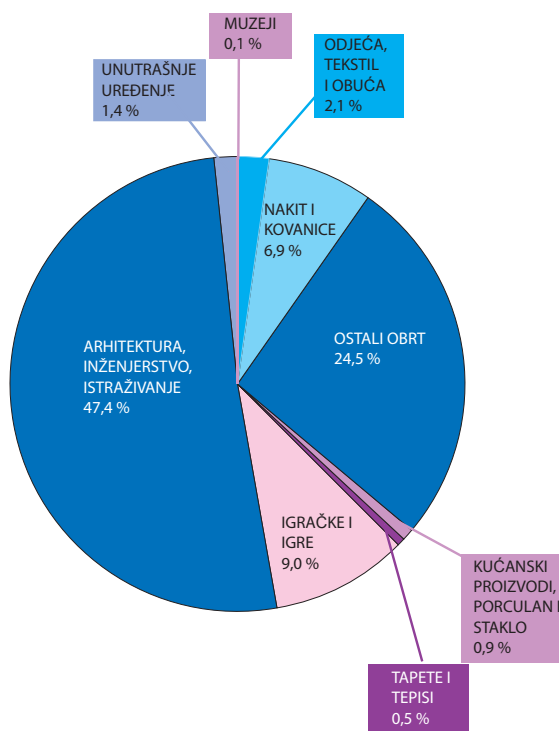

Spomenute industrije su istovremeno, redom generirale i najveće udjele BDP-a djelomičnih ASP industrija u 2002. godini; ostali obrt 41,2%, arhitektura, inženjerstvo i istraživanje 34,0% i igračke i igre 7,6%. U 2004. godini ti udjeli su se promijenili; ostali obrt 24,5%, arhitektura, inženjerstvo i istraživanje 47,4% i igračke i igre 9%.

Graf 28: Struktura djelomičnih ASP industrija u RH u 2002. g. iskazana udjelom u BDP-u

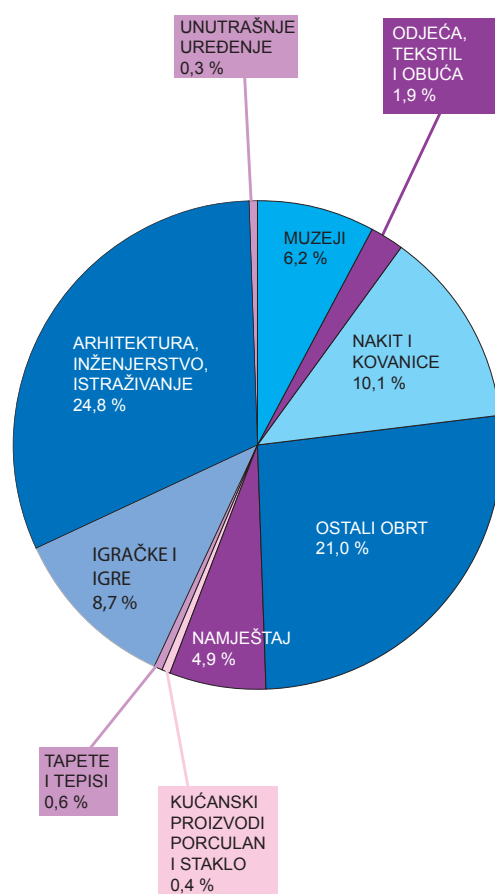
Graf 29: Struktura djelomičnih ASP industrija u RH u 2004. g. iskazana udjelom u BDP-u

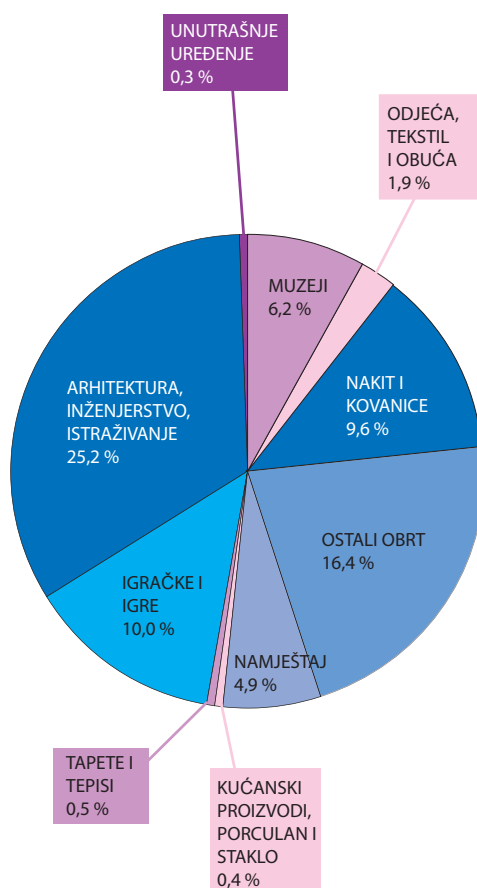
5.5.2.3 Broj zaposlenih

U 2002. godini, najveći doprinos u kreiranju radnih mjesta (zaposlenosti) djelomičnih ASP industrije ostvarile su: „arhitektura, inženjerstvo i istraživanje” 24,8% „ostali obrt” 21,0% i „igračke i igre” 8,7%. U 2004. godini doprinos „arhitekture, inženjerstva i istraživanja” se povećao na 25,2%, doprinos „ostalog obrta” smanjio se na 16,4%, a doprinos djelatnosti „igračaka i igara” povećao se na 10%.

Graf 30: Struktura djelomičnih ASP industrija u RH u 2002.g. iskazana udjelom u broju zaposlenih

Graf 31: Struktura djelomičnih ASP industrija u RH u 2004. g. iskazana udjelom u broju zaposlenih

5.6. Ekonomski doprinos industrija koja nisu izravno povezane s autorskim pravom („Neizravne ASP industrije“)

Industrije koje nisu izravno povezane s autorskim i srodnim pravima obuhvaćaju djelatnosti prijenosa, komunikacije, distribucije i prodaje djela i proizvoda zaštićenih autorskim i srodnim pravima. U ovoj se Studiji, prilikom izračunavanja ekonomskog doprinosa ovih djelatnosti na cjelokupno gospodarstvo RH, pošlo od pretpostavke da je udio ASP djelatnosti u trgovini na malo i veliko, transportu i komunikacijama jednak udjelu BDP-a ovih djelatnosti u ukupnom BDP-u Republike Hrvatske. Ova metodološka pretpostavka argumentirana je u dijelu koji elaborira *Copyright faktore*.

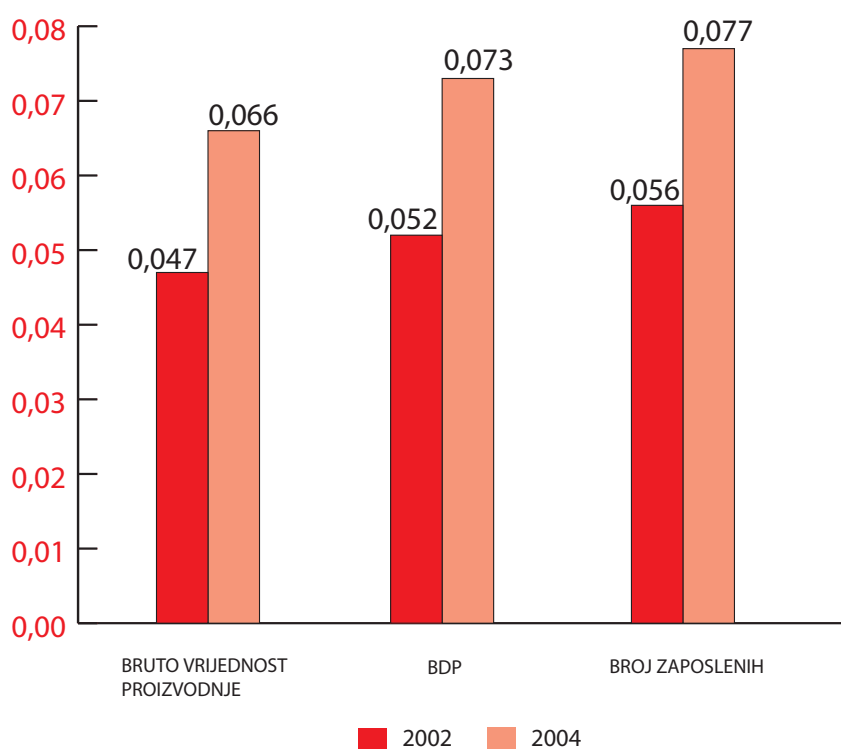
5.6.1. Agregirani pokazatelji ekonomskog doprinosa neizravnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini

Ekonomski doprinos industrija koje nisu izravno povezane s autorskim i srodnim pravima, gledano kroz vrijednost bruto proizvodnje, bruto domaćeg proizvoda i zaposlenosti, iznosi

oko 0,05%. u 2002. godini te skoro 0,1% u 2004. godini. U 2002. godini doprinos ovih industrija u stvaranju bruto outputa nacionalnog gospodarstva iznosio je 154.159.000 kuna, odnosno 0,05% bruto vrijednosti proizvodnje RH.

U 2004. godini doprinos je bio neznatno veći (0,06%). Doprinos stvaranju bruto domaćeg proizvoda u 2002. godini iznosio je 93.748.000 kuna (0,052%) a u 2004. godini 156.901.000 kuna (0,073%) BDP-a RH. Gotovo istovjetan doprinos ovih industrija zabilježen je i u broju zaposlenih. U 2002. godini iznosio je 0,056% ukupnog broja zaposlenih, a u 2004. godini 0,077%.

Graf 32: Ekonomski doprinos neizravnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini iskazano u % odabranih pokazatelja

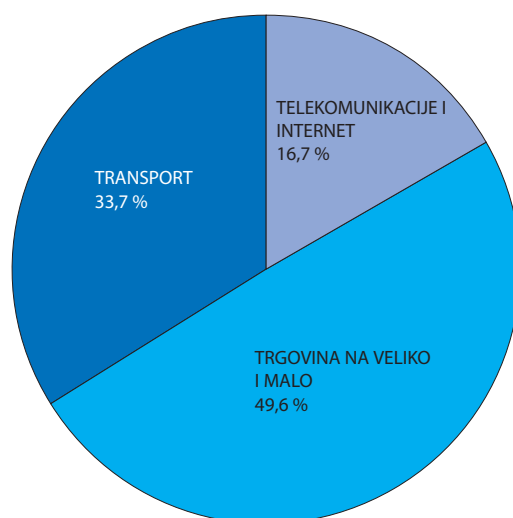

5.6.2. Ekonomski doprinos po djelatnostima unutar neizravnih ASP industrija

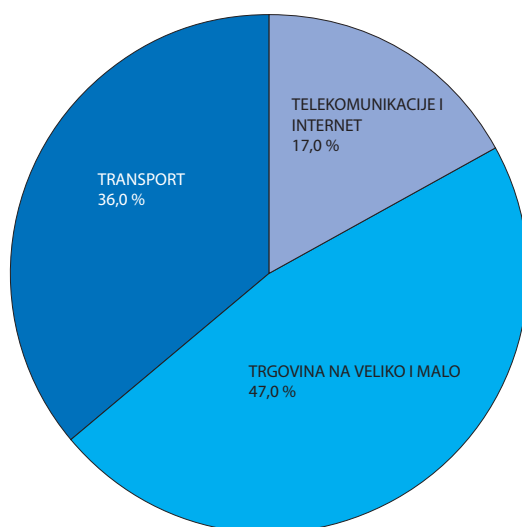
5.6.2.1 Bruto vrijednost proizvodnje

U 2002. godini, trgovina na veliko i malo generirala je oko 50% bruto vrijednosti proizvodnje neizravnih ASP industrija, dok su ostale djelatnosti zajedno (telekomunikacije i internet te transport) generirale ostalih 50%.

Graf 33: Struktura bruto vrijednosti proizvodnje u neizravnim ASP industrijama u RH u 2002. godini

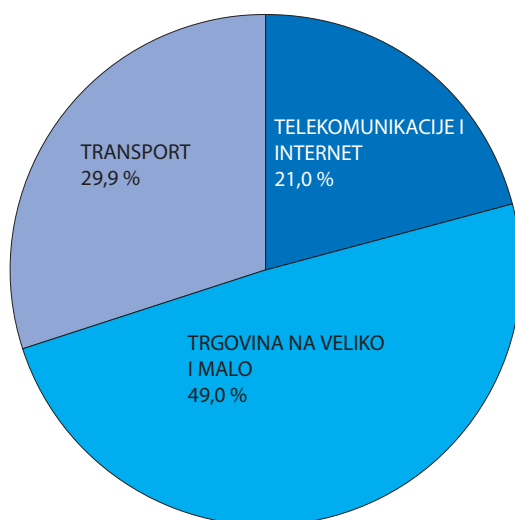
Graf 34: Struktura bruto vrijednosti proizvodnje u neizravnim ASP industrijama u RH u 2004. godini

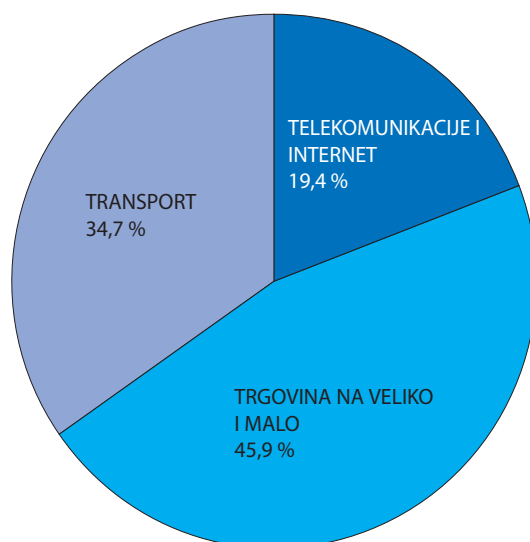
5.6.2.2 Bruto domaći proizvod

Slično kao i u slučaju bruto vrijednosti proizvodnje, u 2002. godini, trgovina na veliko i malo generirala je oko 50% bruto vrijednosti proizvodnje neizravnih ASP industrija, dok su ostale djelatnosti zajedno (telekomunikacije i internet te transport) generirale ostalih 50%.

Graf 35: Struktura bruto domaćeg proizvoda neizravnih ASP industrija u 2002. godini

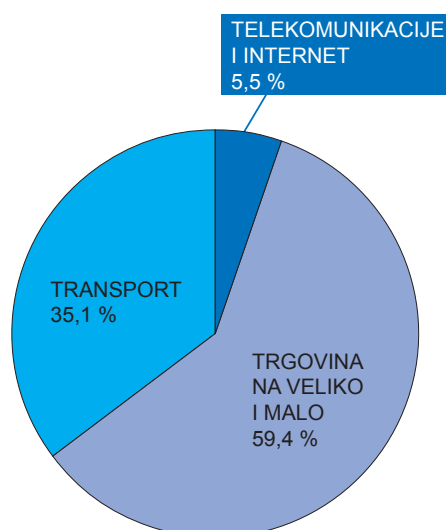
Graf 36: Struktura bruto domaćeg proizvoda neizravnih ASP industrija u RH u 2004. godini

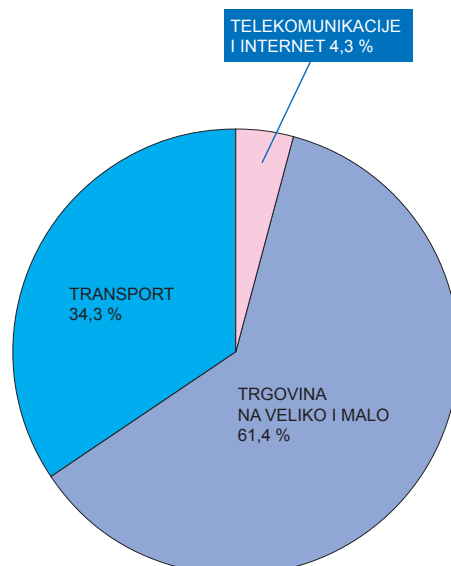
5.6.2.3 Broj zaposlenih

U 2002. godini, trgovina na veliko i malo generirala je oko 60% ukupnog broja zaposlenih u neizravnim ASP industrijama, telekomunikacije i internet su generirale samo 5,5%, te transport 35,1% zaposlenih.

Graf 37: Struktura neizravnih ASP industrija u RH mjereno brojem zaposlenih u 2002. godini

Graf 38: Struktura neizravnih ASP industrija u RH mjereno brojem zaposlenih u 2004. godini

5.7. Vanjska trgovina industrija temeljenih na autorskom pravu

Izračun vanjske trgovine, odnosno uvoza i izvoza proizvoda i usluga industrija temeljenih na autorskom pravu za 2002. i 2004. godinu izrađen je na osnovi podataka Statistike vanjske trgovine (uvoz i izvoz proizvoda) i podataka iz Bilance plaćanja (uvoz i izvoz usluga).

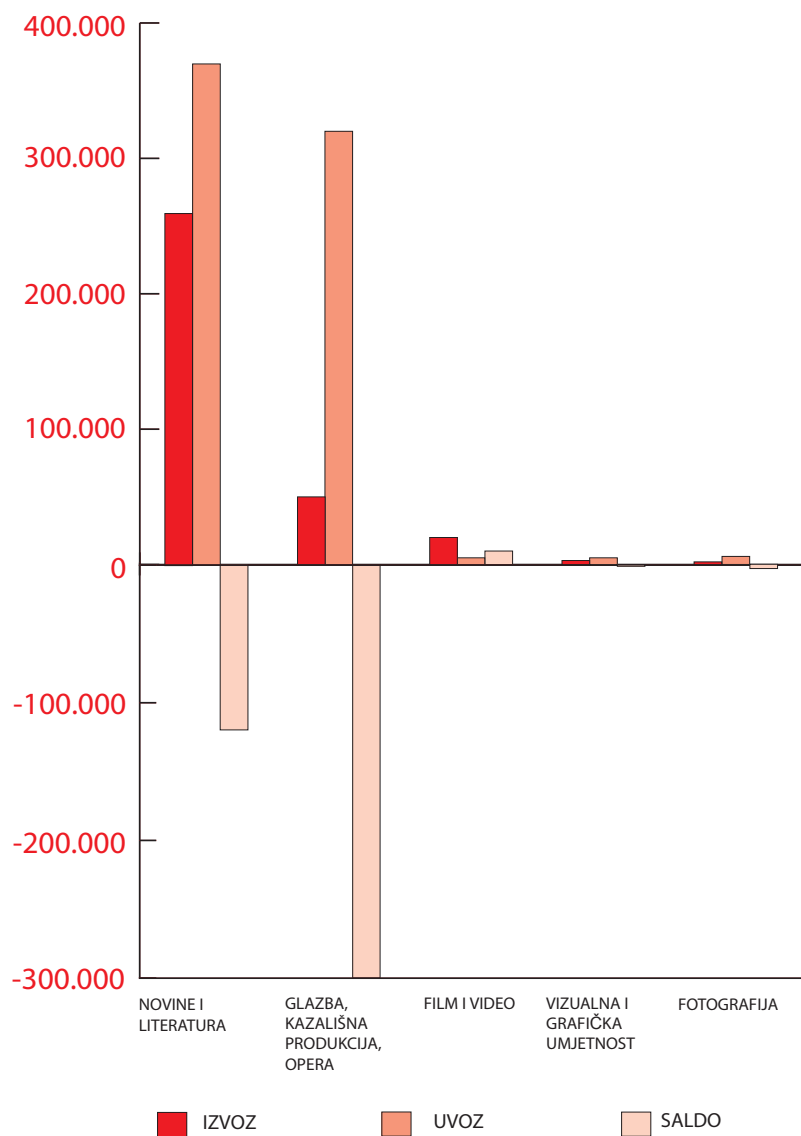
5.7.1. Uvoz i izvoz proizvoda industrija temeljenih na autorskom pravu

Vrijednost uvezenih proizvoda osnovnih ASP industrija u 2002. godini iznosila je 749.237.000 kuna, što je skoro 0,899% ukupne vrijednosti uvoza proizvoda, a u 2004. godini 771.683.000 kuna (0,772% uvoza proizvoda). Vrijednost izvoza proizvoda osnovnih ASP industrija u 2002. godini iznosila je oko 353.659.000 kuna, što je bilo oko 0,902% ukupne vrijednosti izvoza proizvoda, a u 2004. godini 374.697.000 kuna (0,775% izvoza proizvoda). Iz ovih podataka razvidno je da je uvoz proizvoda osnovnih ASP industrija u 2002. i u 2004. godini više od dva puta veći od izvoza proizvoda, što je i rezultiralo deficitom od 395.578.000 kuna u 2002. godini i 396.987.000 kuna u 2004. godini.

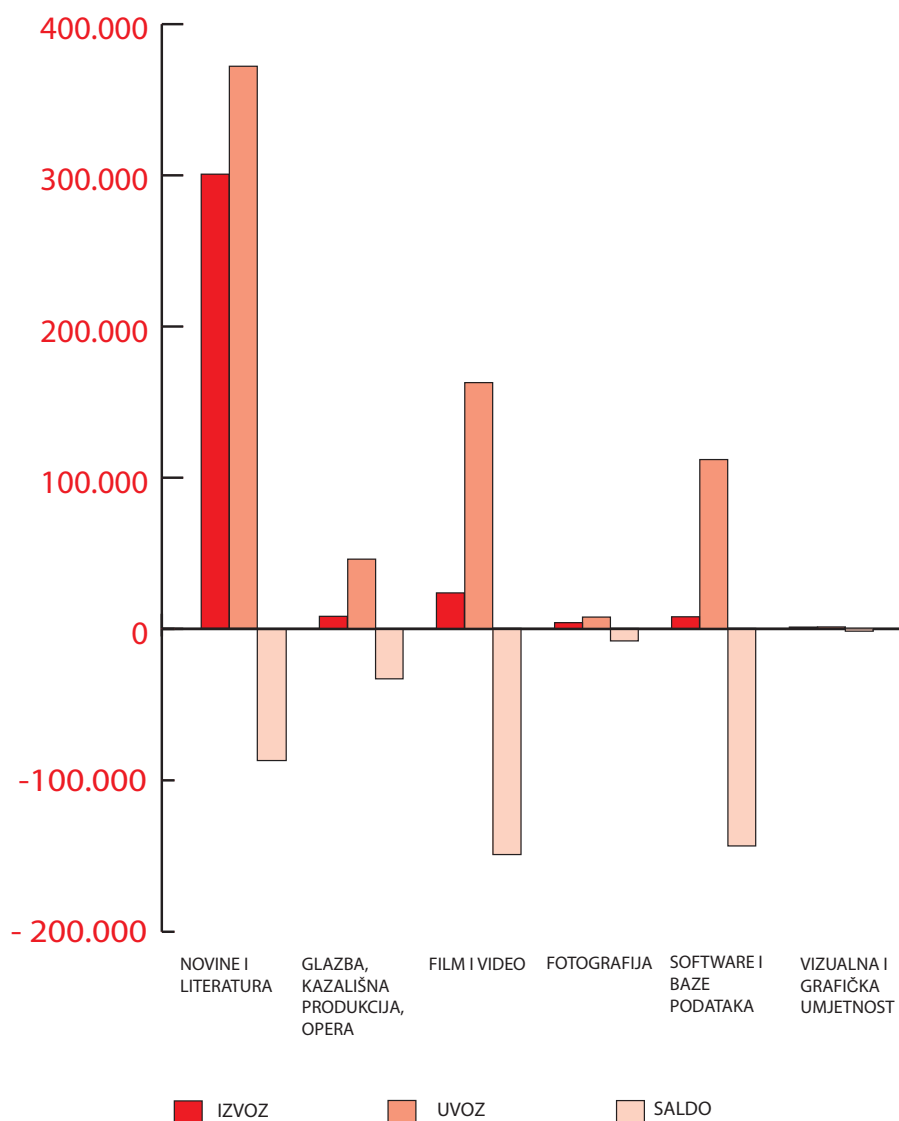
Iz slijedećih grafova (graf 39. i graf 40.) očito je da one djelatnosti koje bilježe najveći uvoz proizvoda zapravo i generiraju deficit vanjskotrgovinske bilance osnovnih ASP industrija. To se odnosi na djelatnosti: novine i literatura, glazba, kazališna produkcija i opera, i u 2004. godini računalni programi i baze podataka te film i video.

5.7.1.1 Osnovne ASP industrije

Graf 39: Vanjska trgovina djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u 2002. godini, u tisućama kuna

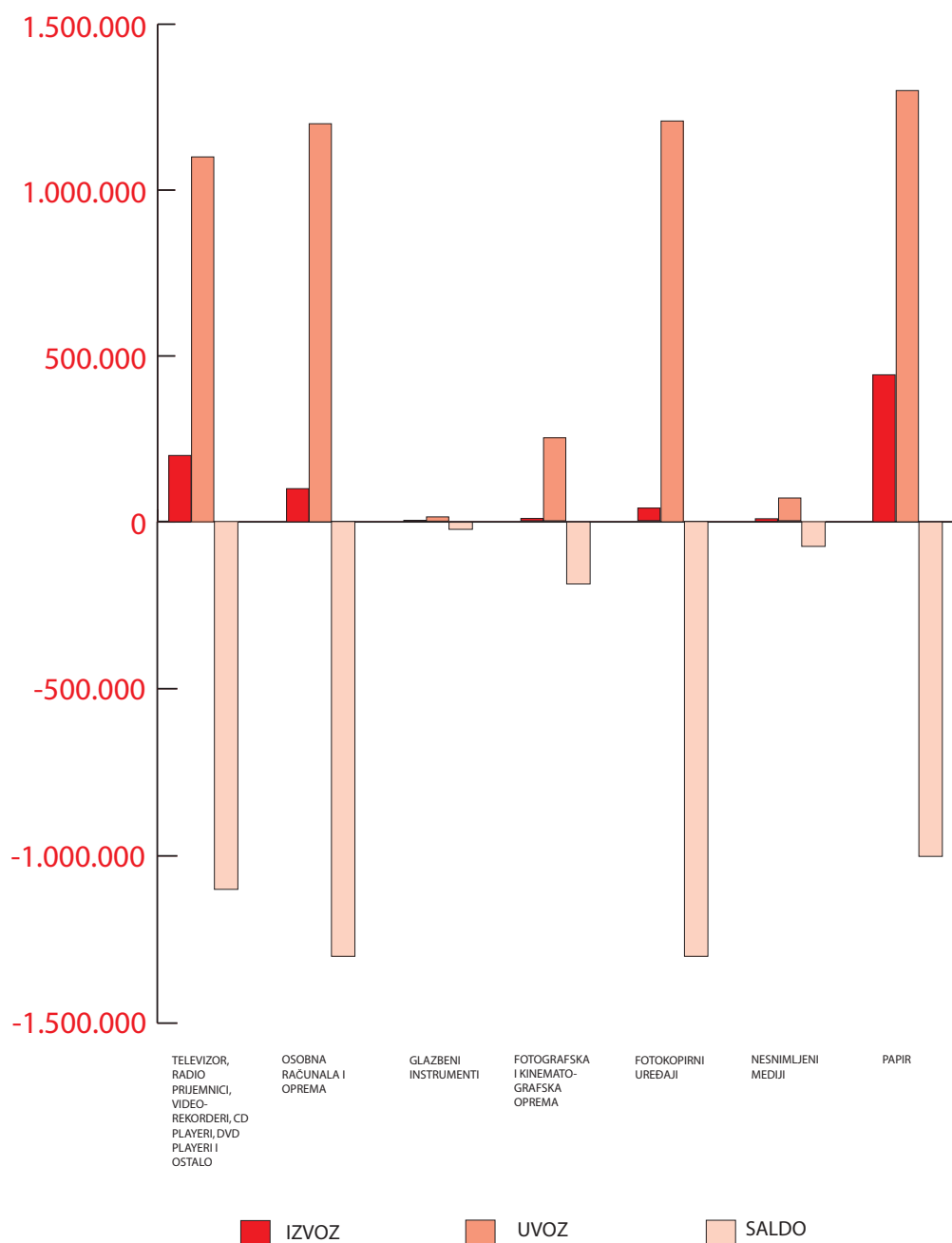
Graf 40: Vanjska trgovina djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u 2004. godini, u tisućama kuna

5.7.1.2 Međuovisne ASP industrije

Vrijednost uvoza proizvoda međuovisnih ASP industrija u 2002. godini iznosila je 5,40 milijardi kuna, što čini 6,48% ukupne vrijednosti uvoza proizvoda, a u 2004. godini 5,86 milijardi kuna (5,86% uvoza proizvoda). Vrijednost izvoza proizvoda međuovisnih ASP industrija u 2002. godini iznosila je oko 889 milijuna kuna, tj. oko 2,27% ukupne vrijednosti izvoza proizvoda, a u 2004. godini 1.043 milijuna kuna (2,16% izvoza proizvoda). Iz ovih podataka razvidno je da je uvoz proizvoda osnovnih ASP industrija u 2002. i u 2004. godini više od dva puta veći od izvoza proizvoda, što je i rezultiralo deficitom od 4,50 milijardi kuna u 2002. godini i 4,82 milijardi kuna u 2004. godini.

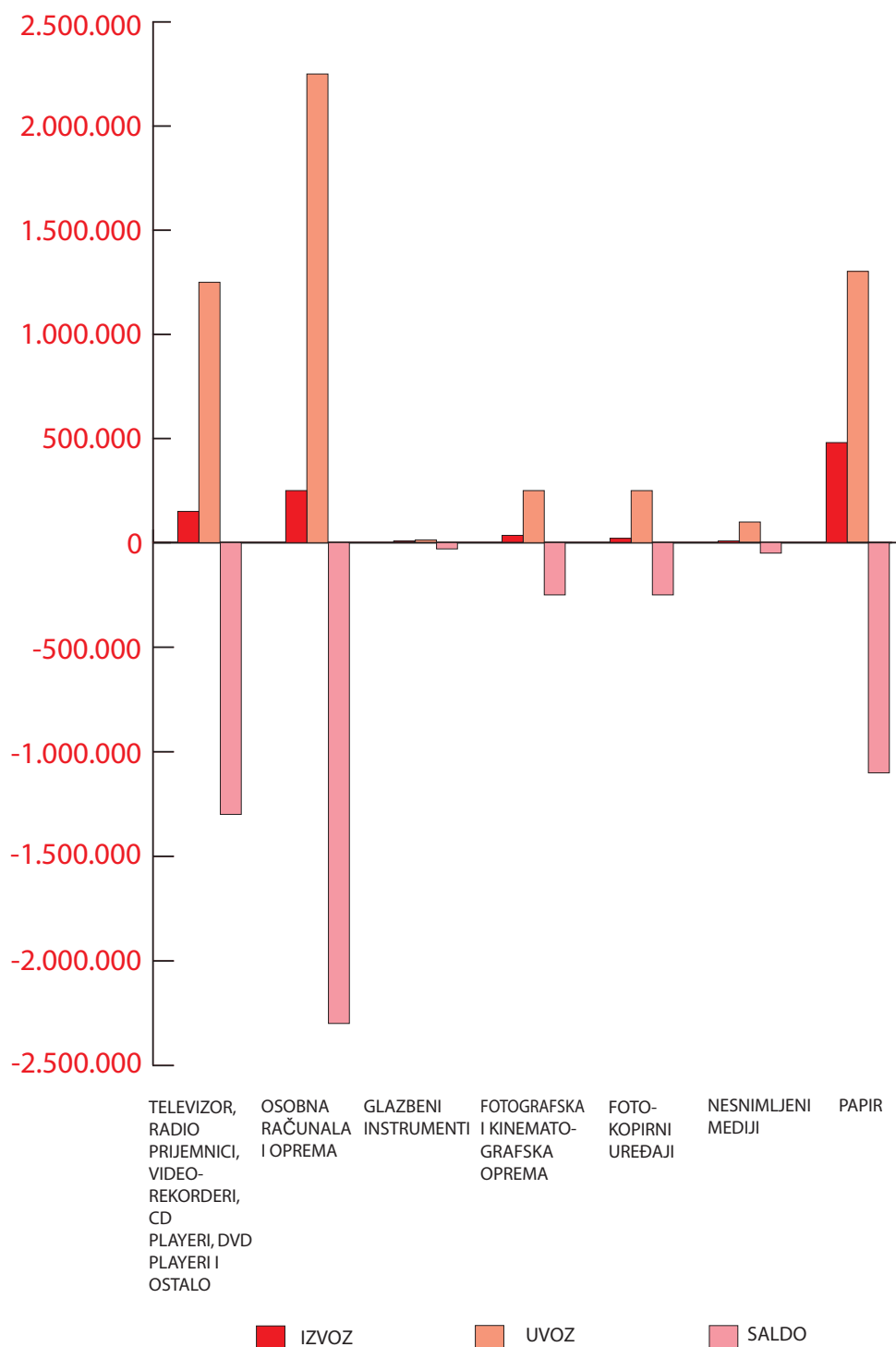
Graf 41: Vanjska trgovina djelatnosti unutar međuovisnih ASP industrija u 2002. godini, u tisućama kuna

Djelatnosti koje su zabilježile najveći rast uvoza proizvoda, generirale i najveći deficit vanjsko trgovinske bilance su: televizori, radio prijemnici, video rekorderi, CD playeri, DVD playeri, osobna računala i oprema, fotokopirni uređaji i papir. Za razliku od 2002. godine, u 2004. godini uvoz fotokopirnih uređaja znatno je smanjen što je rezultiralo i smanjenjem deficita vanjskotrgovinske bilance.

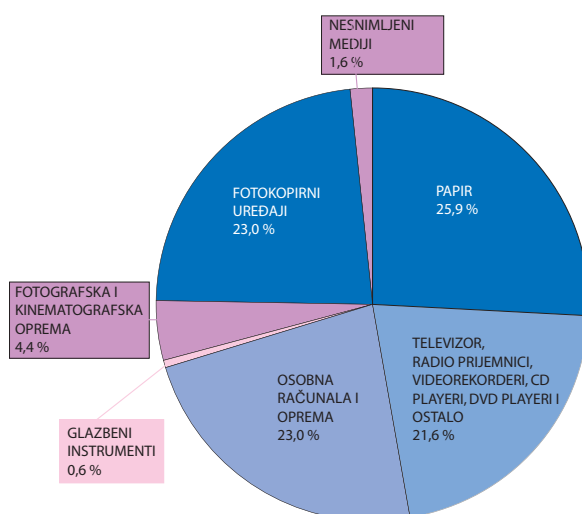
S obzirom da u Republici Hrvatskoj proizvodnja televizora, radio prijemnika, video rekordera, CD playera, DVD playera, osobnih računala i opreme nije razvijena, a potražnja za istim proizvodima iz godine u godinu pokazuje tendenciju rasta, deficit u vanjskotrgovinskoj bilanci neizbježan je i očekivano trajan.

Graf 42: Vanjska trgovina djelatnosti unutar međuvisnih ASP industrija u 2004. godini, u tisućama kuna

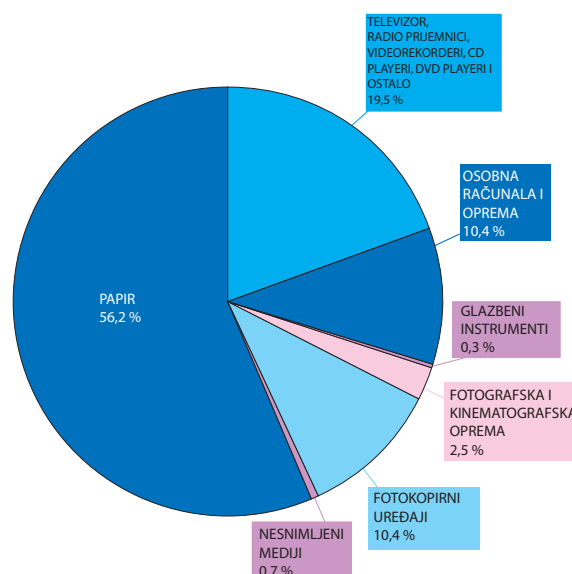

Prema podacima o strukturi uvoza proizvoda međuovisnih ASP industrija u 2004. godini 70,4% ukupnog uvoza tih industrija generiraju djelatnosti: televizori, radi prijemnici, video rekorderi, CD playeri, DVD playeri i ostalo, osobna računala i oprema te papir. Te iste djelatnosti istovremeno generiraju 86,2% ukupnog izvoza međuovisnih ASP industrija. Najveći ponder u strukturi uvoza i izvoza međuovisnih ASP industrija ima djelatnost proizvodnje papira, 25,9% odnosno 56,2% u 2004. godini.

Graf 43: Struktura uvoza proizvoda međuovisnih ASP industrija u RH u 2004. godini

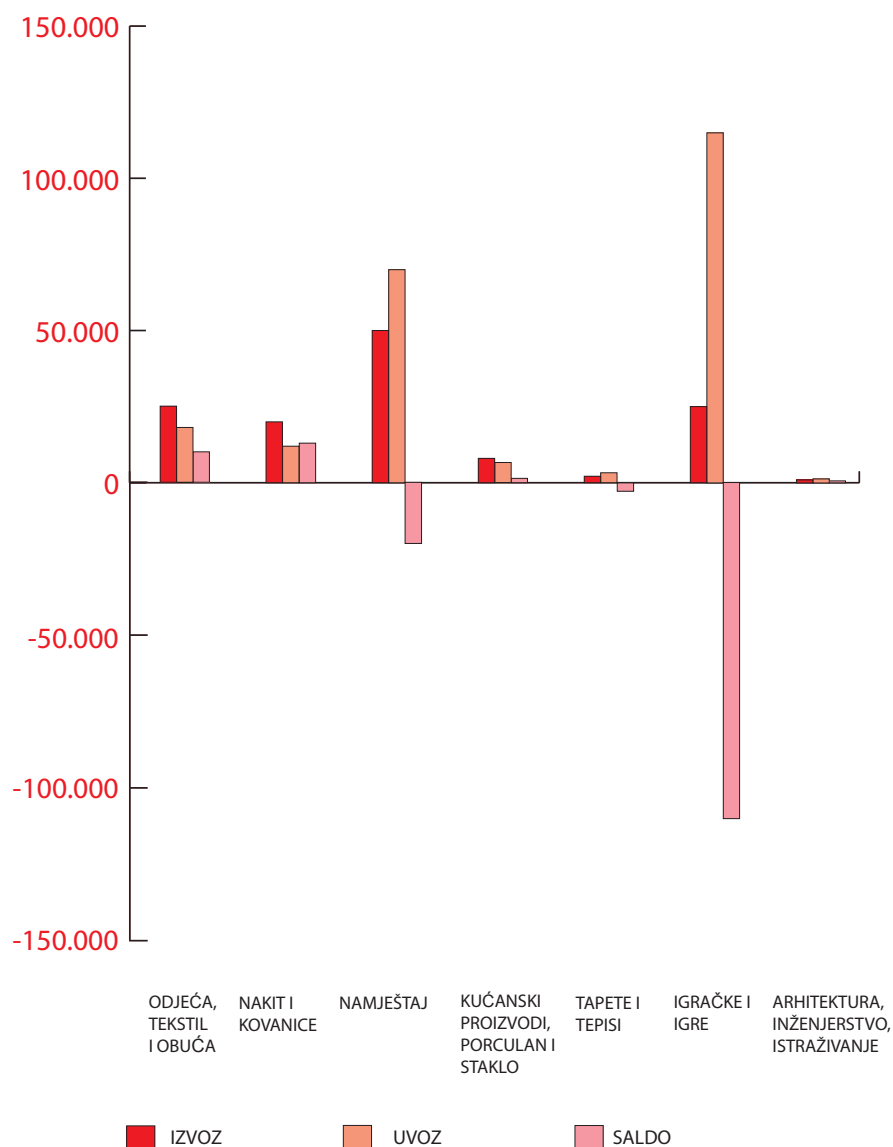
Graf 44: Struktura izvoza proizvoda međuovisnih ASP industrija iz RH u 2004. godini

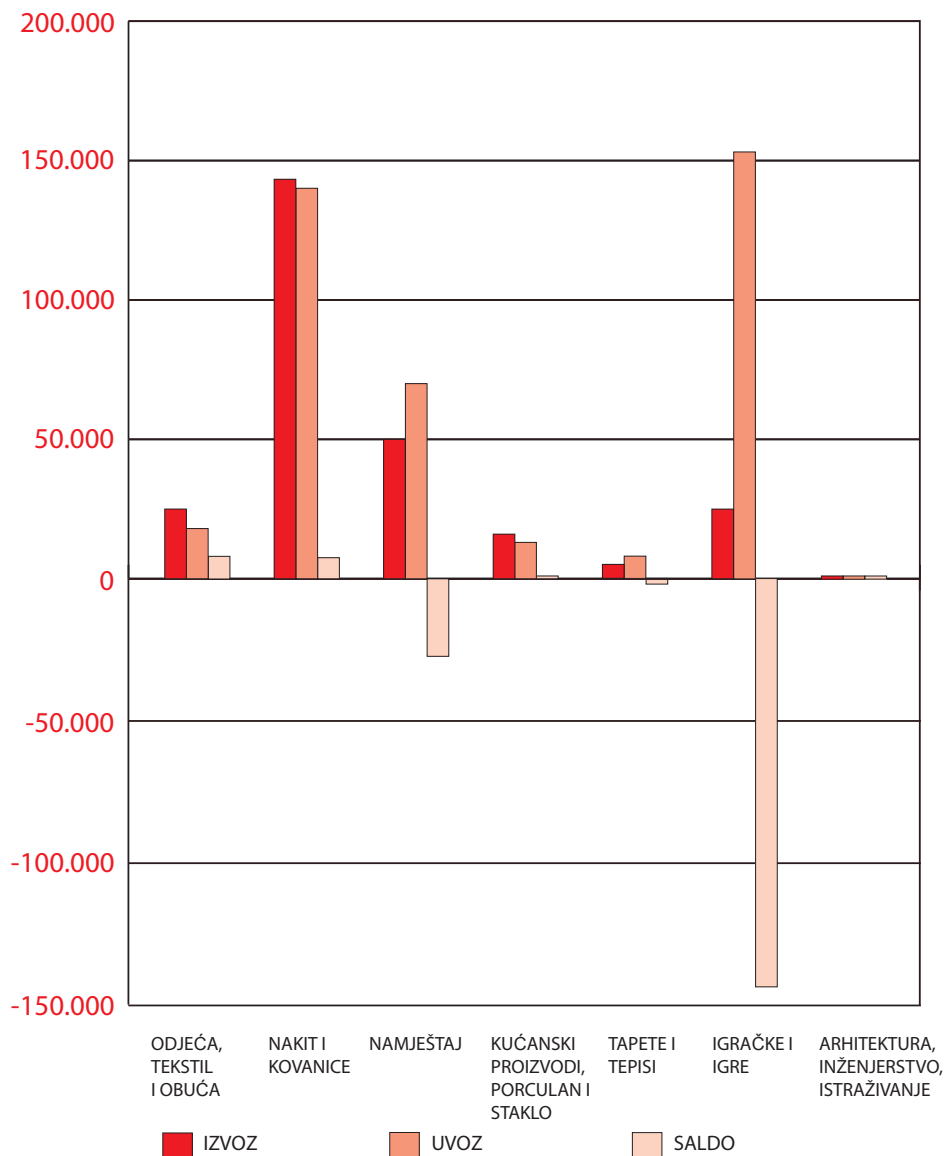
5.7.1.3 Djelomične ASP industrije

Vrijednost izvoza proizvoda industrija djelomično povezanih s ASP u 2002. godini iznosila je 127.526.000 kuna, što je 0,32% ukupne vrijednosti izvoza proizvoda, a u 2004. godini 277.056.000 kuna (0,57% izvoza proizvoda). Vrijednost uvoza proizvoda djelomičnih ASP industrija u 2002. godini iznosila je 233.050.000 kuna, što je bilo oko 0,27% ukupne vrijednosti uvoza proizvoda, a u 2004. godini 425.915.000 kuna (0,43% uvoza proizvoda). Djelatnosti proizvodnje tekstila, odjeće i obuće te proizvodnja nakita i kovanica, i u 2002. godini arhitektura, inženjerstvo i istraživanje, zabilježile su suficit vanjskotrgovinske bilance. Za razliku od njih najveći deficit ostvarile su djelatnosti proizvodnje igračaka i igara, te proizvodnja namještaja.

Graf 45: Vanjska trgovina djelatnosti unutar djelomičnih ASP industrija u 2002. godini, u tisućama kuna

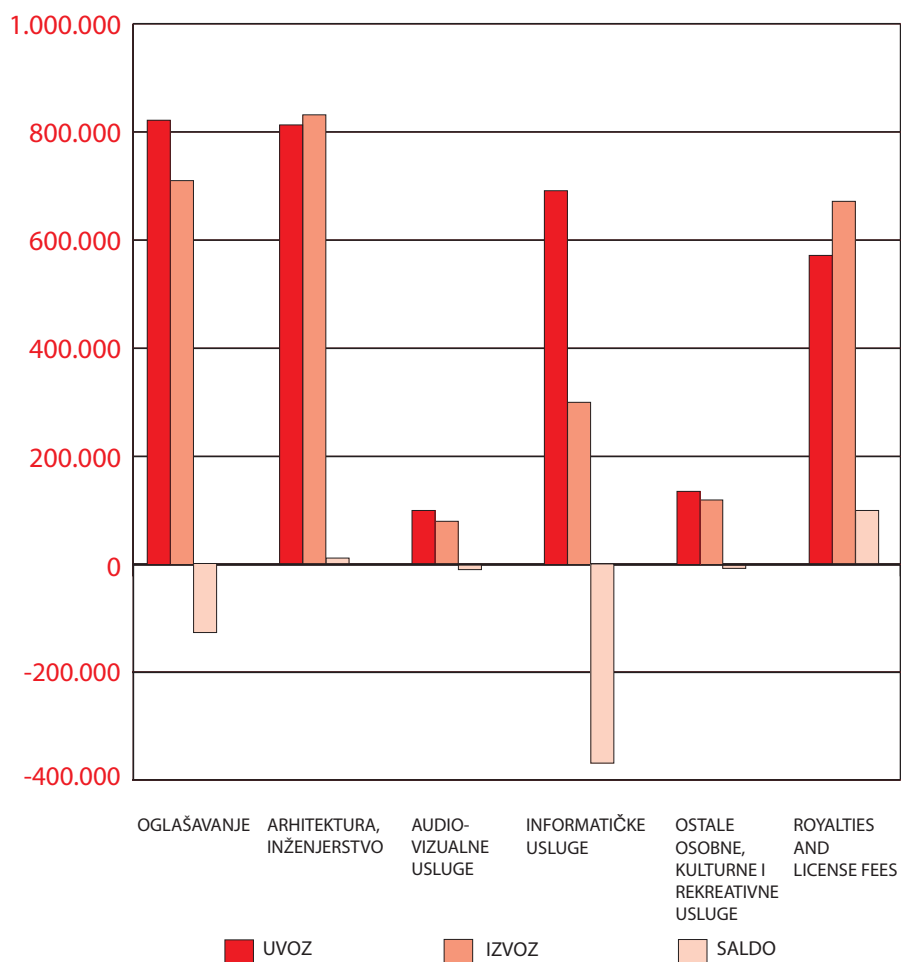

Graf 46: Vanjska trgovina djelatnosti unutar djelomičnih ASP industrija u 2004. godini, u tisućama kuna

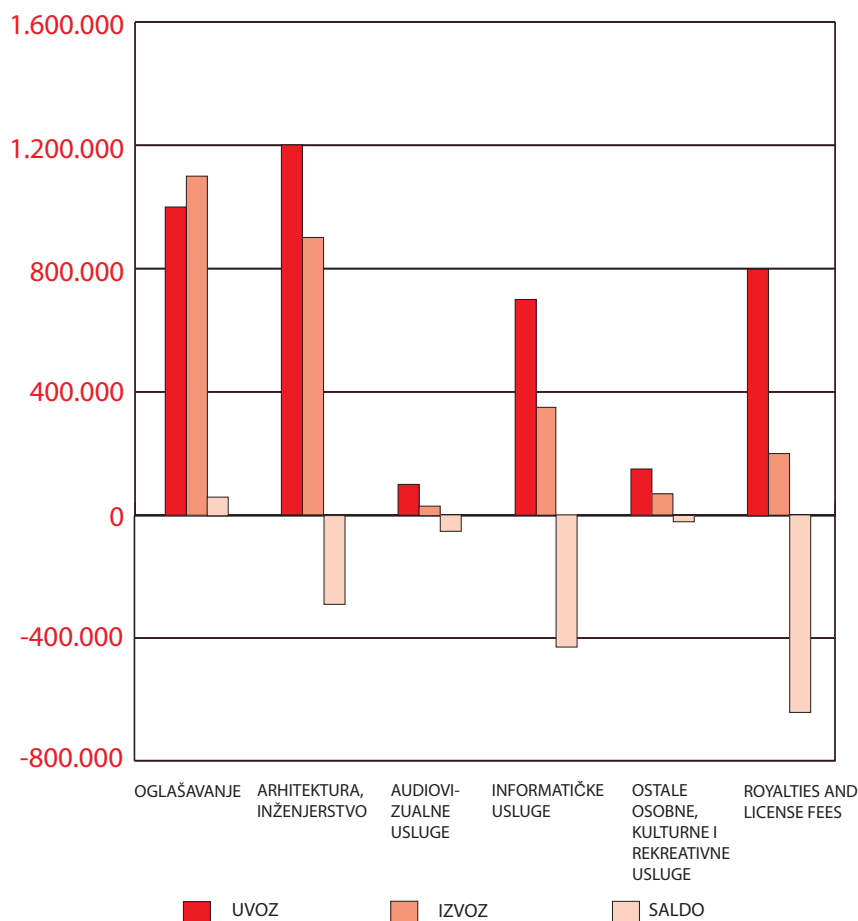

5.7.2. Uvoz i izvoz usluga industrija temeljenih na autorskom pravu

Graf 47: Uvoz i izvoz usluga industrija temeljenih na ASP u 2002. godini, u tisućama kuna

Graf 48: Uvoz i izvoz usluga industrija temeljenih na ASP u 2004. godini, u tisućama kuna

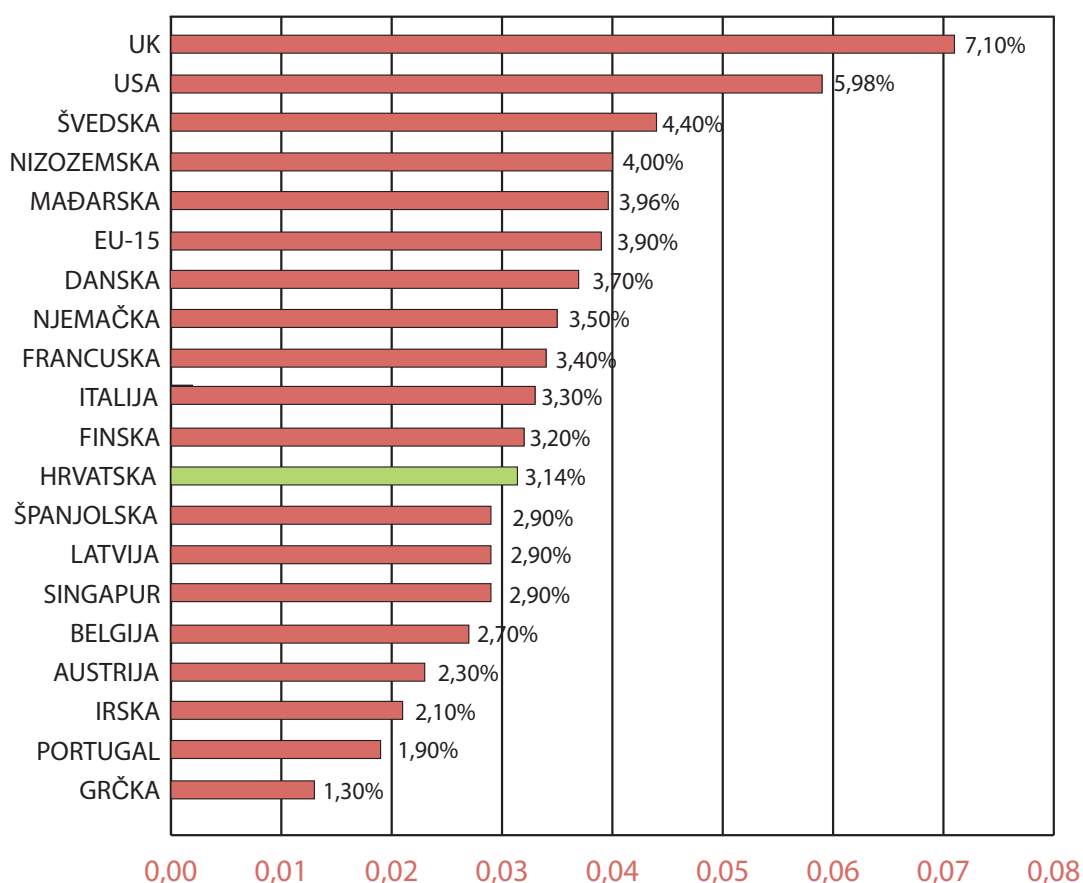

5.8. Međunarodne usporedbe ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu

Slijedeći se grafovi (Graf 49., 50. i 51.) odnose na usporedbe podataka o ekonomskom doprinosu djelatnosti temeljenih na ASP u Republici Hrvatskoj s drugim zemljama. Podaci se odnose na ekonomski doprinos mjeren postotnim udjelom osnovnih djelatnosti temeljnih na ASP u ukupnom BDP-u, broju zaposlenih u osnovnoj djelatnosti temeljenoj na ASP te broju zaposlenih u osnovnim i međuovisnim ASP industrijama.

Za usporedbu podataka korišteni su podaci iz Izvješća o ekonomskom doprinosu industrija temeljenih na ASP na gospodarstvo Europske unije⁵⁹, podaci objavljene singapurske⁶⁰, latvijske⁶¹, mađarske⁶² i studije SAD-a⁶³. Bitno je napomenuti da se podaci u spomenutim studijama ne odnose se na isto vremensko razdoblje⁶⁴, ali je autorski tim smatrao da bi se, bez obzira na to, trebala napraviti međunarodna usporedba podataka o ekonomskom doprinosu djelatnosti temeljenih na ASP. Na taj se način omogućilo približno utvrđivanje položaja Republike Hrvatske u europskim i svjetskim razmjerima, s obzirom na razvoj i značaj industrija temeljenih na ASP.

Graf 49: Međunarodna usporedba ekonomskog doprinosa osnovnih ASP industrija, iskazanog u % BDP-a

⁵⁹ Robert G. Picard, Timo E. Toivonen, Mikko Grönlund: The Contribution of Copyright Related Rights to the European Economy, Final Report, 20 October 2003.

⁶⁰ Leo Kah Mun, Chow Kit Boeeyy, Lee Kee Beng, Ong Chin Huat, Loy Wee Loon: Economic Contribution of Copyright-Based Industries in Singapore, October 2004.

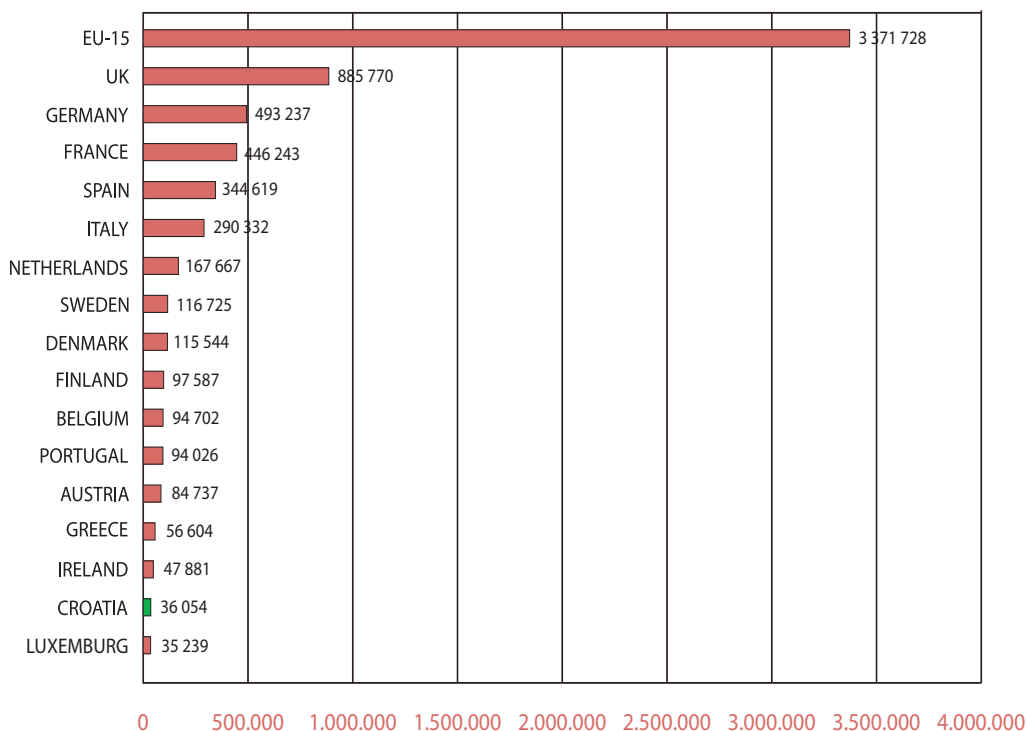
⁶¹ Robert G. Picard, Timo E. Toivonen: The Economic Contribution of Copyright-based Industries in Latvia, 2000.

⁶² Dr. Krisztina Penyigey, Dr. Munkácsi Péter: The Economic Contribution of Copyright-based Industries in Hungary, Budapest, November 2005.

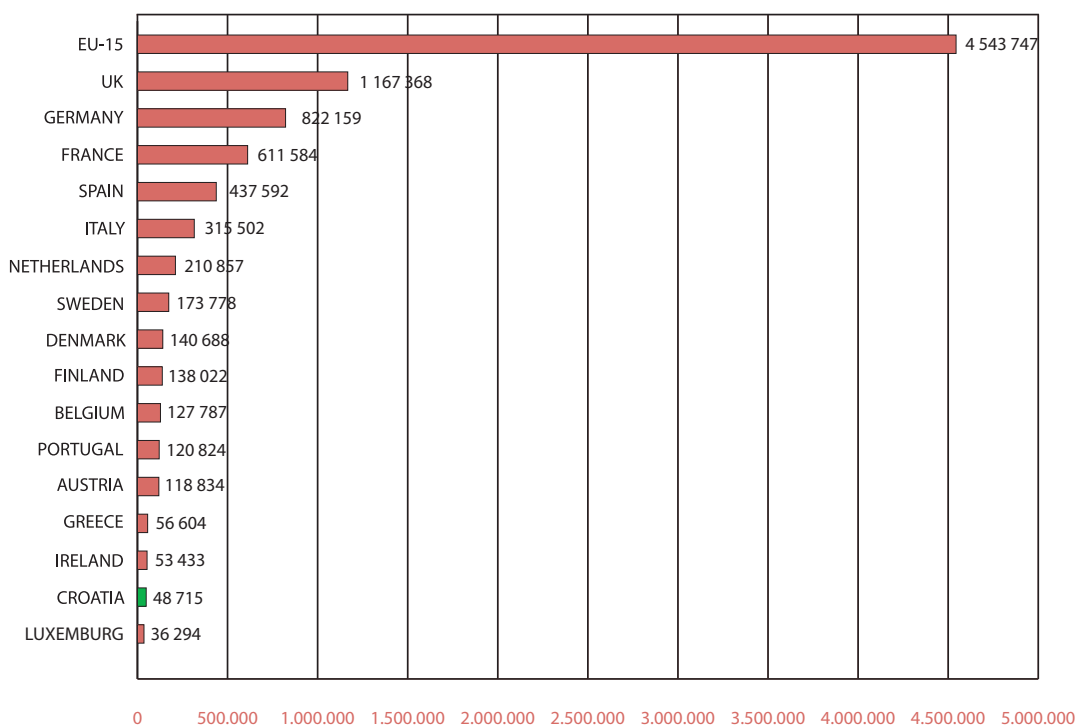
⁶³ Stephen E. Siwek: Copyright Industries in the US Economy, The 2004 Report.

⁶⁴ Podaci za EU se odnose na 2000. godinu, za SAD na 2002. godinu, za Latviju na 2000. godinu, za Singapur na 2001. godinu i za Mađarsku se odnose na 2002. godinu.

Graf 50: Međunarodna usporedba ekonomskog doprinosa osnovnih ASP industrija, iskazanog u broju zaposlenih

Graf 51: Međunarodna usporedba ekonomskog doprinosa osnovnih i međuovisnih ASP industrija, iskazanog u broju zaposlenih

Kao dodatni podatak ilustrativna je i usporedba ekonomskog doprinosa ASP industrija u BDP-u Republike Hrvatske i njihovog doprinosa u BDP-u Kanade⁶⁵ ostvarenih u 2004. godini.

Tablica 6. Usporedba ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu u 2004. godini u % BDP-a

KATEGORIJE INDUSTRIJA TEMELJENIH NA ASP	HRVATSKA	KANADA
OSNOVNE INDUSTRIJE TEMELJENE NA AUTORSKOM PRAVU	2,99	3,95
UKUPNO ASP INDUSTRIJE	4,27	4,50

Tablica 7: Usporedba struktura industrija temeljenih na autorskom pravu u 2002. godini u %

KATEGORIJE INDUSTRIJA TEMELJENIH NA ASP	HRVATSKA	MAĐARSKA
OSNOVNE INDUSTRIJE TEMELJENE NA AUTORSKOM PRAVU	70,96	40,79
INDUSTRIJE MEĐUOVISNE S AUTORSKIM PRAVOM	19,68	46,40
INDUSTRIJE DJELOMIČNO POVEZANE S AUTORSKIM PRAVOM	8,20	4,05
INDUSTRIJE KOJE NISU IZRAVNO POVEZANE S AUTORSKIM PRAVOM	1,17	8,76
UKUPNO ASP INDUSTRIJE	100,00	100,00

⁶⁵ Izvor podataka: Connectus Consulting Inc – The Economic Impact of Canadian Copyright Industries – Sector Analysis, Financial Report, 31 March 2006.

Tablica 8: Usporedba ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu u 2002. godini u % BDP-a

KATEGORIJE INDUSTRIJA TEMELJENIH NA ASP	HRVATSKA	MAĐARSKA
OSNOVNE INDUSTRIJE TEMELJENE NA AUTORSKOM PRAVU	3,14%	3,95%
INDUSTRIJE MEĐUOVISNE S AUTORSKIM PRAVOM	0,87%	4,49%
INDUSTRIJE DJELOMIČNO POVEZANE S AUTORSKIM PRAVOM	0,36%	0,39%
INDUSTRIJE KOJE NISU IZRAVNO VEZANE UZ AUTORSKO PRAVO	0,05%	0,85%
UKUPNO ASP INDUSTRIJE	4,43%	9,68%
UKUPNO NACIONALNO GOSPODARSTVO	100,00%	100,00%

Podaci iz gornjih pregleda pokazuju da je ukupni doprinos ASP industrija u Hrvatskoj mjereno udjelom u BDP u 2002. godini bio više nego dvostruko manji od istog pokazatelja u Mađarskoj. Podaci također ukazuju da je strukturno gledano segment međuovisnih ASP industrija taj koji čini ovu dramatičnu razliku. Naime, međuovisne ASP industrije su u Mađarskoj generirale 4,49% BDP-a u 2002. godini dok je isti pokazatelj u Hrvatskoj iznosio samo 0,87%.

6. ZAKLJUČAK

Provedbom ove Studije realizirana je mjera iz Nacionalne strategije razvoja sustava intelektualnog vlasništva u dijelu koji se odnosi na Unapređenje primjene intelektualnog vlasništva kao razvojnog resursa.

Eksplicite je utvrđen, na međunarodno usuglašenim metodološkim osnovama, ekonomski doprinos djelatnosti temeljenih na autorskom pravu koji se ogleda kroz udio tih industrija u bruto domaćem proizvodu, zaposlenost u tim industrijama, te njihov udio u vanjskoj trgovini.

Činjenica da je studija provedene u suradnji DZIV-a i DZS-a predstavlja početak realizacije i drugih mjera iz istog strategijskog paketa a koji se odnosi na razvijanje sadržaja i strukture statističkih podataka o intelektualnom vlasništvu, njihova prikupljanja, obrade i objavljivanja kao temelja za pouzdano makroekonomsko praćenje i odlučivanje o intelektualnom vlasništvu u gospodarstvu RH.

Gore navedena mjera je na prijedlog DZIV-a planirana i unutar „Plana kratkoročnih i dugoročnih mjera za suzbijanje sive ekonomije” Vlade Republike Hrvatske, koji je izradilo i čiju provedbu koordinira Ministarstvo gospodarstva.

Treba naglasiti da ovaj tip istraživanja ne omogućava utvrđivanje udjela krivotvorenih i piratskih proizvoda koji sa nalaze na nacionalnom tržištu. Njegova je svrha procijeniti „pozitivnu stranu medalje” i osigurati nositeljima relevantnih nacionalnih politika uvid i pouzdanu podlogu za odlučivanje o alokaciji resursa u svrhu stvaranja i očuvanja vrijednosti.

Za procjenu negativnih učinaka povreda prava intelektualnog vlasništva na nacionalno gospodarstvo potrebna je drukčija metodologija. Rad na determiniranju usuglašene i međunarodno prihvaćene metodologije za tu vrstu istraživanja nedavno je dovršen pod okriljem WIPO-a pa će uskoro biti moguće provesti i takvu studiju u Republici Hrvatskoj.

Uvodni dio studije sadrži naznaku svrhe i ciljeva Nacionalne strategije. Bitni dio te svrhe jeste „osigurati (u srednjem roku) unapređenje primjene intelektualnog vlasništva kao poluge gospodarskog rasta i pokretača znanstvenog kulturnog i ukupnog društvenog napretka do prosječne razine te primjene u EU, odnosno (u dugom roku) do razine te primjene u vodećim zemljama EU”. U ovome kontekstu Nacionalna strategija navodi Irsku, Portugal i Austriju kao referentne zemlje za srednjoročno razdoblje, te Finsku, Švedsku i Dansku za dugoročno razdoblje.

Uzimajući za primjer osnovne ASP industrije i uspoređujući njihov ekonomski doprinos mjeren postotnim udjelom u bruto domaćem proizvodu sa istim pokazateljem za navedene zemlje (graf 49.) možemo zaključiti sljedeće:

- U promatranom razdoblju spomenuti pokazatelj je u Republici Hrvatskoj iznosio 3,14% što čini vrijednost višu od vrijednosti istog pokazatelja ostvarene u zemljama referentnim za srednjoročno razdoblje (Austrija 2,3%; Irska 2,1% i Portugal 1,9%), ali nižu od vrijednosti istog pokazatelja u zemljama referentnim za dugoročno razdoblje (Finska 3,2%; Danska 3,7% i Švedska 4,4%).
- Republika Hrvatska može biti zadovoljna ovakvom pozicijom u međunarodnoj usporedbi osnovnih gospodarskih djelatnosti temeljenih na autorskom pravu, ali dinamički pokazatelji na bazi vremenske serije koji bi pokazali tendencije nisu u dostupni.

Relevantni donositelji odluka i nositelji politika vezanih uz ekonomske aspekte autorskog i srodnih prava u Republici Hrvatskoj trebaju nastaviti s konzistentnom provedbom mjera sadržanih u Nacionalnoj strategiji za postizanje željene razine uporabe intelektualnog vlasništva, u ovom slučaju autorskih dijela i drugih predmeta zaštite autorskim i srodnim pravima, uz istovremeno ostvarivanje optimalnog odnosa između ukupne društvene koristi i ukupnog društvenog troška koji ta razina upotrebe intelektualnog vlasništva generira.

Ova se preporuka odnosi naročito na srednjoročne i dugoročne mjere iz poglavlja VI. Nacionalne strategije usmjerene na unapređenje ostvarivanja prava intelektualnog vlasništva koje su kad je riječ o autorskom i srodnim pravima iznimno važne, te na odgovarajuće mjere iz poglavlja VII. Strategije koje se tiču statističkih, poreznih, financijskih, knjigovodstvenih i drugih ekonomskih aspekata stvaranja (pribavljanja) zaštite i eksploatacije intelektualnog vlasništva.

7. PRILOZI

Prilog I. PREGLED ODABRANIH STATISTIČKIH PODATAKA ZA POJEDINE DJELATNOSTI IZ PODRUČJA KULTURE

KAZALIŠTA

	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05
Kazališta	48	69	75	74	74
Predstave	5 719	6 756	7 127	7 459	7 244
Posjetitelji (u 000.)	1 304	1 487	1 584	1 618	1 466
Broj posjeta (na 100 stanovnika)	30	34	36	36	33

KINEMATOGRAFI

	Kinematografi	Predstave	Gledatelji u tisućama	Gledatelji na 1000 stanovnika
2000	142	47 916	2 743	626
2001	147	48 981	2 935	661
2002	146	48 956	2 766	623
2003	142	40 429	2 343	527
2004	131 (147)*	57 322	2 976	670
2005	107 (123)*	53 501	2 174	489

* Broj u zagradi je broj dvorana/ekrana.

PROIZVODNJA FILMOVA

	Poduzeća za proizvodnju filmova				Televizijska proizvodnja filmova			
	Dugometražni filmovi	Kratkometražni filmovi	Vrsta filma		Dugometražni filmovi	Kratkometražni filmovi	Vrsta filma	
			igrani	dokumentarni			igrani	dokumentarni
2000	-	13	-	-	29	140	8	130
2001	1	6	1	2	21	147	6	149
2002	2	7	2	-	16	76	9	77
2003	3	6	3	1	15	59	13	57
2004	1	6	1	-	4	86	3	80
2005	2	10	2	1	3	91	7	83

KNJIGE I BROŠURE, NOVINE I ČASOPISI

	Izdane knjige i brošure			Novine			Časopisi		
	broj djela-naslova			broj naslova			broj naslova		
	Ukupno	prvo izdanje	na hrvatskome	ukupno	dnevne	na hrvatskome	ukupno	tjedni	na hrvatskome
2000	2 969	2 571	2 758	243	14	238	2 003	28	1 841
2001	3 832	3 266	3 520	265	14	260	2 211	29	2 041
2002	4 298	3 589	4 028	265	13	259	2 255	37	2 074
2003	6 447	5 680	6 028	281	12	272	2 422	39	2 218
2004	6 183	5 438	5 800	300	13	292	2 676	40	2 464
2005	6 027	5 229	5 595	282	15	275	2 012	15	1 816

BROJ IZDANIH KNJIGA I BROŠURA NA 100 000 STANOVNIKA

Godina	Knjige i brošure na 100 000 stanovnika
2000	67,77
2001	86,36
2002	96,74
2003	145,14
2004	139,29
2005	135,68

ARHIVI

	Arhivi	Arhivski fondovi i zbirke		Korisnici	Prostorije arhiva		Zaposleni			
		ukupno	dužni metri		broj	površina, m ²	ukupno	muškarci	žene	arhivske struke
1993.	16	9 288	70 568	9 681	646	35 907	326	188
1996.	15	8 618	81 292	7 611	693	46 649	333	197
1999.	13	9 663	95 460	10 185	612	44 664	358	145	213	230
2002.	14	11 166	99 213	8 412	681	46 318	376	149	227	243
2005.	14	12 660	90 132	10 991	753	52 539	430	174	256	258

KNJIŽNICE

	1989	1992	1995	1998	2001	2004
knjižnice (broj knjižnica)						
Ukupno	2 256	1 737	1 628	1 839	1 953	1 671
Nacionalna	1	1	1	1	1	1
Sveučilišne	-	2	2	2	2	2
Visokih učilišta	93	134	131	134	129	131
Općeznanstvene	5	4	4	4	4	4
Centralna HAZU	1	1	1	1	1	... ¹⁾
Specijalne	199	222	206	176	178	169
Samostanske	... ²⁾	25	28	17	17	17
Narodne	286	250	232	243	248	256
Školske knjižnice	1 671	1 098	1 023	1 261	1 373	1 091
Osnovnih škola	1 468	898	749	944	1 023	798
Srednjih škola	203	200	274	317	350	293
knjige (broj svezaka u tisućama)						
Ukupno	17 952	17 981	17 926	21 147	21 458	22 361
Nacionalna	1 441	1 839	1 904	1 979	1 999	2 069
Sveučilišne	-	277	258	789	850	879
Visokih učilišta	1 710	2 070	2 021	2 261	2 352	2 539
Općeznanstvene	1 350	1 101	1 137	1 493	1 244	1 241
Centralna HAZU	263	268	273	277	280	... ¹⁾
Specijalne	1 521	1 999	1 834	1 731	1 777	1 961
Samostanske	... ²⁾	426	457	314	314	575
Narodne	4 723	4 550	4 480	5 445	5 953	6 824
Školske knjižnice	6 944	5 451	5 562	6 858	6 689	6 273
Osnovnih škola	5 142	3 769	3 523	4 640	4 370	4 357
Srednjih škola	1 802	1 682	2 039	2 218	2 319	1 916

¹⁾ Centralna HAZU prikazana je u 2004. godini zajedno sa specijalnim knjižnicama

²⁾ Samostanske knjižnice prikazivane su 1989. godine zajedno sa specijalnim knjižnicama

MUZEJI I UMJETNIČKE GALERIJE, 1991-2003

	Muzeji i umjetničke galerije										
	Ukupno	Predmeti		posjetitelji	Povremene izložbe				Zaposleni		
		inventarizirani	izloženi		Izložbe u muzeju		izložbe izvan muzeja		ukupno	stručno osoblje	ostalo osoblje
					broj	posjetitelji	broj	posjetitelji			
1991	101	2460316	259960	633111	366	366832	148	218094	1136	573	563
1994	146	2428119	146975	579919	695	591530	200	303829	1245	645	600
1997	151	2573497	151455	1129275	615	448224	229	240252	1405	683	722
2000	140	3106069	135163	1073949	734	522850	191	236612	1394	699	695
2003	134	3550377	143081	1268128	514	326896	174	458656	1171	736	435

RADIOPOSTAJE I TELEVIZIJE

	Radiopostaje		Televizije			
	broj radiopostaja	program iz vlastitog studija, sati	broj televizija	program, sati		prijenos iz inozemstva ¹⁾
				ukupno	iz matičnog TV centra ¹⁾	
2000	119	742 732	13	85 471	84 837	634
2001	124	772 938	14	78 108	77 478	630
2002	126	839 480	13	79 132	78 400	732
2003	126	870 795	13	77 973	77 378	595
2004	129	909 636	16	102 017	101 336	681
2005	135	981 513	16	106 626	106 214	412

¹⁾ Uključeni su prijenosi programa iz inozemnih televizija. Prijenos programa satelitom uključen je u program emitiran iz matičnog TV centra.

RADIOPRETPLATA I TELEVIZIJSKA PRETPLATA, (u tisućama)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Radiopretplatnici						
ukupno	1 120	1 150	1 163	1 168	1 189	1 236
pojedinci	1 084	1 113	1 125	1 120	1 126	1 129
poduzeća i ustanove	36	37	38	48	63	107

stanovnici na 1 pretplatnika	4,0	3,9	3,8	3,8	3,7	3,6
Televizijski pretplatnici						
ukupno	1 093	1 080	1 092	1 095	1 114	1 148
pojedinci	1 084	1 071	1 082	1 075	1 082	1 087
poduzeća i ustanove	9	9	10	20	32	61
stanovnici na 1 pretplatnika	4,1	4,1	4,1	4,1	4,0	3,9

Prilog II. INDUSTRIJE TEMELJENE NA AUTORSKOM PRAVU U SUSTAVU NACIONALNE KLASIFIKACIJE EKONOMSKIH AKTIVNOSTI RH (NKD 2002.)

NKD 2002 - razina razreda	Opis	NACE Rev. 1.1.	ISIC Rev. 3.1.
---------------------------------	------	----------------------	-------------------

I. OSNOVNE DJELATNOSTI TEMELJENE NA AUTORSKOM PRAVU

Novine i literatura

7485	Tajničke i prevoditeljske djelatnosti	7485	7499
9231	Umjetničko i književno stvaralaštvo i reproduktivno izvođenje	9231	9214
2212	Izdavanje novina	2212	2212
9240	Djelatnosti novinskih agencija	9240	9220
2213	Izdavanje časopisa i periodičnih publikacija	2213	2212
2211	Izdavanje knjiga	2211	2211
2215	Ostala izdavačka djelatnost	2215	2219
2221	Tiskanje novina	2221	2221
2222	Tiskanje, d. n.	2222	2221
2223	Knjigoveške djelatnosti	2223	2222
2224	Djelatnosti pripreme za tiskanje	2224	2222
2225	Pomoćne djelatnosti povezane s tiskanjem	2225	2222
5147	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za kućanstvo	5147	5139
5247	Trgovina na malo knjigama, novinama, papirnatom robom i pisaćim priborom	5247	5239
9251	Djelatnosti knjižnica i arhiva	9251	9231

Glazba, kazališna produkcija, opera

9231	Umjetničko i književno stvaralaštvo i reproduktivno izvođenje	9231	9214
9234	Ostale zabavne djelatnosti, d. n.	9234	9219

9272	Ostale rekreacijske djelatnosti, d. n.	9272	9249
2214	Izdavanje zvučnih zapisa	2214	2213
2231	Umnožavanje zvučnih zapisa	2231	2230
2232	Umnožavanje videozapisa	2232	2230
2233	Umnožavanje računalnih zapisa	2233	2230
5147	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za kućanstvo	5147	5139
5245	Trgovina na malo električnim aparatima za kućanstvo, radiouređajima i TV uređajima	5245	5233
7140	Iznajmljivanje predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo, d. n.	7140	7130
9232	Djelatnosti objekata za kulturne priredbe	9231	9214
Film i video			
9231	Umjetničko i književno stvaralaštvo i reproduktivno izvođenje	9231	9214
9211	Snimanje filmova i video-filmova	9211	9211
9212	Distribucija filmova i video-filmova	9212	9211
9213	Prikazivanje filmova	9213	9212
7140	Iznajmljivanje predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo, d. n.	7140	7130
9212	Distribucija filmova i video-filmova	9212	9211
2232	Umnožavanje videozapisa	2232	2230
2233	Umnožavanje računalnih zapisa	2233	2230
Radio i televizija			
9220	Djelatnosti radija i televizije	9213	9220
7487	Ostale poslovne djelatnosti, d. n.	7499	7487
6420	Telekomunikacije	6420	6420
Fotografija			
7481	Fotografske djelatnosti	7481	7494
2222	Tiskanje, d. n.	2222	2222
2223	Knjigoveške djelatnosti	2223	2222
2224	Djelatnosti pripreme za tiskanje	2224	2222
2225	Pomoćne djelatnosti povezane s tiskanjem	2225	2222
7487	Ostale poslovne djelatnosti, d. n.	7487	7499
9251	Djelatnosti knjižnica i arhiva	9251	9231
Software i baze podataka			
7221	Izdavanje programske opreme (softvera)	7221	7221
7222	Ostalo savjetovanje i pribavljanje programske opreme (softvera)	7222	7229
5184	Trgovina na veliko računalima, perifernom i programskom opremom (softverom)	5184	5151
7230	Obrada podataka	7230	7230
7240	Izrada i upravljanje bazama podataka	7240	7240

	Vizualna i grafička umjetnost		
9231	Umjetničko i književno stvaralaštvo i reproduktivno izvođenje	9231	9214
7481	Fotografske djelatnosti	7481	7494
7487	Ostale poslovne djelatnosti, d. n.	7487	7499
	Usluge oglašavanja		
7440	Promidžba (reklama i propaganda)	7440	7430
	Strukovne organizacije vezane uz autorsko i srodna prava	9112	9122
9112	Djelatnosti strukovnih organizacija		

II. DJELATNOSTI MEĐUOVISNE S AUTORSKIM PRAVOM

	Televizori, radio prijemnici, videorekorderi, CD playeri, DVD playeri i ostalo		
3230	Proizvodnja televizijskih prijamnika, radioprijamnika, aparata za snimanje i reprodukciju zvuka	3230	3230
5143	Trgovina na veliko električnim aparatima za kućanstvo, radiouređajima i TV uređajima	5143	5139
5245	Trgovina na malo električnim aparatima za kućanstvo, radiouređajima i TV uređajima	5245	5233
7140	Iznajmljivanje predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo, d. n.	7140	7130
	Osobna računala i oprema		
3002	Proizvodnja računala i druge opreme za obradu podataka	3002	3000
5184	Trgovina na veliko računalima, perifernom i programskom opremom (softverom)	5184	5151
7133	Iznajmljivanje uredskih strojeva i opreme, uključujući računala	7133	7123
	Glazbeni instrumenti		
3630	Proizvodnja glazbenih instrumenata	3630	3692
5147	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za kućanstvo	5147	5139
5245	Trgovina na malo električnim aparatima za kućanstvo, radiouređajima i TV uređajima	5245	5233
	Fotografska i kinematografska oprema		
3340	Proizvodnja optičkih instrumenata i fotografske opreme	3340	3320
5147	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za kućanstvo	5147	5139
5248	Ostala trgovina na malo u specijaliziranim prodavaonicama	5248	5239
7134	Iznajmljivanje ostalih strojeva i opreme, d. n.	7134	7129
	Fotokopirni uređaji		
3001	Proizvodnja uredskih strojeva	3001	3000
5185	Trgovina na veliko ostalim uredskim strojevima i opremom	5185	5159

Nesnimljeni mediji			
2465	Proizvodnja gotovih nesnimljenih medija	2465	2429
5186	Trgovina na veliko ostalim elektroničkim dijelovima i opremom	5186	5152
5245	Trgovina na malo električnim aparatima za kućanstvo, radiouređajima i TV uređajima	5245	5233

Papir			
2111	Proizvodnja celuloze	2111	2101
2112	Proizvodnja papira i kartona	2112	2101
5156	Trgovina na veliko ostalim poluproizvodima	5156	5149
5248	Ostala trgovina na malo u specijaliziranim prodavaonicama	5248	5239

III. DJELATNOSTI DJELOMIČNO POVEZANE S AUTORSKIM PRAVOM

Odjeća, tekstil i obuća			
1740	Proizvodnja gotovih tekstilnih proizvoda, osim odjeće	1740	1721
1810	Proizvodnja kožne odjeće	1810	1810
1821	Proizvodnja radnih odijela	1821	1810
1822	Proizvodnja ostale vanjske odjeće	1822	1810
1823	Proizvodnja rublja	1823	1810
1930	Proizvodnja obuće	1930	1920
5141	Trgovina na veliko tekstilom	5141	5131
5142	Trgovina na veliko odjećom i obućom	5142	5131
5241	Trgovina na malo tekstilom	5241	5232
5242	Trgovina na malo odjećom	5242	5232
5243	Trgovina na malo obućom i proizvodima od kože	5243	5232

Nakit i kovanice			
3622	Proizvodnja nakita i srodnih proizvoda, d. n.	3622	3691
5147	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za kućanstvo	5147	5139
5248	Ostala trgovina na malo u specijaliziranim prodavaonicama	5248	5239

Ostali obrt			
5248	Ostala trgovina na malo u specijaliziranim prodavaonicama	5248	5239
9133	Djelatnosti ostalih članskih organizacija, d. n.	9133	9199

Namještaj			
3611	Proizvodnja stolica i sjedala	3611	3610
3612	Proizvodnja ostaloga namještaja za poslovne i prodajne prostore	3612	3610
3613	Proizvodnja ostaloga kuhinjskog namještaja	3613	3610
3614	Proizvodnja ostaloga namještaja	3614	3610
3615	Proizvodnja madraca	3615	3610
5147	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za kućanstvo	5147	5139
7140	Iznajmljivanje predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo, d. N.	7140	7130

Kućanski proizvodi, porculan i staklo			
1760	Proizvodnja pletenih i kukičanih tkanina	1760	1730
1771	Proizvodnja pletenih i kukičanih čarapa	1771	1730
1772	Proizvodnja pletenih i kukičanih pulovera, jakni i sličnih proizvoda	1772	1730
2051	Proizvodnja ostalih proizvoda od drva	2051	2029
2052	Proizvodnja predmeta od pluta, slame i pletarskih materijala	2052	2029
2611	Proizvodnja ravnoga stakla	2611	2610
2612	Oblikovanje i obrada ravnoga stakla	2612	2610
2613	Proizvodnja šupljega stakla	2613	2610
2614	Proizvodnja staklenih vlakana	2614	2610
2615	Proizvodnja i obrada ostaloga stakla, uključujući i tehničku robu od stakla	2615	2610
2875	Proizvodnja ostalih proizvoda od metala, d. n.	2875	2899
5147	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za kućanstvo	5147	5139
5244	Trgovina na malo namještajem, opremom za rasvjetu i proizvodima za kućanstvo d. n.	5244	5233
5245	Trgovina na malo električnim aparatima za kućanstvo, radiouređajima i TV uređajima	5245	5233
Zidne obloge i sagovi			
1751	Proizvodnja sagova i prostirača za pod	1751	1722
2125	Proizvodnja ostalih proizvoda od papira i kartona, d. n.	2125	2109
5248	Ostala trgovina na malo u specijaliziranim prodavaonicama	5248	5239
Igračke i igre			
3650	Proizvodnja igara i igračaka	3650	3694
5147	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za kućanstvo	5147	5139
5248	Ostala trgovina na malo u specijaliziranim prodavaonicama	5248	5239
Arhitektura, inženjerstvo i istraživanje			
7420	Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo te s njima povezano tehničko savjetovanje	7420	7421
Unutrašnje uređenje			
7487	Ostale poslovne djelatnosti, d. n.	7487	7499
Muzeji			
9252	Djelatnosti muzeja i zaštite povijesnih mjesta i građevina	9252	9232

IV. DJELATNOSTI KOJE NISU IZRAVNO POVEZANE S AUTORSKIM PRAVOM

Trgovina na veliko i malo			
5111	Posredovanje u trgovini poljoprivrednim sirovinama, živom stokom, tekstilnim sirovinama i poluproizvodima	5111	5110
5112	Posredovanje u trgovini gorivima, rudama, metalima i industrijskim kemijskim proizvodima	5112	5110
5113	Posredovanje u trgovini građevinskim drvom i građevinskim materijalom	5113	5110
5114	Posredovanje u trgovini strojevima, industrijskom opremom, brodovima i zrakoplovima	5114	5110
5115	Posredovanje u trgovini namještajem, proizvodima za kućanstvo i željeznom robom	5115	5110
5116	Posredovanje u trgovini tekstilom, odjećom, obućom i kožnim proizvodima	5116	5110
5117	Posredovanje u trgovini hranom, pićima i duhanom	5117	5110
5118	Posredovanje u trgovini specijaliziranoj za određene proizvode ili skupine proizvoda, d. n.	5118	5110
5119	Posredovanje u trgovini raznovrsnim proizvodima	5119	5110
5141	Trgovina na veliko tekstilom	5141	5131
5142	Trgovina na veliko odjećom i obućom	5142	5131
5143	Trgovina na veliko električnim aparatima za kućanstvo, radiouređajima i TV uređajima	5143	5139
5144	Trgovina na veliko porculanom, staklom, tapetama i proizvodima za čišćenje	5144	5139
5145	Trgovina na veliko parfemima i kozmetikom	5145	5139
5146	Trgovina na veliko farmaceutskim proizvodima	5146	5139
5147	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za kućanstvo	5147	5139
5181	Trgovina na veliko alatnim strojevima	5181	5159
5182	Trgovina na veliko strojevima za rudnike i građevinarstvo	5182	5159
5183	Trgovina na veliko strojevima za tekstilnu industriju, te strojevima za šivanje i pletenje	5183	5159
5184	Trgovina na veliko računalima, perifernom i programskom opremom	5184	5151
5185	Trgovina na veliko ostalim uredskim strojevima i opremom	5185	5159
5186	Trgovina na veliko ostalim elektroničkim dijelovima i opremom	5186	5152
5187	Trgovina na veliko ostalim strojevima za uporabu u industriji, trgovini i plovidbi	5187	5159
5188	Trgovina na veliko poljoprivrednim strojevima, priključcima i oruđem, uključujući traktore	5188	5159
5190	Ostala trgovina na veliko	5190	5190
5211	Trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavaonicama pretežno hranom, pićima i duhanskim proizvodima	5211	5211
5212	Ostala trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavaonicama	5212	5219
5231	Ljekarne	5231	5231
5232	Trgovina na malo medicinskim pripravcima i ortopedskim proizvodima	5232	5231
5233	Trgovina na malo kozmetičkim i toaletnim proizvodima	5233	5231

5241	Trgovina na malo tekstilom	5241	5232
5242	Trgovina na malo odjećom	5242	5232
5243	Trgovina na malo obućom i proizvodima od kože	5243	5232
5244	Trgovina na malo namještajem, opremom za rasvjetu i proizvodima za kućanstvo, d. n.	5244	5233
5245	Trgovina na malo električnim aparatima za kućanstvo, radiouređajima i TV uređajima	5245	5233
5246	Trgovina na malo željeznom robom, bojama i staklom	5246	5234
5247	Trgovina na malo knjigama, novinama, papirnatom robom i pišaćim priborom	5247	5239
5248	Ostala trgovina na malo u specijaliziranim prodavaonicama	5248	5239
5261	Trgovina na malo preko pošte	5261	5251
5262	Trgovina na malo na štandovima i tržnicama	5262	5252
5263	Ostala trgovina na malo izvan prodavaonica	5263	5259

Transport

6010	Željeznički prijevoz	6010	6010
6021	Ostali redoviti kopneni putnički prijevoz	6021	6021
6022	Taksi služba	6022	6022
6023	Ostali kopneni cestovni prijevoz putnika	6023	6022
6024	Cestovni prijevoz robe	6024	6023
6110	Pomorski i obalni prijevoz	6110	6110
6120	Prijevoz unutrašnjim vodenim putovima	6120	6120
6210	Redoviti zračni prijevoz	6210	6210
6220	Izvanredni zračni prijevoz	6220	6220
6230	Svemirski prijevoz	6230	6220
6311	Prekrcaj tereta	6311	6301
6312	Skladištenje robe	6312	6302
6321	Ostale prateće djelatnosti u kopnenom prijevozu	6321	6303
6322	Ostale prateće djelatnosti u vodenom prijevozu	6322	6303
6323	Ostale prateće djelatnosti u zračnom prijevozu	6323	6303
6330	Djelatnosti putničkih agencija i turoperatora; ostale usluge turistima, d. n.	6330	6304
6340	Djelatnosti ostalih agencija u prijevozu	6340	6309
6411	Usluge javnih (državnih) pošta	6411	6411
6412	Kurirske usluge	6412	6412

Telekomunikacija i Internet

6420	Telekomunikacije	6420	6420
7240	Izrada i upravljanje bazama podataka	7240	7240

LITERATURA

1. Dimiter Gantchev, The WIPO Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright Industries, Review of Economic Research on Copyright Issues, 2004, vol. 1(1), pp. 5-16.
2. Državni zavod za intelektualno vlasništvo, Nacionalna strategija razvoja sustava intelektualnog vlasništva Republike Hrvatske 2005 – 2010 godine, Zagreb, 2005.g.
3. Državni zavod za statistiku, Europski sustav nacionalnih računa 1995 - European System of account 1995 (ESA 1995), prijevod, Zagreb, 1996.
4. Državni zavod za statistiku, Klasifikacija proizvoda po djelatnostima RH - KPD, Narodne novine, br. 68, Zagreb, 1997.
5. Državni zavod za statistiku, Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2002, Metodološke upute, Zagreb, 1997.
6. Državni zavod za statistiku, Sustav nacionalnih računa 1993 – System of National Accounts 1993 (SNA 1993).
7. Michele Boldrin and David K. Levin; „Intellectual Property and the Efficient Allocation of Social Surplus from Creation”, Review of Economic Research on Copyright Issues, 2005, vol. 2 (1) str. 45. do 67.
8. Mikulić, D. i Lovrinčević, Ž. (ur) Uvođenje i primjena sustava nacionalnih računa, Istraživanja u 2001. godini, Ekonomski institut, Zagreb i Državni zavod za statistiku RH, Zagreb, prosinac 2001.
9. Ove Granstrand, The Economics and Management of Intellectual Property – Towards Intellectual Capitalism, Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2003.
10. Richard Watt, A Comment: The „Copyright Factors”, Review of Economic Research on Copyright Issues, 2004, vol. 1(1), pp. 71-78
11. Richard Watt, The Past and the Future of Economics of Copyright, Review of Economic Research on Copyright Issues, 2004, vol. 1(1), pp. 151-171.
12. Richard Watt, Copyright and Economic Theory – Friends of Foes, Edward Elgar Publishing Ltd. 2000, according to the WIPO Guide, p. 21.
13. S. E. Siwek and H.W. Furchtgott-Roth, Copyright Industries in the U.S. Economy, Economists Incorporated, November 1990.
14. SAS Institute Inc., SAS/IML Software: Usage and Reference, Version 6, First Edition, Cary, NC, USA, 1990.
15. W.J.Gordon and R. Watt (editors), The Economics of Copyright – Developments in Research and Analysis, Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2003.
16. World Intellectual Property organization (WIPO), Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-based Industries, Geneva, 2003.

POPIS TABLICA

Tablica 1: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u 2002. i 2004. godini	2
Tablica 2: Copyright faktori industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. i 2004.g.	47
Tablica 3: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. godini.....	49
Tablica 4: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2004. godini.....	50
Tablica 5: Bruto vrijednost proizvodnje, bruto domaći proizvod i broj zaposlenih u industriji temeljenoj na autorskom i srodnim pravima u RH u 2002. i 2004. godini	52
Tablica 6: Usporedba ekonomskog doprinosa ASP industrija u RH i Kanadi u 2004. godini u % BDP-a.....	91
Tablica 7: Usporedba struktura industrija temeljenih na autorskom pravu u 2002. godini u %.....	91
Tablica 8: Usporedba ekonomskog doprinosa industrija temeljenih na autorskom pravu u 2002. godini u % BDP-a	92

POPIS SLIKA

Slika 1: Shematski prikaz općeg okvira tržišne strukture ASP.....	31
Slika 2: Shematski prikaz djelovanja općeg okvira tržišne strukture ASP.....	32
Slika 3: Klasifikacije ekonomskih djelatnosti	35
Slika 4: Shematski prikaz integriranog sustava statističkih klasifikacija, verzija 2002.....	36
Slika 5: Shematski prikaz povezanosti metodologije WIPO-a i statističkog sustava Republike Hrvatske.....	38

POPIS GRAFOVA

Graf 1: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. godini	49
Graf 2: Struktura BDP-a industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. godini	50
Graf 3: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2004. godini	51
Graf 4: Struktura BDP-a industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2004. godini	52
Graf 5: Bruto vrijednost proizvodnje industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. i 2004. godini, u tis. kn	53

Graf 6: Bruto domaći proizvod industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. i 2004. godini, u tis. kn	53
Graf 7: Broj zaposlenih u industriji temeljenoj na autorskom pravu u RH u 2002. i 2004. godini	54
Graf 8: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2002. godini u odnosu na druge djelatnosti prema NKD-u u % BDP-a	55
Graf 9: Ekonomski doprinos industrija temeljenih na autorskom pravu u RH u 2004. godini u odnosu na druge djelatnosti prema NKD-u u % BDP-a	56
Graf 10: Ekonomski doprinos osnovnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini.....	57
Graf 11: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % bruto vrijednosti proizvodnje	58
Graf 12: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % BDP-a	59
Graf 13: Struktura BDP-a osnovnih ASP industrija u RH u 2002. godini	60
Graf 14: Struktura BDP-a osnovnih ASP industrija u RH u 2004. godini	60
Graf 15: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % broja zaposlenih.....	61
Graf 16: Ekonomski doprinos industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. i 2004. godini.....	62
Graf 17: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % bruto vrijednosti proizvodnje	63
Graf 18: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % BDP-a	64
Graf 19: Struktura BDP-a industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. godini	65
Graf 20: Struktura BDP-a industrija međuovisnih s ASP u RH u 2004. godini	65
Graf 21: Ekonomski doprinos djelatnosti unutar industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. i 2004. godini iskazan u % broja zaposlenih	66
Graf 22: Struktura broja zaposlenih industrija međuovisnih s ASP u RH u 2002. godini.....	67
Graf 23: Struktura broja zaposlenih zavisne industrije temeljene na autorskom pravu u RH u 2004. godini	67
Graf 24: Ekonomski doprinos djelomičnih ASP industrija u 2002. i 2004. godini iskazan u %	68
Graf 25: Struktura djelomičnih ASP industrija u 2002. g. iskazana udjelom u BVP	69

Graf 26: Struktura djelomičnih ASP industrija u 2004. g. iskazana udjelom u BVP	70
Graf 27: Ekonomski doprinos pojedinih djelatnosti industrije djelomično povezane s autorskim i srodnim pravima u RH u 2002. i 2004. godini (uključujući trgovinu na veliko i malo, % BDP-a)	71
Graf 28: Struktura djelomičnih ASP industrija u RH u 2002. g. iskazana udjelom u BDP-u.....	72
Graf 29: Struktura djelomičnih ASP industrija u RH u 2004. g. iskazana udjelom u BDP-u.....	72
Graf 30: Struktura djelomičnih ASP industrija u RH u 2002. g. iskazana udjelom u broju zaposlenih	73
Graf 31: Struktura djelomičnih ASP industrija u RH u 2004. g. iskazana udjelom u broju zaposlenih	74
Graf 32: Ekonomski doprinos industrije koja nije izravno povezana s ASP u 2002. i 2004. godini iskazano u % odabranih pokazatelja	75
Graf 33: Struktura bruto vrijednosti proizvodnje u industriji koja nije izravno povezana s ASP u RH u 2002. godini (%).....	76
Graf 34: Struktura bruto vrijednosti proizvodnje u industriji koja nije izravno povezana s ASP u RH u 2004. godini (%).....	76
Graf 35: Struktura bruto domaćeg proizvoda u industriji koja nije izravno povezana s ASP u RH u 2002. godini (%).....	77
Graf 36: Struktura bruto domaćeg proizvoda u industriji koja nije izravno povezana s ASP u RH u 2004. godini (%).....	77
Graf 37: Struktura zaposlenih u industriji koja nije izravno povezana s ASP u RH u 2002. godini (%).....	78
Graf 38: Struktura zaposlenih u industriji koja nije izravno povezana s ASP u RH u 2004. godini (%).....	78
Graf 39: Vanjska trgovina djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u 2002. godini, u tisućama kuna	80
Graf 40: Vanjska trgovina djelatnosti unutar osnovnih ASP industrija u 2004. godini, u tisućama kuna	81
Graf 41: Vanjska trgovina djelatnosti unutar međuovisnih ASP industrija u 2002. godini, u tisućama kuna	82
Graf 42: Vanjska trgovina djelatnosti unutar međuovisnih ASP industrija u 2004. godini, u tisućama kuna	83
Graf 43: Struktura uvoza proizvoda industrija međuovisnih s ASPH u 2004. godini	84
Graf 44: Struktura izvoza proizvoda međuovisnih ASP industrija u 2004. godini	84
Graf 45: Vanjska trgovina djelatnosti unutar djelomičnih ASP industrija u 2002. godini, u tisućama kuna	85
Graf 46: Vanjska trgovina djelatnosti unutar djelomičnih ASP industrija u 2004. godini, u tisućama kuna	86

Graf 47: Uvoz i izvoz usluga industrija temeljenih na ASP u 2002. godini, u tisućama kuna	87
Graf 48: Uvoz i izvoz usluga industrija temeljenih na ASP u 2004. godini, u tisućama kuna	88
Graf 49: Međunarodna usporedba ekonomskog doprinosa osnovnih ASP industrija, iskazanog u % BDP-a	89
Graf 50: Međunarodna usporedba ekonomskog doprinosa osnovnih ASP industrija, iskazanog u broju zaposlenih	90
Graf 51: Međunarodna usporedba ekonomskog doprinosa osnovnih i međuovisnih ASP industrija, iskazanog u broju zaposlenih.....	90

